יודען, געדענקט די רדיפות אויף אייערע ברידער אין דייטשלאנד

płata pocztowa uiszczona ryczałtem

NAJER FOLKSBLAT

הייגט 20 זייטען (טאבעלע פון דער מלוכה־לאטעריע — זעה זייט 4) פרייז 30 גראשען

נייער פאלקסבלאט

№ 17 | Łódź, Piątek, 19 stycznia 1934 r. | צוועלפטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, ג׳ שבט תרצ״ד | № 17

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

בעקאנטמאכונג.

די בעוואוסטע טאנץ־שולע פון

דעמבינסקי און ווינטרויב

3 פיראמאווישא 3 איז פון היינט אן טעטיג.
שילער און שילערינס ווערען איינגעלאדען צאהלרייך
אונז צו בעזוכען.

בעם דער זאל ווערט פערמיטען אויף חתונות און חינוך׳ס.

א הארציגען מזל־טוב
ווינשען מיר ה׳

שלום פלום און פרוי

צום געבורט פון זייער

טעכטער׳ל

און ווינשען א גרינגע דערציהונג

דוד זילבערבערג,
הערמאן גראסמאן,
בנימין זילבערבערג,
פינחס ווייגטרויב.

Z intencji zaręczyn członka Zarządu
kol. **Bernarda Rakowskiego**
z p. **Eugenją Moszkowiczówną**
serdeczne życzenia składa
Zarząd Świetlicy „Grone-Młodzieży"
przy Stow. NOSEN-LECHEM w Łodzi.

Z intencji zaręczyn Przewodn. Kom. Rew.
kol. **Salomona Chalfiego**
z p. **Salą Kozelówną**
serdeczne życzenia składa
Zarząd Świetlicy „Grone-Młodzieży"
przy Stow. NOSEN-LECHEM w Łodzi.

אונזער חשוב׳ען חבר און וויצע-פרעזעס,
פרנס ה׳ **משה בענדעל**
צו דער חתונה פון זיין טאכטער לאה מיט ה׳ יצחק
זאנדמאן גראטולירט און ווינשט א הערצליכען מז״ט
די פערוואלטונג פון קליינהענדלער־פעראיין, אנראדאווא 10.

מזל־טוב! צו דער זילבערנער חתונה
פון אונזער פריינד און פערוואלטונגס־מיטגליד
ה׳ **שמואל זיסמאן** מיט זיין פרוי
ווינשט מזל־טוב און א גליקליכע דערלעבונג
צו א גאלדענע חתונה.
די פערוואלטונג פון צייטונגס־פער־שפרייטער־פאריין, פאמארסקא 15

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען זוהן
און ברודער
ה׳ **יצחק נחום ליטווין** (לאדז)
מיט פרל. **אלטע יאקובאוויטש** (קאנסטאנטין)
ווינשען מיר זיי פיל גליק און צופרידענהייט אויף
זייער נייעם לעבענסוועג.
עלטערן: חיים מאיר ליטווין און פרוי
ברידער: נחמן, נתן, הערש, יעקב און אהרן ליטווין

זאל גאנץ לאדז וויסען!

אז דעם גרעסטען אויסוואהל פון

מעבעל

— ווי: —

שלאפצימער, עסצימער, גאבינעטען

ווי אויך אנדערע געגענשטענדע בעקומט מען נאר
ביי דער איבעראל בעוואוסטער פירמע

ח. לאזניק

לאדז, גדאנסקא 44, טעל. 162-56.

שוין די לעצטע טעג

אויף פיעטריקאווער 59 געוו. „Rogów"
פון גרעסטען אנאטאמיש־פאטאלאגישען

מוזעאום

וואס בעזיצט 6 אפטיילונגען, איבער 1000 עקספאנאטען,
זעלטענע נאטור־ערשיינונגען פון דער וועלט ווי: צוויי
צוזאמענגעוואקסענע קינדער (Sjami) א ציקלאפ מיט
איין אויג, א קינד מיט 2 פנים׳ער א. ז. וו.
אפען טעגליך פון 11 פריה ביז 11 אווענד.

◆ איינטריט נאר 25 גר. ◆

קאנפעקציאנערען!

מיר מאכען בעקאנט, אלע לאדזער קאנפעקציא־נערען, אז אויף דער גרינדונגס־פערזאמלונג, וועלכע איז פארגעקומען מיטוואך, ד. 17 יאנואר ה. י. איז אויסגעוועהלט געווארען א פערוואלטונג פון פאלגענדע פערזאנען: פרעזעס: י. לענקאווסקי, וויצע־פרעזעס: ח. הערצבערג און מ. וועגווייזער. סעקרעטאר: ל. קארן, ש. לענקאווסקי, י. לאסמאן, ש. מעש, א. מ. ניגנאלד, מ׳ גערשענאוויטש, ה. הויזער, מ. פאטאצקי.

זונטאג, דעם 21 ד. ח. פינקטליך 7 אווענד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל, פאמארסקא 15

א פערזאמלונג,

אויף וועלכער ס׳וועלען בעריהרט ווערען זעהר אקטועלע און וויכטיגע פראגען.

מיטגלידער און נישט מיטגלידער ערשיינט צאהלרייך.

די פערוואלטונג פון דער
קאנפעקציאנערען־סעקציע ביים צענטראלען
קליינהענדלער־פעראיין, פאמארסקא 15.

אכטונג, בעקער־מייסטער אין לאדז!

מארגען, שבת, ד. 20 יאנואר, 6 א זייגער אווענד
קומט פאר אין אייגענעם לאקאל פילסודסקיעגא 57

א דרינגענדע

אלגעמיינע פערזאמלונג

פון אלע בעקער־מייסטער אין לאדז

צוליב דער וויכטיגקייט פון דער טאג־ארדנונג, אויף וועלכער ס׳וועט צווישען אנדערען בעהאנדעלט ווערען די זונטאג־פראגע, ווערען אלע בעקער־מייסטער אין לאדז געבעטען פינקטליך צו קומען אין דער אויבענדערמאנטער בעשטימטער צייט.

קיין איין בעקער־מייסטער זאל נישט פעהלען אויף דער פערזאמלונג.

די פערוואלטונג פון
בעקער־צעך אין לאדז.

בית יתומים
זגערזשער 40.

ענגלישער זאל
אל. 1־טער מאי 2.

מארגען, שבת, ד. 20 יאנואר ה. י. 10 אווענד טרעפען מיר זיך אויפ׳ן

גראנדיעזען ראוט

פאר׳ן „בית־יתומים" זגערזשער 40

!!! פיל אטראקציעס! — דזשאז־ארקעסטער !!!
!!! טאנץ ביז פריהמארגען !!!

עלעגאנטע דאמען און עלעגאנטע הערען

קויפען שיך נור ביי

A. Ogórek

ŁODŹ, ZAWADZKA 11.

דאס ארטאדאקסישע גימנאזיום

„בית־אולפנא"

פיעטריקאווער 111, טעל. 176-46

איז מודיע, אז אויפ׳ן 2 טען האלב־יאהר ווערען אנגענומען שילער אין אלע קלאסען. פאר די שילער, וועלכע זענען נישט פארבערייט אין די יודישע למודים, זענען איינגעארדענט ספעציעלע אווענד־קורסען פאר אלע יודישע למודים פון עברי ביז תלמוד.

די עקזאמענס הויבען זיך אן דעם 16 סטיטשען 1934 ג׳ פ׳ בא כ״ט טבת. די קאנצעלאריע איז אפען אין די צייט פון פעריען פון 1 סטיטשען זונטאג, דינסטאג און דאנערשטאג פון 10 ביז 1 פארמיטאג.

די דירעקציע און די פערוואלטונג.

W 3-cią rocznicę śmierci naszej nieodżałowanej koleżanki

B. P. Reginy Lerer

zawiadamiamy, iż w **Niedzielę**, dnia 21 stycznia 1934 r. o godzinie **11** rano odbędzie się na cmentarzu żydowskim **nabożeństwo żałobne**, na które krewnych, przyjaciół i znajomych zaprasza

Zarząd Świetlicy „Grona-Młodzieży"
przy Stow. Nosen-Lechem w Łodzi.

זונטאג, דעם 21 יאנואר ד. י. צום 2־טען שמערצליכען
יאהרצייט פון אונזער ליבסטען און אונפערגעסליכען

נ״ע אברהם שלעזינגער

וועט אויפ׳ן בית־החיים, פינקטליך 12 א זייגער בייטאג פארקו־מען **א הזכרה** צו וועלכער עס ווערען געבעטען אלע קרובים, פריינד און בעקאנטע.

די פאמיליע.

Biuro-Ekspedycyjno-Transportowe

S. RUBINSTEIN

Łódź, Piotrkowska 85, Al. Kościuszki 28, tel. 224-23, 147-88 | Nowomiejska 12, tel. 192-57

ס'ווערט בעקאנט געמאכט, אז פון 1-טען יאנואר 1934 איז צוליב דער בעקוועמליכקייט פון דער ג. קונדשאפט געעפענט געווארען א שטאטישען זאמעל-פונקט

אויף נאוואמיעסקא 12

רעכטע אפיצינע. געוועלב 4. טעל. 192-57

וואו עס ווערען אויך אנגענומען פעקלעך, וואס זענען בעשטימט צום טראנספארט.

מזל טוב!

א הערצליכען מזל-טוב ווינשען מיר אונזער ליבען חבר

יצחק ליטווין מיט פרל.

אלא יאקובאוויטש

זאל אייער לעבענס-וועג מיט רויזען בעצירט זיין.

פריינד: אלתר זילבערבערג

אברהם פאזשענטשעווסקי

ישראל בלומענשטיין

צו דער פערלאבונג פון אונזער יועהטען פריינד ה'

יצחק ליטווין

מיט פר"ל

אלא יאקובאוויטש

ווינשן מיר פיל גליק און צווייגעס צופרידענהייט.

אברהם וואלף יושקעוויטש און כלה

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען פריינד ה'

יצחק ליטווין

מיט פר"ל

אלא יאקובאוויטש

ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.

אסתר ליפסקא

יעקב גרינער 216

לרגלי הארוסין של חברנו הכי נכבד

יצחק ליטווין

עם העלמה מרת

אלתה יאקובאוויטש

(קאנסטאנטין) אנו מברכים בברכת מזל-טוב. יהי רצון שבריתם תהיה קשר של קיימא. הועד של הגמילת חסדים-קאסע אצל חברת אהבת בחורים בלאדו.

גם אני בין המברכים.

נחום ליטווין 210

צו דער פערלאבונג פון אונזער חשובן מיטגליד

יצחק נחום ליטווין (לאדז)

מיט פרל.

אלתה יאקובאוויטש

(קאנסטאנטין) ווינשן א הארציגען מזל-טוב און עוויגעט צופרידנהייט

חבריה „אהבת בחורים“, לודז

בושעזשינער 5. 219

א הערצליכן גליקוואונש

אונזערע טייערע טאטע-מאמע צו זייער זילבערנע חתונה ווינשען מיר מיט גרויס שמחה און פרייד א הערצליכן מזל-טוב. מיר ווינשען אונזערע טייערע עלטערן ווי אויך זיך צו דערלעבן זיך צוזאמען צו פרייען אויף זייער גאלדענע חתונה.

שיע דוד, בראניע, מענדל, יעקב און חיים זיסמאן.

Z intencji zaślubin p.

Hajmana Neumarka

z panną

Bronią Rosenbaumówną

życzą wiele szczęścia

Z. Zylberberg z żoną

דאנקזאגונג.

מיין הערצליכען דאנק דריק איך אויס די פרוי טאראדייקא און מאן (שוו. יאקובא 7), פאר זייער זארגפאליגע ציגרייטונג אויף דער האכצייט פון מיין ליבע טאכטער, ווי אויך זייער זוהן וועלוועל טאראדייקא, פאר זיין גוטע בעהאנדלונג די געסט אלס אויבער-קעלנער.

מיט אכטונג

משה בענדעל.

א הערצליכען מזל-טוב ווינשען מיר אונזער גוטען פריינד און חשובן פערוואלטונגס-מיטגליד פון פרעזידיום פון קליינהענדלער-פעראיין אגראדאווא 19, ה'

משה זאב בענדעל

און פרוי

צו דער חתונה פון זייער ליבע טאכטער

פרל. לאה

מיט ה' יצחק זאנדמאן

און דעם יונגען פאר א גליקליכע צוקונפט.

די קאמיסיע פון דער האלע, קאשטשעלנא 6 193

דעם עסקן פון דער שטאט לאדז

ר' משה בענדעל

ווינש איך א גליקליכען מזל-טוב צו דער חתונה פון זיין ליבע טאכטער

לאה און יצחק זאנדמאן

שמואל לייב באקשטאן

סאלא הערשקאוויטש

(פאביאניץ)

משה לאנדא (לאדז)

פערלאבט.

אין יאנואר 1934.

צו דער פערלאבונג פון מיין געשעצטען פריינד

משה לאנדא (לאדז)

מיט פרל.

סאלא הערשקאוויטש

(פאביאניץ)

גראטולירע איך הערצליך און ווינש א גליקליכע צוקונפט. זאל אייער לעבענס-וועג מיט רויזען בעצירט זיין.

זרח גערטלער.

צו דער פערלאבונג פון אונזער חשוב'ן פריינד

משה לאנדא (לאדז)

מיט פרל.

סאלא הערשקאוויטש

(פאביאניץ)

ווינשען מיר זיי א הארציגען מזל-טוב און א גליקלעכע צוקונפט.

שמחה ארדינאנס,

יעקב דוד קארדילאס

גדא טבא!

למר **משה לנדה** (לאדז)

לאריסיו את העלמה מרת **שיינדל הערשקאוויטש** (פאביאניץ)

הנני מעהלים לו רוב עושר וכבוד,

יהי רצון שיוהר מולכם כשמש בצהרים

המברך **נצל לבקוביץ**

מז"ט א הערצליכען מזל-טוב ווינשען מיר אונזער גבאי

ר' שמואל סקורעצקי און פרוי

צום געבורט פון זייער זוהנדעלע און מיר ווינשען זיי א גרינגע דערציהונג.

חברה „הדרת בחורים“

לודז, מלינארסקא 8.

צו די ג. ה"ה גנבים

פאהרענדיג מיט א דראזשקע אויף וואלבארסקא גאס האט מען מיר ארויס-געכאפט אן אלטע מארינארקע מיט א סוויטער. אין דער מארינארקע האט זיך געפונען א מיליטעריש ביכעל, אויפ'ן נאמען ק. ראפאלאוויטש, ווי אויך אנ'-אפרעכנונגס-ביכעל. איך בעט זעהר דאס אפצוגעבן אין אדמינ. פון דער צייטונג אדער צו ה' בארנשטיין, נאוואמיעסקא 4, בעגען בעלוינונג. 220

א אינטעליגענטער

יונגערמאן

האלבער איז געקומען פון דייטשלאנד וויל אננעהמען וועלכע עס איז בעשעפטיגונג פאר א מינימאלען פרייז. אפערטען אין דער אדמיניסטראציע אונטער „N. N.“ 1

TOLA ROZENCWAJG

(Łódź)

SEMEK MOROWICZ

(Gorzkowice)

Zaręczeni.

Łódź, w styczniu 1934

Z intencji zaręczyn naszej ukochanej siostry

p. **TOLI**

z p. **SEMKIEM MOROWICZEM**

życzymy wiele szczęścia i powodzenia.–

Abramostwo Rozencwajg

Leonostwo Rozencwajg.

מזל טוב!

אונזערע ליבע פריינד

שלמה און ראשקע ראזענצווייג

צו דער פערלאבונג פון זייער ליבע טאכטער

פרל. **טאלא**

מיט אונזער ווערטען פריינד

סעמעק מאראוויטש

ווינשען מיר זיי אלע פילגליק און צופרידענהייט.

פאמיליע גראסמאן 147

אכטונג, סוויטער-נייהער!

צוליב דער קאטאסטראפאלער לאגע אין אונזער פאך, רופען מיר אייך אויף אנ'אויסערארדענטליכער

פערזאמלונג

אין אונזער לאקאל, ציגעל-גאס 4, זונטאג דעם 21. יאנואר, פינקטליך 6 נאכמיטאג מיט פאלגענדען טאג-ארדנונג:

1) בעריכט, 2) די געשאפענע לאגע און וואס דארף טון דער סוויטער-נייער.

קיינער טאר נישט פעהלען!

די פאך-קאמיסיע סוויטער-נייער ביים האנדווערקער-פעראיין,

ציגעל-גאס 4. 199

שפארעז געלד

דורך קויפען רעיעלע סחורה

צו די ביליגסטע פרייזען

לאזט זיך נור ביי דער פירמע

„בארוך“

לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 210-58

וועלכע איז די איינציגע

ביליגע און רעיעלע קוועלע

פון גוטען קידוש-וויין

פון די געשמאקסטע פאלעסטינער, אונגארווינען, ווי אויך אלע סארטען

ליקער, בראנפען'ס און מעהר.

מזל-טוב

אונזער חשוב'ן מיטגליד און גבאי

ר' שמואל זיסמאן און פרוי

צו זייער זילבערנער חתונה ווינשען א הערצליכען מזל-טוב, צו דערלעבען צו פייערן זייער גאלדענע חתונה צוזאמען בתוך הרחבה.

די חברה „עץ החיים“

פון פאדזשעטשנא 8.

דאנקזאגונג.

איך דריק אויס מיין הערצליכען דאנק דעם ארקעסטער אונטער דער אנפיהרונג פון די ה"ה: מוצמאן און מעלארדיסטע, וועלכע האבען געשפילט אויף דער האכצייט פון מיין ל. טאכטער

מיט אכטונג

משה בענדעל.

לאדזשער!

ווען איהר פארט קיין ווארשא

טא ווייסט, אז גוט צו עסען, גוט זיך ווילען און פערברענגען די פרייע שעה'ן אין אנ'אנגענעהמער סביבה, קאן מען נאר

אין באר

„מעטראפאל“

טלאמאצקע 13.

זאמעל-פונקט פון יודישע ליטעראטן, זשורנאליסטן און קינסטלער; פון 8 אוו.

קאנצערט און דאנסינג.

געשמאקע און נארהאפטע מיטאגען פון 4 שפייזען (מיט פיש) 2 זל.; 3 שפייזען–1.50, 2 שפייזען–1 זל.

געדענקט-זשע: אייער ארט אין ווארשא איז: אין „מעטראפאל“ טלאמאצקא 13

סטארשי פעלדשער

A. Neumark

האט זיך איבערגעצויגען אויף

28 פאלודניאווא 28

טעלעפאן 163-46

נעמט אן פון 8.30–10 פריה און 2–4 נ.מ.

פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען

דאנקזאגונג.

דעם איינגענומענער פון ווארשאווער זאל פאלודניאווא 36 דאנק איך עפענטליך פאר זיין בעהאנדלען מיך אויף דער האכצייט פון מיין טאכטער.

מיט אכטונג

משה בענדעל.

שייטלען

מיט פאריזער שריגדעז

ווי אויך פערטיגע שייטלען ווערען ערשטקלאסיג און רעיעל אויסגעארבייט צו ביליגע פרייזען

ביי **קערש**, סקווערא**ווא 15**

פאר **גאלד,**

ביזשוטעריע

און לאמבארד-קוויטעס

צאהלט די העכסטע פרייזען

איזידאר פיאלקא

פיעטריקאווער 7.

עפענטליכע ווארנונג!

נישט קוקענדיג אויף מיינע פילפאכיגע איינשרעווענצען ביי ה' מאטעל וויינמאן, האט ער מיר ביז'ן היינטיגען טאג נישט בעצאהלט דירה-געלד פאר 7 קווארטעל. דעריבער מאדער איך איהם אויף אין פערלויף פון 3 טאג גוטוויליג זיך ארויסצוציהען, אין געגענפאל וועל איך זיין געצוואונגען אויסצופיהרען די עקסמיסיע. ווירט פון זאווישא 25

וויכטיג פאר דער לאדזער בעפעלקערונג

דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז איז ערעפענט געווארען דאס

אמבולאטאריום

ביים פעראיין „עזרת עניים“

נארלודקא 8, טעל. 153-99

וואו ס'ווערט ערטיילט מעדיצינישע הילף אויפ'ן ארט פון 9 פריה ביז 7 אוו. שיקט ארויס דאקטוירים - ספעציאליסטען מיט וויזיטען אהיים

ווי אויך **דענטיסטישע הילף**

ואשטאנקעס אין דער אמבולאטאריע און אויסער דער אמבולאטאריע פאר א מינימאלען אפצאהל נעהמט אויך אן געבורטען און אלע ארט אנאליזען. מינימאלע אפצאהלונגען. די פערוואלטונג.

1934 אכטונג, 1934

סוחרים און דעטאליסטען!

טיש-וואגען, דעצימאל-וואגען, קילא-געוויכטער און ליטער-מאסען געסטעמפעלט פון 1934 בעקומט מען הורט און דעטייל צו פאבריקס-פרייזען אין הורט-אייזען-געשעפט

A. WENGER, Łódź

PIŁSUDSKIEGO 10

בעמערקונג: אויך טויש איך אלטע וואגען אויף נייע.

וויכטיג פאר קראוואטען סוחרים!!!

אין דער בעוואוסטער פראצאווניע פון ט. הערשקאוויטש, ווערען אנגענומען ראגאטען, פערשידענע שרייפען און האנד-בינדעס צו זעהר ביליגע פרייזען. קומט איבערצייגט אייך

ט. הערשקאוויטש

וואלבארסקא 31

דעם טיפבעטריבטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דער פאמיליע, פרוי און קינדער פון אונזער געטרייען חשוב'ן עהרען-פרעזעס

לייבל פרענקעל ז"ל

זאל געטרייסט זיין מיט די טראדיציאנעלע ווערטער: המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

די פערוואלטונג און חברה

„גמילות חסדים“

פעטריקאווער און סילעווער

אין לאדז, נאוואמיעסקא 22 204

Gimnazjum Żeńskie

Pryw. Szkoła Powszechna i Przedszkole

Klary Wolfsonowej

מאכט בעקאנט, אז מיט'ן 1-טען פעברואר ד. י. ווערט איבערגעטראגען

אויף פיעטריקאווער 11 (זאוואדזקא 1)

איינשרייבונגען אויפ'ן 2-טען האלבען יאהר נעהמט נאך אן די קאנצעלאריע אויף פאמארסקא 18, טעל. 207-86.

ביליג און גוט!

די זייט 32 יאהר עקזיסטירענדיגע

קאנטא-ביכער-פאבריק פון **ס. מאשענבערג**

יעצט אונטער דער פירמע

„KSIĘGA“

פיעטריקאווער 45 | Piotrkowska 45

עמפפעהלט פאר'ן יאהר 1934 די בעסטע בוכהאלטעריע-ביכער אין גרויסען אויסוואהל צו פאבריקס-פרייזען.

25% ביליגער 25%

יודן-דעבאטע אין דער בודזשעט-קאמיסיע

פרעמיער יענדזשעיעוויטש רעט וועגן בעפרידיגען די יודישע רעליגיעזע געברויכען. — רעדע פון דעפ. זאמערשטיין. — אנטיסעמיטישע רעדע פון דעפ. ביעלעצקי. — ער פאדערט צו בעזייטיגען די יודען פון די רעגירונגס-אמטען

וו א ר ש א, 18 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) אויף דער נעכטיגער זיצונג פון דער בודזשעט-קאמיסיע ביים סיים, איז בעטראכט געווארען דער בודזשעט פון בילדונגס-מיניסטעריום.

דעם בודזשעט האט רעפערירט דעפ. סטראנסקי (ב.ב.). עס איז צו זעהן, אז שכבנה האט דאס בילדונגס-מיניסטעריום 3,814,000 זל. און אויסגאבען 324,500,000 זל.

עס האט גענומען א ווארט מינ. יענדזשעיעוויטש, וועלכער האט אין א לענגערע רעדע אנגעוויזען אויף דעם ברייטען פלאן פון בילדונגס-ארבייט אין דער פארשטעהענדער צייט.

וואס שייך אונזער רעליגיער-פאליטיק, האט דער מיניסטער געזאגט, איז מיין אויפגאבע אין ערצטיגען מאמענט, צו ארבייטען ביים ברענגען אין ארדנונג די כאאטישע רעכטליכע בעציהונגען אויפן דאזיגען געביט".

דאס בילדונגס-מיניסטעריום, האט דער מיניסטער געזאגט, זארגט אויך צו שאפען פאר דער יודישער רעליגיעזער וועלט אזא ארדנונג, אין וועלכע די יודישע בעפעלקערונג זאל קענען ווי אמברייטסטען בעפרידיגען זייערע רעליגיעזע געברויכען.

אין דער דיסקוסיע האט דעפ. טשאפינסקי (פ.פ.ס.). אין זיין רעדע אויך געזאגט, אז ער האלט די אנטיסעמיטישע עקסצעסען אויף די הויך-שולען אלס שאנדע פאר די פוילישע לעהר-אנשטאלטען.

עס האבען אויך גערעדט די דעפוטאטען: פאניקאווסקי (כ.ד.), וואזשניאק (ב.ב.), באליצקא (נאציאנאלער קלוב) און יאוואורסקי (ב.ב.).

מיט א לענגערע רעדע איז ארויסגעטרעטען דעפ. זאמערשטיין (יודישע קאלא), וועלכער האט אויספיהרליך ארומגערעדט די יודישע פאסטולאטען אויפן בילדונגס-געביט.

דעפ. ביעלעצקי (נאציאנאלער קלוב) האט ערקלערט, אז א רייה העכערע אמטען אין דער אדמיניסטראציע פון דער מלוכה, זענען פארנומען דורך יודען, וואס איז נישט דערלויבט, אזוי לאנג ווי עס געפונען זיך ארבייטסלאזע צווישען פאליאקען. דער רעדנער וואונדערט זיך, אז עס האבען זיך אפגעשטעלט די אנטי-יודישע עקסצעסען אויף די הויך-שולען, ווי עס האט פעסטגעשטעלט דער פרעמיער.

דער מיניסטער יענדזשעיעוויטש האט איבערגעריסען דעם רעדנער מיט דער פראגע: „צי זאגט איהר פאר ווייטערדיגע עקסצעסען?".

דער רעדנער וואונדערט זיך צום סוף, פאר וואס מען האט געשלאסען די העכערע לעהר-אנשטאלטען, בעת די געשעהענישען.

דער פרעמיער ענטפערט דערויף: „איך ווייס פאר וואס".

דעפוטאטען אויף די ערטער פון די פערזאורטיילטע „בריסקער“

וו א ר ש א, 18 (טעלעפאניש)

די הויפט-וואהל-קאמיסיע האט פעסטגעשטעלט די נעמען פון די דעפוטאטען, וועלכע געהען אריין אין סיים אויף די ערטער פון די פערזאורטיילטע „בריסקער“ בארליצקי ציאלקאש, דיבוא, ליבערמאן, קערניק און וויטאס.

אויף זייערע ערטער געהען אריין לודוויג קולקשיצקי, (נ. פ. ר.) געוו. סיים-מארשאלעק ראטאי און יוזעף שטיינהאף (פאלסקי קלוב) אדאם קרילאוויטש (פ.פ.ס.) ראמאן יאנאווסקי און מאריאן טשעפלאק. ווי בײדע זענען געוועהלט געווארען אויף דער ליסטע פון צענטראלעוו. נאך די וואהלען, זענען זיי איבערגעגאנגען צו דער סאנאציע.

געשאסען פאר דער דייטשער באטשאפט אין ווארשע

וו א ר ש א, 18 (טעלעפאניש)

נעכטען 1 א זייגער ביינאכט האט א פערזאן, ארומגעהענדיג פון דער דייטשער באטשאפט, אויסגעשאסען 2 מאל פון א סטראשאק.

די פאליציי האט פעסטגעשטעלט, אז עס האט געשאסען דער פוילישער בירגער יהושע באכמאן, וועלכער איז צוריקגעקומען פון דייטשלאנד. באכמאן איז ארעסטירט.

דאס „ליבעראלע“ווירטשאפטס-מיניסטעריום

ווערט בעזעצט מיט נאציאנאל-סאציאליסטען

ב ע ר ל י ן, 18 (יט"א טעלעגראפיש)

אין רעזולטאט פון דער קאמפאניע פון „פעלקישען בעאבאכטער“ געגען ווירטשאפטס-מיניסטער שמידט פאר זיין מכלומרשט ליבעראלע שטעלונג צו יודען, זענען אין ווירטשאפטס-מיניסטעריום אנגאזשירט געווארען נייע 21 נאציאנאל-סאציאליסטען, וועלכע וועלען אנפיהרען מיט דער ארבייט אין ווירטשאפטס-דעפארטאמענט. אזוי ארום זאל אפגעשטעלט ווערען די „ליבעראלע“ פאליטיק פון ווירטשאפטס מיניסטעריום.

ליטע פראטעסטירט געגען דייטשלאנד

ל א נ ד א ן, 18 (ספ. טעל.)

„טיימס“ האט היינט פערעפענטליכט אינפארמאציעס, וואס זענען דערהאלטען געווארען פון ליטווישען באטשאפטער אין לאנדאן, אז די ליטווישע רעגירונג האט אין בערלין אפגעגעבען א פראטעסט געגען די ווירטשאפטליכע רעפרעסיעס, וואס דייטשלאנד ווענדעט אן געגען ליטע.

די דייטשען פערדריסט, וואס ליטע האט בעזייטיגט 38 דייטשע בירגער, וועלכע זענען געווען בעאמטע אין מעמעל.

די ליטווישע רעגירונג ווייזט אבער אן, אז איהר שריט שטעהט אין הסכם מיט'ן קאנווענץ אין מעמעלער סטאטוט.

געדיכטער שניי אין ירושלים

די בערג בעדעקט מיט א געדיכטען שניי

י ר ו ש ל י ם, 18 (יט"א טעלעגראפיש)

אין ירושלים און אין דער אומגעגענד איז אויסגעפאלען א גרויסער שניי. די בערג זענען בעדעקט מיט א געדיכטען שניי. דאס איז א זעלטענע ערשיינונג אין ארץ-ישראל.

פערקויפט דעם געפונענעם בריליאנט פאר 70000 פונט

י א ה א נ י ס ב ו ר ג, 18 (ספ. טעל.)

דעם געפונענעם בריליאנט פון 726 קאראט האט געקויפט ערנעסט אפענהיים פאר 70000 פונט.

קינא-טעאטער
„ROXY“
20 נארוטאוויטשא 20
היינט און פאלגענדע טעג!
פריילייך
JOSETTA
מיין ווייב
אין די הויפטראלען:
JEAN MURAT
און דער ליבלינג פון אלעמען
ANNABELLA
אנהייב 4 א זייגער נאכמיטאג,
שבת און זונטאג 12 בייטאג.

שטורמישע זיצונג אין פראנצויזישען פארלאמענט צוליב סטאוויסקי'ן

פ א ר י ז, 18 (ספ. טעל.)

די נעכטיגע זיצונג פון פראנצויזישען פארלאמענט איז געווען זעהר א שטורמישע צוליב דעם, וואס עס איז געקומען צו רייד וועגען סטאוויסקי'ן.

העריא האט זעהר שארף קריטיקירט די פערעלטענישען, ביי וועלכע סטאוויסקי האט בעקומען שיצען פון פראטעקציע פון פארלאמענטאריער.

דער רעדנער רופט אויך אן א רייה נעמען פון פערזאנען, וועלכע מען דארף ארעסטירען. העריא האט אויך פארגעווארפען די סאציאליסטען, אז זיי ווילען דעם ענין פערטושען. דערביי האבען די סאציאליסטען אויפגעהויבען א שטורם, וואס האט זיך ערשט איינגעשטילט, ווען פרעמיער שאטאן האט גענומען א ווארט.

עפענטליכער דאנק

זעהר געעהרטע הערען!

מיר פעהלען אויס ווערטער אויסצודריקען מיין ליב פאר אייער הייל-מיטעל טאבאל און פאר זיין הייל-ווירקונג. זייט 4 יאהר האב איך געליטען אויף שמערצען אין די גלידער און אויף רעומאטיזם. ווי נאר עס האט געדארפט פארקומען אנטירונג אין וועטער, האב איך שוין געהאט וועהטאגען, איך האב זיך געהיילט ביז איצט, אבער אהן ווירקונג, לייענענדיג אין צייטונג וועגען טאבאל (הגם איך האב נישט געגלויבט אין דער הילף פון דעם דאזיגען מיטעל), האב איך בעשלאסען צו קויפען איין שאכטעל. נאכ'ן פערברויכען טאבאל פון א גאנץ שאכטעל, האב איך דערפיהלט א גרויסע פערלייכטערונג פון די שמערצען אין די גלידער, בעת איך פלעג די קראנקע ערטער דריקען מיט די פינגגער. א צופרידענער מיט'ן רעזולטאט פון ערשטען שאכטעל, האב איך שוין געקויפט א צווייטעס, און רעגולער איינגענומען 3 מאל טעגליך צו 3 טאבלעטקעס. די שמערצען אין די גלידער זענען פולשטענדיג פערשוואונדען. איך פיהל נישט מעהר קיין ענדערונגען אין וועטער.

דער פערגאנגענעם דעצעמבער איז מיין פרוי קראנק געווארען אויף גריפע, און ווייל זי איז צו פריה ארויס פון בעט, איז זי אויסגעני קראנק געווארען, עס איז ענטשטאנען א שטארקער קאטאר און איהרע לונגען זענען געווארען אנגעגריפען. האבענדיג אנאינגעפיהרטע צוטרוי צו טאבאל, האב איך בעשלאסען מיין פרוי צו היילען מיט דעם מיטעל, און איך בין נישט פערטיהרט געווארען, ווייל נאך 10 טעג איז די פרוי אויפגעשטאנען א פולשטענדיג געזונדטע.

איך פיהל צו איך א טיפען דאנק אלס צו מענשען, וועלכע האבען צוגעהאלפען, א דאנק אייער ערפינדונג, צו פערלייכטערען מענשליכע שמערצען און פערבליים.

מיט גרויס דרך-ארץ
א. גארנטשארעק
לאדז, מיצקעוויטשא 22.

גרויסע שריפה אין לאדז

אויף אל. 1-ער מאי 38

נעכטען 3 א זייגער ביינאכט האט אויף אל. 1-טער מאי 38 אויסגעבראכען א גרויסע שריפה. דאס פייער האט זיך פון אנאונבעוואוסטער סיבה אנגעהויבען אויפן בוידעם, און באלד ארומגעכאפט א פאבריקעל פון פאפיר-מוסטערן, וואס געפינט זיך אויפ'ן 4-טען שטאק. די פלאמען האבען ארומגעכאפט דעם סופיט און אנגעהויבען אריינדרינגען אין די וואוינונגען פון דריטען שטאק.

דער אויסברוך פון דער שריפה האט געכאפט אלע איינוואוינער אין טיפען שלאף. ווען דער רויך האט אנגעהויבען אריינצודרינגען אין די שכנים פון דריטען שטאק, האט צווישען די אויפגעכאפטע לאקאטארען אויסגעבראכען א געוואלדיגע מהומה. מענשען זענען האלב נאקעט ארויס פון די שטיבען און איבערגעלאזט אלץ אויף הפקר.

דערוויל זענען אנגעקומען די אלארמירטע פייערלעשער, וועלכע ס'איז געלונגען דאס פייער צו לאקאליזירען, אין משך פון 2 שעה איז די שריפה געווען איינגעלאשען.

אלע וואוינונגען פון דריטען שטאק זענען געווארען פערגאסען מיט וואסער. דער שאדען איז בעדייטענד.

די פארשטעהער פון דער מאכט זענען צוגעטרעטען אויספארשען די סיבות פון דער שריפה.

DR. MED.
H. Różaner
הויט, וועגערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע
NARUTOWICZA 9, tel. 128-98.
עמפפאנגט פון 8-10 און פון 5-8 אוו.

דער כלו פון די מאסקאראדען וועט זיין די מאסקאראדע פון די לאדזער פרייוויליגע פייערלעשער, וואס וועט פארקומען מארגען, שבת, ד. 20-טען יאנואר ד.י., אין שטאטישען טעאטער „סקאלא“, שרודמיעסקא 15
פרייז 5 זל. אנהויב 10 א זייגער אוונט. פרייזען פאר די שענסטע קאסטיומען.
בילעטען-פארפערקויף שענקעוויטשא 54.

עסטרייכס אונאפהענגיגקייט
ווערט שטעהען אונטער דער אויפזיכט
פון דריי גרויסע מלוכות

ווין, 18 (ספ. טעל.) דער מלוכה-סעקרעטאר פון איטאליענישען אויסערן-מיניסטעריום סוביש איז נעכטען געקומען מיט אן אפיציעלן וויזיט קיין ווין. עס האבען איהם מקבל פנים געווען די גאנצע עסטרייכישע רעגירונג מיט'ן קאנצלער דאלפוס בראש.

דער דאזיגער וויזיט האט ארויסגערופען פארשידענע קאמענטארען אין דער פרעסע.

די „וויענער אלגעמיינע צייטונג" גיט איבער, אז די עסטרייכישע אונאפהענגיגקייט ווערט געשטעלט אונטער דער אויפזיכט פון די דריי גרויסע מלוכות: ענגלאנד, פראנקרייך און איטאליען.

בערלין, 18 (ספ. טעל.)

די דייטשע פרעסע ווייזט אן, אז איטאליען וויל זיין די פערמיטלערין צווישען עסטרייך און דייטשלאנד.

ארטאפעדישער אנשטאלט

ארטעזען, גארסעטען, ארטאפעדישע אפאראטען אלער ארט, לייכטע פלאטפוס-איינלאגען במגען פיס־שמערצען אלס נאך גיפס-אבדרוק.

Dr. med. Lubicz u. Villy Simonović

פיעטריקאווער 119, טעל. 231-81

לעגיאן פון פערדינסטפולע בירגער ווערט וועהלען דעם סענאט
די ארבייט צו ענדערען די קאנסטיטוציע

ווארשא, 18 (טעלעפאניש)

די קאנסטיטוציע-קאמיסיע ביים סיים האט נעכטען ווייטער געארבייט איבערן פראיעקט צו ענדערן די קאנסטיטוציע.

וויצע-מארשאלעק צאר האט רעפערירט וועגען די גרונד-יסודות פון געזעץ וועגען לעגיאן פון פערדינסטפולע בירגער.

פון רעפעראט איז צו זעהן, אז עס ווערט געשאפען אזא לעגיאן, כדי צו זיכערען די מלוכה א דויערהאפטען אנלעהן אויף ארבייט פון בירגער וועמענס טעטיגקייט עס שטיצט זיך אויפן יסוד פון לטובת הכלל.

די בירגער, וועלכע וועלען אריינגערעכנט ווערען אין דאזיגען לעגיאן, וועלען נישט האבען קיין שום פריווילעגיעס, מיטן אויסנאהם פון רעכט געוועהלט צו ווערען צום סענאט.

פרעז. רוזוועלט'ס פלאן
איז אין הסכם מיט דער קאנסטיטוציע

וואשינגטאן, 18 (ספ. טעל.)

דער גענעראל-פראקוראר האט געענטפערט אויף אן אנפראגע פון באנק-קאמיטעט ביים סענאט, אז פרעזידענט רוזוועלט'ס פאראָרדנונג איבערצונעהמען דעם גאלד-זאפאס פון דער פעדעראל-רעזערוו-באנק — איז פולשטענדיג אין הסכם מיט דער קאנסטיטוציע.

באנדיטען אונטערגעצינדען א צוג

לאנדאן, 18 (ספ. טעל.)

פון כארבין איז מען מודיע וועגען אן אנפאל פון באנדיטען אויף אן עקספרעס-צוג אין סיביר. די באנדיטען האבען דעם צוג אונטערגעצינדען. 4 פאסאזשירען זענען פארברענט געווארען און 29 זענען שווער-פארוואונדעט געווארען.

דייטשע פירמעס מוזען צוליב יודישען בויקאט
ליקווידירען זייערע אפטיילונגען אויפן ווייטען מזרח

כארבין (יט"א) די אפיציעלע פרעסע-אגענטור פון דער מאנדזשו-קא-רעפובליק מעלדעט מיט, אז די באקאנטע דייטשע מאשינען-פירמע „סימענס שוקערט" האט ליקווידירט איהרע אפטיילונגען אין מאנדזשו-קא און גיבט אלס רעזולטאט פון אנטי-דייטשען באיקאט מצד די יודישע פירמעס.

סקאנדאל אויף א רעפעראט פון מאיר גראסמאן אין פאניעוועזש

קאוונע (יט"א) אויף א רעפעראט פון מאיר גראסמאן אין פאניעוועזש איז אויסגעבראכען א גרויסער סקאנדאל. די אנוועזענדיגע ביתר-יוגענד האט נישט געלאזט רעדען גראסמאנען און געשריגען „פראוואקאטאר, מארקסיסט", מיט גרויס מיה איז געלונגען צוריקצושטעלען די רוה און נישט דערלאזען, אז דער רעפעראט זאל אפגעריסען ווערען.

ציהונג פון דער מלוכה-לאטעריע
4-טע קלאס — 10-טער טאג

Zł. 20.000 — 85971.
Po zł. 10.000 — 89626 114772
Po zł. 5.000 — 82743 151396 160674
Po zł. 2.000 — 3330 54494 54016
73398 75642 82612 95968 91766 97072
99[illegible]. 116104 124963 128680 148113
149881 152807 165305
Po zł. 1.000 — 6080 10506 16268
17893 19134 24296 27106 29668 29791
38429 39765 44184 50253 53717 68422
75981 78835 77536 78925 79270 87095
92511 108582 118051 118269 123109
124348 127786 128037 132382 143055
144535 147521 153155 159964.

Po 200 zł. na N-ry:

29 185 97 405 51 67 96 532 601 40 67 974 99
1020 163 82 269347 65 462 63 562 701 86 95 826
91 2026 130 382 45974 543 75 610 837 38 3440
600 62 820 997 4035 194 282 367 669 759 70 913
87 89 94 5037 235 463 638 94 991 6018 36 481
632 39 734 7192 234 300 403 13 76 782 85 825 909
13 59 8350 54 65 86 475 667 828 913 44 9050
177 277 709 43 10055 328 481 534 77 628 40 711
[illegible] 83 904 83 11086 98 154 281 772 865 12021
383 423 50 76 531 623 46 721 855 13160 200 519
37 719 69 887 924 65 14407 18 32 34 814 33 15053
346 405 6 13 19 39 505 16 787 862 16370 424
644 98 700 76 79 936 17244 500 704 904 18177
244 353 55 472 529 31 613 15 725 840 73 83 906
19045 295 335 526 45 74 881 981 20238 67 376
92 468 556 96 678 749 63 21052 105 26 81 261
68 351 97 508 73 671 86 799 800 9 908 93 22001
7 323 504 75 618 23 32 47 57 62 803 23026 28
46 126 62 86 240 595 606 720 21 80 96 855 915
18 24115 294 99 329 449 710 820 915 25206 429
605 778 800 11 16 87 981 94 26171 99 357 846
994 27077 131 47 257 60 609 46 742 81 828 52
939 74 28071 203 18 42 416 84 673 828 72 84
29007 22 145 263 579 798 811 21 904 30049 127
439 82 723 31117 87 261 518 727 72 96 912 36
95 32073 83 116 366 82 84 93 436 750 52 75 884
925 71 85 33034 130 39 297 419 78 581 83 827
947 34013 144 295 334 71 701 830 61 920 38
35004 41 101 26 269 309 91 871 36123 59 224 411
50 99 717 69 37154 382 92 403 588 845 98 953.
38015 71 85 263 86 93 416 47 60 527 87 742
80 864 39094 100 62 439 643 58 63 91 779 864 98
40027 30 72 173 74 214 64 306 583 636 746 41015
32 50 53 150 257 66 453 72 719 805 931 32 66
42006 110 17 268 352 66 529 85 648 890 953 96
43011 337 427 78 96 564 673 722 889 961 44007
72 144 94 337 41 76 566 831 63 45060 114 81 210
42 66 578 626 796 46174 76 281 540 67 674 869
47052 379 551 80 830 50 965 48064 166 398 425
77 561 69 609 49 81 852 901 49112 562 75 83 648
53 808 50034 36 42 69 134 240 374 438 44 558
637 80 50 90 51179 248 52 78 334 638 85 809 41
915 57 93 52281 94 415 29 64 516 24 59 645 785
911 53046 364 404 6 66 550 759 54218 28 33 76
303 475 740 76 917 55505 720 835 59 904 56012
21 76 15 288 512 635 794 842 57172 205 75 510
5 649 78 730 803 9 976 58074 157 75 336 577
682 746 827 65 66 72 959 59135 56 79 424 542
73 634 911 50 79 80 60006 14 155 97 303 616 757
808 61049 100 37 85 420 35 514 678 900 62045
205 39 84 88 304 21 99 502 35 658 907 64 75
63024 70 169 96 201 306 25 422 39 44 90 510 93
712 72 812 64077 458 556 92 652 944 65054 245
367 404 34 37 650 715 826 86 981 66208 25 332
52 58 440 624 730 868 67005 109 265 87 380 604
81 795 840 48 910 89 94 68071 120 56 72 271 96
380 477 632 788 998 69032 100 409 56 609 31 77
859 70016 85 102 19 54 270 340 50 655 88 13 976
7109 81 121 73 279 389 570 84 657 739 845 71
97 986 72066 76 240 311 44 410 610 710 92 862
914 73030 110 80 248 78 573 94 772 947 74073
245 68 73 344 404 640 75 81 75032 128 30 255
866 414 85 [illegible] 766 814 78 925.

76023 221 315 406 86 759 68 923 81 77085
144 82 241 385 580 624 89 97 78034 138 223 26
38 358 432 739 970 79350 81 477 85 586 99 766
896 997 80316 72 436 56 60 768 69 937 81 81005
6 11 94 154 93 263 69 403 27 50 680 89 94 887
911 82004 223 356 411 90 578 607 25 766 809 28
35 56 61 83225 42 446 506 21 757 826 84014 36
239 446 761 92 896 987 85016 110 14 23 89 674
775 82 986 86024 27 200 304 53 91 466 72 616
42 710 917 53 60 77 87010 127 46 373 79 653 85
711 28 61 99 855 88076 197 306 21 50 622 89002
70 211 20 368 402 525 41 797 810 30 45 90010
58 75 110 367 78 441 725 46 87 860 81 950 60
91167 218 396 412 569 92 810 18 62 92000 36 159
656 63 65 79 779 858 90 93487 536 602 48 759
911 94184 262 446 605 717 54 833 947 58 95153
241 306 402 617 49 772 963 96022 38 128 99 321
27 88 460 84 711 42 97190 291 383 522 63 859
981 98244 65 99 372 642 854 72 99040 51 101 290
370 490 825 985 100001 92 132 49 238 47 75 327
513 18 782 887 94 101002 103 359 61 701 839
962 71 102051 421 67 70 610 832 57 933 103079
129 31 259 309 22 471 797 813 104025 117 64 96
461 602 828 39 105019 223 315 87 91 633 49 713
875 940 59 106102 48 260 441 581 333 775 107176
268 71 403 60 645 84 711 807 10 983 108010 75
165 293 403 78 518 722 821 76 931 109004 99 103
33 251 86 489 697 714 884 917 35 61 71 75
110042 173 349 57 72 558 99 862 111048 112 37
60 93 221 348 406 530 666 711 832 78 112006 93
120 37 54 61 304 82 449 507 639 718 96 941
113124 36 53 284 666 702 942 98.
114430 616 66 748 115079 184 287 349 56 72
445 500 18 50 77 601 770 116041 98 208 369 70
95 428 710 33 912 11757 272 97 367 83 467 93
98 553 64 87 603 876 929 86 118102 382 482 96
563 861 940 119020 75 135 50 88 211 12 408 90
689 809 120023 95 119 227 64 386 428 44 565
920 121022 75 438 48 577 93 644 756 60 825 33
60 122026 141 225 802 66 88 123141 272 326 69
411 584 642 755 67 124066 134 48 237 644 90
826 125161 458 532 42 632 58 61 701 20 844
126109 62 336 83 493 863 98 127032 392 475 571
77 624 128048 58 79 80 130 33 548 822 63 129299
320 63 96 504 98 611 878 910 130285 314 606 22
863 131127 272 75 331 84 405 12 568 628 733
132009 73 82 128 59 358 96 706 811 960 133108
73 232 313 66 425 662 817 956 91 134019 115
303 411 19 508 63 961 135059 153 388 456 713
846 974 79 136173 215 42 58 418 56 87 536 700
859 82 953 137118 283 563 706 50 79 83 807 966
76 97 138154 277 376 502 600 86 810 61 96 139105
67 206 671 723 956 140117 20 434 51 54 536 80
619 729 45 66 822 141011 95 270 567 746 922
142045 57 207 257 98 442 550 90 754 811 976
143002 125 30 217 18 634 88 919 144067 201 71
451 57 680 772 933 59 145087 153 80 232 36 51
72 357 403 580 91 146021 108 217 79 88 334 485
780 805 147022 104 575 653 753 984 89 148026
538 62 659 60 752 60 149030 56 121 202 6 478
518 791 806 965 150174 78 314 20 29 30 97 449
575 680 710 41 831 36 60 151157 62 95 223 79
459 800 42.
152079 214 349 486 674 721 68 69 821 38 977
88 153219 41 342 545 85 620 86 93 703 42 73 843
939 70 154004 92 315 45 545 617 790 850 155382
479 626 53 79 745 810 156023 48 62 657010244
369 443 64 784 890 943 157037 306 18 24 61 444
520 655 78 158348 404 15 35 83 532 891 909
159059 379 606 60 710 840 900 15 160213 82 463
584 856 16103 21 76 226 393 431 566 612 19 860
162006 258 463 91 777 827 29 44 163006 306 530
35 65 667 720 36 57 959 164026 178 323 38 55
466 80 633 786 94 852 165168 200 361 502 29 809
61 166202 396 739 167001 280 449 627 25 793
168056 105 417 612 16 263 169149 252 53 343 469
606 43 77 964 68.

CIAGNIENIE DRUGIE.

Po 200 zł. na N-ry:

252 81 425 600 882 1095 292 611 36 747 835
2591 605 46 786 3491 557 71 777 830 55 979 4108
338 480 905 5034 288 694 6480 7142 75 586 738
920 8900 281 9012 234 792 865 10355 11009 120
50 667 13203 60 671 848 14223 50 848 60 15397
765 16144 793 17167 222 424 628 18186 471 509
634 782 19904 37 20311 448 742 811 21259 529
729 32131 634 781 23257 677 24297 454 74 79
638 81 728 878 25093 137 243 421 798 26200 491
674 700 806 96 911 27198 461 671 738 28338 481
838 909 29095 310 30530 76 768 31241 54 576 95
611 32012 221 536 33389 615 735 79 89 837 34261
852 35651 36091 133 472 37042 255 487 640 834.
38539 754 812 55 75 980 39045 117 24 615
40084 342 582 41272 515 639 933 42001 9 690
43183 307 72 424 739 84 45593 717 868 943 46185
225 379 533 603 23 816 962 47261 91 573 803
48354 579 684 771 977 49153 218 489 50345 88
406 524 845 929 51146 231 65 440 521 34 726
52284 376 431 630 923 53019 284 357 425 70 578
814 54263 382 95 442 78 55096 293 519 72 88 926
58 56268 315 807 57144 822 913 70 90 58063 274
708 15 929 59093 712 938 60394 652 759 876 979
61351 624 808 62088 111 213 55 586 615 95 789
916 63031 190 208 432 64368 642 983 65068 141
741 66331 548 774 892 67624 30 68299 891 69005
64 262 [illegible]23 70034 94 545 97 71125 282 87 419 69
801 92[illegible] 86 72166 208 97 73452 511 684 844 74040
53 95 221 377 426 745 75072 197.
76513 77313 544 788 78467 770 79111 80431
588 757 86 81122 64 334 606 752 82460 537 938
83326 32 491 794 847 84258 307 784 85036 80 159
253 520 720 86201 368 419 568 87179 270 477
88180 316 551 716 41 978 89325 672 90019 354
685 833 91259 92361 533 672 93093 340 80 94436
70 676 964 95111 344 688 96192 654 920 97056
523 98069 449 99777 964 100029 191 432 101007
61 496 863 102105 212 14 64 67 828 77 946 92
103249 306 82 99 570 894 104067 364 935 38
105239 408 582 608 77 106194 919 107059 173
365 108001 91 271 303 91 584 605 902 109281
110089 152 411 620 111201 675 112235 655 57
113209 754.
114011 22 102 342 443 115059 631 116274 79
350 472 680 895 916 39 117314 722 118012 310
424 52 78 656 837 119169 435 585 617 38 739 92
120117 222 593 636 121027 379 575 122057 235
489 663 735 87 123440 824 124065 107 627 125002
256 427 592 980 126385 631 52 73 127160 251 462
855 128191 283 397 487 728 129091 155 667 757
130083 335 533 70 667 96 131403 795 838 45 903
71 132339 450 895 966 132297 341 513 625 762
84 134071 205 328 455 666 833 135178 136635 809
961 63 137001 168 689 710 910 138091 340 99 529
665 139149 259 358 619 754 987 140268 426 55
702 41 914 141472 81 754 142028 579 635 740
833 946 143067 126 206 325 777 144539 67 95
145072 201 335 723 826 975 142208 48 56 576
147316 19 148042 323 602 714 15 149234 440
150073 15 238 52 429 500 18 879 151574 672 992.
152389 513 666 947 153003 93 155206 53 416
156563 733 154438 909 158100 98 659 159193
161149 391 545 68 824 162057 289 163032 333 74
566 690 875 164235 449 165072 391 512 663 733
904 166470 651 167050 125 209 18 469 168510 14
678 800 57 169186 405 57 539.

CIAGNIENIE TRZECIE.

Zł. 15.000 — 22765.
Zł. 10.000 — 3661 8101 68959 101259
107175 129020.
Zł. 2.000 — 3273 4000 5445 17274
23115 24647 27368 30512 39178 42644
45349 50834 57558 60706 63182 85956
95534 93151 100334 102906 137367
165329.
Zł. 1.000 — 2014 9362 10660 23998
23856 26608 28623 29073 31116 35817
40570 41056 62780 63852 64234 86022
94831 100239 105319 107561 114902
115632 116437 117963 124065 130337
131593 138083 142851 151446 159275
165056.

Po 200 zł. na N-ry:

314 459 629 742 856 1044 138 343 544 890 936
2165 343 6 8940 3056 143 52 218 369 550 761 90
953 4215 41 67 77 469 75 547 618 30 5059 359
421 631 966 97 6072 11 6417 966 7158 76 225 316
8087 90 121 86 331 602 9584 60 544 802 976
10003 63 420 25 637 799 11107 9 53 446 70 12354
57 93 419 70 895 947 56 13075 134 530 833 66
14003 15529 72 17599 655 746 845 18506 662
19020 34 139 312 36 506 625 709 20438 709 806
21089 108 371 79 526 732 23176 207 56 68 656
726 837 24051 129 205 540 74 686 25045 186 313
571 884 26288 318 440 27021 44 215 91 486 558
28312 55 458 551 840 960 29159 817 30060 117
626 830 909 31179 545 748 80 32058 267 665 774
880 907 19 33172 208 24 309 84 628 910 36 34074
230 367 48 81 528 43 64 96 99 816 84 998 35283
327 603 96 944 36021 179 386 512 662 770 79 904
60 37032 282.
38025 911 13 39320 547 40032 90 4100 321 400
59 42036 269 394 56 668 43126 226 352 456 65
717 33 92 932 91 44082 340 633 37 938 53 44037
42 58 675 46028 244 353 636 952 47254 474 85
534 48127 814 19 49120 466 579 50414 621 60
744 51241 836 95 952 52059 366 95 854 988 53057
272 407 67 535 802 54076 179 294 368 564 600
713 55078 238 431 45 86 992 56344 94 466 523 30
98 57367 491 94 527 661 776 931 58056 204 732
84 924 66 59089 576 719 862 60031 130 84 336
71 503 696 788 903 61068 344 506 789 892 986
62379 421 37 80 558 63136 689 872 911 19 71
64199 204 34 302 514 615 807 982 65135 219 415
551 722 64 974 66036 65 506 864 922 68 67052
333 709 889 963 68075 94 321 695 69206 9 68 92
357 508 694 893 70268 73 328 607 735 913 71418
624 90 752 88 810 47 77 72130 332 612 723 978
95 73138 694 840 948 4086 517 35 99 710 25 812
929 75131 84.
76597 698 952 77207 28 548 694 78413 582
797 959 79011 13 454 637 80011 367 81448 885
82373 492 646 777 83060 123 394 821 84456 545
636 59 933 85227 538 95 799 866 96 86013 540
808 87107 59 92 245 438 88354 450 684 96 775
874 89095 671 902 90668 939 91012 38 301 427
562 691 752 918 92048 133 60 259 333 45 577 88
698 924 93038 157 376 457 526 94370 458 511 21
686 95185 680 738 96155 443 632 97418 549 674
965 98032 45 229 452 750 946 99079 127 250 691
706 31 894 937 100060 718 953 101100 66 224 44
83 393 652 954 102074 231 394 441 103368 982
104118 206 69 672 984 105158 337 98 436 514 64
89 835 106040 811 107451 633 82 840 108008 18
24 43 379 608 44 769 833 65 92 19115 236 371
596 665 723 944 53 89 110323 463 648 71 763
111267 643 964 112013 107 458 574 606 987
113053 143 419 510 673 708 988.
11414 509 64 646 756 115419 503 84 662 848
998 116009 597 806 117026 206 948 118003 06 56
149 263 304 469 635 57 739 801 993 119120 271
392 508 630 49 711 805 120361 680 930 64 79
121003 20 72 412 122006 18 196 698 780 933 40
123095 624 710 24 47 124323 462 516 935 125063
111 209 43 353 608 749 80 891 909 60 126222 397
587 127003 96 159 201 05 72 90 488 592 719
128143 76 721 76 916 129044 516 634 914 86
130066 669 821 26 974 131274 385 842 132028
547 656 778 906 58 133069 87 149 2[illegible] 421 80 504
75 926 134089 402 135281 309 68 4[illegible] 57 657 794
136060 140 318 23 542 662 806 137499 138075
270 697 703 22 39 879 971 139025 70 193 307 65
708 998 140016 320 559 734 997 141306 801
142098 365 85 471 756 143029 167 341 630 803
27 144060 465 523 94 712 807 48 145645 146202
373 87 90 668 848 147080 172 263 561 68 867
148517 615 703 149406 84 716 854 903 150047
830 151118 237 519 660.
152083 419 753 802 57 153206 54009 127 239
636 68 746 155219 831 156017 154 429 157253 71
735 158633 159096 102 781 926 160051 137 90
597 723 6113 225 47 371 522 36 964 162150 200
311 163166 422 70 877 929 164228 165302 483
632 166180 537 41 839 919 167036 226 311 486
595 667 69 87 717 823 168020 340 440 515 812
29 68 169110 90 268 314 85 7[illegible]

ז׳טע פאשיסטיש-אנטיסעמיטישע פארטיי אין ענגלאנד

דער פיהרער פון דער פארטיי יוליוס שטרייכערס פריינד קאפ. סעדאקאלד סקילס קאנדידירט צום ענגלישען פארלאמענט

לאנדאן (יט״א) די פרעסע טיילט מיט, אז סעדאקאלד סקילס, וועלכער ריוואליזירט לעצטענס מיט סער אסוואלד מאסלי אין דער ענגלישער פאשיסטען־באוועגונג און האט זיך בעקאנט געמאכט מיט זיינע באציהונגען מיט די נאציאנאל־סאציאליסטען אין דייטשלאנד, האט ארויסגעשטעלט זיין קאנדידאטור צו די פארלאמענטס־צוגאב־וואהלען, וואס וועלען איינגיכען פארקומען אין קעמברידזש־קרייז.

„גויס־קראניקל" פערעפענטליכט א געשפרעך מיט דעם פאלישען דירעקטאר פון דער „אימפעריאלער פאשיסטען־ליגע", וועלכער דערצעהלט, אז ביז מיט דריי וואכען צוריק איז סקילס געווען א מיטגליד פון דער דאזיגער ליגע. לעצטענס האט ער געוויילט אין דייטשלאנד און בעת די לעצטע דארטיגע וואהלען איז ער ארויסגעטרעטען אויף א גרויסען וואהל־מיטינג אין נירענבערג. סקילס איז פאליטיש פארבונדען מיט יוליוס שטרייכערן, דעם ארויסגעבער פון נירענבערגער „שטירמער" און היטלערס פריינד. אויף דעם דערמאנטען וואהל־מיטינג האט סקילס געהאלטען א יודען־פרעסערישע רעדע און ערקלערט, אז די אמת׳ע ענגלישע פאשיסטען געהען אין היטלער׳ס וועגען און זוכען איינצושטעלען א דויערנדע פריינדשאפט צווישען ענגלאנד און דייטשלאנד.

סקילס ווערט ארויסגערוקט אלס קאנדידאט אין קעמברידזש־קרייז מצד דער ניי־אָרגאניזירטער „פעראייניגטער בריטישער פארטיי", וועלכע איז איין פון די דריטע פאשיסטיש־אנטיסעמיטישע פארטייען אין ענגלאנד. די איבעריגע צוויי זענען: סער אסוואלד מאסליס „שווארצע העמדלעך" און די „בריטישע פאשיסטען־ליגע".

ווייזט אויס אבער, אז אין ענגלאנד גופא האט נאך נישט די סקילס־פארטיי דעם מוט ארויסצוטרעטען אפען־אנטיסעמיטיש. אין וואהל־אויפרוף ווערט, פערקעהרט, גערעדט וועגען „גלייכהייט" פון אלע רעליגיעס" און אז די פארטיי קאן נישט קיין שום אנטאגאניזם צו וועלכען עס איז רעליגיעזען גלויבען", אויף א גרויסע אנפראגע האט די פארטיי־לייטונג געהאט געענטפערט אז אנמעלדונגען פון יודען צו דער מיטגלידערשאפט פון דער פארטיי וועלען בעטראכט ווערען פונקט אויף דעם זעלבען וועג ווי אנמעלדונגען פון „יודען נישט־יודן".

אין די פאליטישע קרייזען האלט מען, אז סעדאקאלד סקילס איז איינפאך א געצאהלטער אגענט פון די דייטשע נאצים.

ענטדעקט געהיימע דייטש-גריכישע נאצי-ארגאניזאציע אין אטען

אטען (יט״א) די צייטונגען טיילען מיט, אז אין אטען איז ענטדעקט געווארען א געהיימע נאציאנאל־סאציאליסטישע ארגאניזאציע, קאנסטרואירט פולשטענדיג לויט׳ן דייטשען נאצי־מוסטער, אונטער דער אויפזיכט פון היטלעריסטישע אגענטען, וואס זענען צו דעם צוועק ספעציעל אנגאזשירט געווארען פון בערלין. די אויספארשונג האט פעסטגעשטעלט, אז די נאציאנאל־סאציאליסטען האבען צוזאמענגעארבייט מיט די גריכישע מאנארכיסטען, שטרעבענדיג איינצופיהרען אין גריכענלאנד א פאשיסטיש־מאנארכיסטישע ארדנונג, אונטער דער דיקטאטור פון פרינץ פון דער גיעוו. קעניגליכער פארמאליע ניקאלאס. די בעזונדערע קאמערלעך פון דער נאצי־ארגאניזאציע זענען געפיהרט געווארען דורך דייטשע איינוואוינער פון אטען, בראש פון דער ארגאניזאציע איז געשטאנען דער היטלעריסטישער הויפט־אגענט קודהאפער, מיט איהם האט ענג צוזאמענגעארבייט דער גריך קאוואציס, פראפעסאר פון דער דייטשער שול אין אטען. פאראלעל מיט דער ארגאניזאציע איז געווען טעטיג א „פערבאנד פון היטלער־פריינד", אונטער פארזיץ פון דעם זעלבען קאוואציס.

די לייפציגער פריהלינגס-מעסע אונטער׳ן באיקאט

בערלין. (יט״א) די דייטשע ווירטשאפטליכע קרייזען זענען שטארק בעזארגט איבער דעם זעהר שוואכען אפקלאנג, וועלכען עס האט בוי־איצט געפונען אין אויסלאנד די פארשטעהענדע לייפציגער פריהלינגס־מעסע. די מעסע עפענט זיך דעם 4־טען מערץ און ביז־איצט האט זיך נאך נישט אנגעמאלדען קיין איין פירמע פון ענגלאנד, אמעריקא, טשעכאסלאוואקיי און די באלטישע לענדער. ביז־איצט האבען געמאלדען זייער אנטייל אין דער מעסע פירמעס בלויז פון פאלגענדע פיער לענדער: איטאליען, יאפאן, אינדיען און סאוויעט־רוסלאנד.

באיקאט-וואך אין אנטווערפען!

אנטווערפען (יט״א) דער היגער אנטי־דייטשער באיקאט־קאמיטעט האט פראקלאמירט די לויפענדע וואך אלס וואך פון פערשטארקטען באיקאט אויף סחורות, וואס קומען פון היטלער־דייטשלאנד. די באיקאט־וואך איז געעפענט געווארען דורך א מאסען־מיטינג, אויף וועלכען רעדנער פון אלע ריכטונגען האבען אנטעילגענומען אויף דער בעדייטונג פון דעם איינציגען יודישען פערטיידיגונגס־מיטעל אין קאמף געגען די היטלעריסטישע רדיפות.

Dr.
Wołkowyski
4 ציגעל־גאס 4, טעל. 216-90
נעהמט אן אין הויט־ און ווענערישע קראנקהייטען. מענער־שוואכע
אויפנאהמס־שעה׳ן פון 8–1 מיטאג און 5–9 אווענט.

קלאנג-קינא-טעאטער
ZACHĘTA
זגערזשער 26
היינט און פאלגענדע טעג!
גרויסער דאפעלטער פראגראם!
— א. נ. —
„ליבעס-זינד"
אין די הויפט־ראלען:
JAN GALLAND
און LINA NORO
II
ראמעא און יולטשא
אנהייב פון די סעאנסען 4 נאכמיטאג.
שבת און זונטאג 12 בייטאג.

א געזונד קינד
איז דאס גליק פון דער מוטער!

יעדע זארגפעליגע מוטער גיט איהר קינד פון די יונגסטע יאהרען אן סקאטס טראן־עמולסיע, אלס דערנעהרונגס־ און פערשטארקונגס־מיטעל. סקאטס־עמולסיע ענטהאלט אריגינעלען נארוועגישען מעדיצינאל־טראן, וואס איז רייך מיט וויטאמינען „A" און „D", און וועלכער מאכט דעם ארגאניזם פון קינד ווידערשטאנדספעהיג. א חוץ דעם ענטהאלט סקאטס־עמולסיע וואפנע־פאספאר־זאלצען, וואס פערשטארקען און דערנעהרען דעם ביינער־געבוי. קינדער, וואס טרינקען יעדען טאג רעגולער סקאטס־עמולסיע, האבען גלייכע פיסלעך און שטארקע ציינער. סקאטס־עמולסיע איז אנגענעהם אין געשמאק און לייכט־פערדייליך. ס׳מוז אבער זיין
EMULSJA TRANOWA SCOTTA
צו בעקומען שוין פון 2 זל. אן.

געבילדעטע דייטשע יודען אין ענגלאנד.

בעטען זיך מען זאל זיי מאכען פאר ארבייטער

עס איז שוין באלד א יאהר, ווי די היטלער־מגפה האט זיך צוגעשטעלט אין דייטשלאנד, און די וועלט האט זיך שוין כמעט ווי צוגעוועהנט צו דער נאצי־רעגירונג דארטען. אין די קאפיטאליסטישע פאליטישע קרייזען זוכט מען שוין אפילו עפענטליך היטלער׳ס פריינדשאפט.

דער איינציגער טייל פון דער געזעלשאפט אין ענגלאנד, וואס האט נישט אפגעשוואכט זיין פעראכטונג צום היטלעריזם און זיין ענטשלאסענעם קאמף געגען פאשיזם, איז די ענגלישע סאציאליסטישע באוועגונג.

און וואס טוען די יודען אין ענגלאנד וואס טוען זיי פאר זייערע אומגליקליכע דייטשע ברידער? ווי בעציהען זיי זיך צו דער פרא־היטלעריסטישער נייגונג, וואס האט זיך לעצטענס אנגעהויבען צו מערקען אין ענגלאנד און די רעאקציאנערע קרייזען און צו דער אנטי־פאשיסטישער טעטיגקייט, וואס ווערט אנגעפיהרט אין די סאציאל־קרייזען? דער ענטפער אויף דעם איז, אז די יודישע בעפעלקערונג פון ענגלאנד איז איצט איינגעטיילט אין דריי טיילען: איין טייל רעדט א סך און טוט ווייניג; א צווייטער טייל רעדט גאר נישט און טוט פערהעלטנישמעסיג זעהר פיל, און א דריטער טייל רעדט נישט און טוט נישט.

דער טייל, וואס רעדט א סך און טוט ווייניג, בעשטעהט פון די מענשען, וואס האלטען, אז זיי זענען בערופען פון דער באשטער צו זיין יודישע פערטרעטער און כלל־טוער. זיי מוזען שטענדיג האבען אנשאריגען קלייזעל, וואו זיי זאלען קענען זיין פרעזידענטען אדער וויצע־פרעזידענטען. קיין זאך טויג נישט פאר זיי, אויב זיי שטעהען נישט אן דער שפיץ, און אלץ איז גוט, אויב זיי זענען די פיהרער און די טוער. זיי זענען מייסטענס פון די איינגעוואנדערטע יודען, וואס אונטער געוועהנליכע אומשטענדען ווייכען זיי פון די יודישע דעמאקראטישע מאסען און חבר׳ען זיך גאר מיט די „ענגלישע יאהודים" און רעדען זיך איין, אז זיי זענען עכטע ענגלענדער. נאר ווען עס קומט אן עפעס א זאך וואס ריהרט אן כלל־ישראל, ווי למשל, פאגראמען, א בייליס־פראצעס, און איצט היטלער, הויבען אן די מענשעי זיך צו רייבען צווישען די דעמאקראטישע יודישע מאסען, ווייל זיי ווייסען, אז ביי די „ענגלישע יאהודים" וועט מען זיי נישט לאזען ווערען פיהרער. קומען זיי צו די יודישע אימיגראנטען צווישען וועלכע עס איז לייכטער צו שאפען בעזונדערע קליידלעך.

אט די סארטען כלל־טוער און יודישע קהל־פערוואלטער אין לאנדאן האבען שוין אויך לאנג אויפגעגעבען זייער פראטעסט־ארבייט געגען היטלער׳ן, — זיי זענען איצט „ביזי" מיט׳ן באיקאט; אבער ליידער בעשטעהט פאקטיש די „ביזי" בלויז אין רעדען און אין ארומרייסען זיך איינע מיט די אנדערע. אנפאנג לעצטען זומער, ווען די פראטעסט מיטינגען געגען היטלער׳ן זענען געווען, אזוי צו זאגען, אין דער מאדע, און ווען די „באארד און דעפוטיס" האט זיך ענטזאגט אפיציעל צו ערקלערען א באיקאט, זענען אט די מענשען געשטאנען אויף דער זייט פון דער ענגלישער „באארד" און האבען נעגירט א באיקאט נישט דערמאנט.

(א בריף פון לאנדאן)

דאן איז געשאפען געווארען א באיקאט־ארגאניזאציע אויפ׳ן נאמען פון אנ׳איינצעלנער פערזאן, און ער מיט זיבען עטליכע בעזאהלטע באמפאלגער האבען געשאטען שווינדל און פעך אויף דער „באארד", פארוואס זי איז געגען א באיקאט.

אבער אנשטאט זיך אנצושליסען צו די פעריינען אדער קערפערשאפטען, וועלכע האבען שוין געפיהרט א באיקאט־ארבייט, האבען זיי געשאפען א שפאגעל־נייע באיקאט־ארגאניזאציע. זיי האבען זיך אליין פראקלאמירט פאר די איינציגע פערטרעטער פון די יודען אין ענגלאנד צו באיקאטירען היטלער׳ס דייטשלאנד, און מען האט גענומען א רונמערדירען די אנדערע באיקאט־קערפערשאפט. יענע, ווידער, האט געשריען, אז זי איז די איינציגע, וואס מעג אנפיהרען די באיקאט־באוועגונג, ווייל זי איז געווען די ערשטע.

ווען די לאגע זאל נישט זיין אזוי טרויעריג וואלט געווען ווירקליך קאמיש זיך צוצוקוקען, ווי די צוויי קערפערשאפטען באקאמפן זיך איינע די אנדערע, אנשטאט צוזאמען אנצופיהרען א באיקאט געגען היטלער׳ן. די בריטישע יודישע פאלקס־מאסען אין ענגלאנד, וואס ווייסען נישט די גאנצע הינטער־קוליסען פאליטיק, קענען נישט פערשטעהן וואס עס האט פאסירט, אז די באיקאט־פיהרער, וואס האבען נישט לאנג צוריק געריסען די ערד אויף דער „באארד", שטעהען איצט שטאל און אייזען פאר דער „באארד", און די נייע באיקאט־טער, וואס זענען שטענדיג געווען מיט דער „באארד", זענען איצט געגען דער „באארד" און געגען די באיקאטירער.

* * *

עס איז פאראן נאך א טייל פון דער יודישער געזעלשאפטליכער טעטיגקייט אין ענגלאנד, ווענען וועלכער דער עולם ווייס זעהר ווייניג, ווייל די טוער ווילען נישט מען זאל וויסען וועגען זיי און זייער ארבייט. זייערע מיטינגען ווערען אפגעהאלטען אין פריוואטע היימען און די קאמיטעט־ליים ווערען אפט צוזאמענגערופען אויפ׳ן טעלעפאן, אום עס זאל נישט טראגען קיין אפיציעלען כאראקטער און ס׳זאל גאר נישט הייסען א מיטינג. מען האלט נישט קיין רעדעס, מען פאסט נישט קיין רעזאלוציעס און מען שיקט נישט קיין בעריכטען צו די צייטונגען, ווייל מען היט זיך פאר דער עפענטליכקייט.. אבער גראד דארטען ווערט איצט געטאן די וויכטיגסטע ארבייט פאר די יודישע קרבנות פון דייטשלאנד.

די קערפערשאפט זי איז צוזאמענגעשטעלט נישט פון דעלעגאטען, נאר פון פריוואטע פערזאנען, איהר אויפגאבע איז צו בעזארגען די יודישע פליכטלינגע, וואס זענען מוזיגדיג געגונג צו אנטלויפען פון היטלער־לאנד און ארייגעלאזען צו ווערען אין ענגלאנד. אויב עס איז ערגיץ דא א יודישע קערפערשאפט, וואס ווייסט גענוי די איצטיגע לאגע פון די יודען אין דייטשלאנד, איז עס דער קאמיטעט, וואס קומט אין דירעקטע בעריהרונג מיט די קרבנות פון היטלעריזם. עס זענען איצט דא אין ענגלאנד אומגעפעהר צוויי טויזענט געפלויגענע יודען פון דייטשלאנד. זייער שטעלונג ווערט שטענדיג אבער ערגער. דער קאמיטעט איז פעראנטווארטליך צו דער רעגירונג פאר דאס די אלע פליכטלינגע, וועלכע זענען ביז היינט אנגעקומען און וועלכע וועלען ערווארטעט אין דער נאהענטער צוקונפט. נאר אויף דער רעקאמענדאציע פון אט דעם קאמיטעט גיט די ענגלישע רעגירונג ארויס אנ׳ערלויבניש פאר אנ׳אימיגראנט אריינצוקומען אין ענגלאנד.

דער קאמיטעט מוז גאראנטירען דער רעגירונג, אז דורך דער צייט, וואס דער אימיגראנט וועט זיין אין ענגלאנד, וועט ער זיין בעזארגט מיט אלץ — צי אויף זיין אייגענעם חשבון, אדער אויף דעם חשבון פון קאמיטעט — און אז ער וועט אונטער קיינע אומשטענדען נישט אננעמען אזא בעשעפטיגונג, וואס קען אויסגעפיהרט ווערען פון איינעם וואס וואוינט שוין אין לאנד.

פארוואס איז די ארבייט פון דעם קאמיטעט אזוי שטיל און כמעט געהיימניספול? דאס איז דערפאר, ווייל איבער לאנדאן איז פערשפרייט א נעץ פון נאצי־שפיאנען, וואס פאלגען נאך יעדען פליכטלינג, וועלכער קומט אריין פון דייטשלאנד קיין ענגלאנד.

די גרויסע מאיאריטעט פון יונגע אדוואקאטען דאקטוירים, כעמיקער, דראגיסטען, בוכהאלטער, סטודענטען, און אז. וו. האבען זיך געבעטען ביים קאמיטעט מען זאל זיי מאכען פאר האנדווערקער, מעג עס זיין שוסטער, שניידער, סטאליער, שמידען, אבי זיי זאלען לערנען עפעס אנ׳ארבייט און זיך קענען רעכענען צווישען די ארבייטער פון דער וועלט.

יעדער איינציגער פון זיי האט זיך געבעטען ביים קאמיטעט בוכשטעבליך מיט טרעהרען אין די אויגען, אז מען זאל זיי לערנען פאר האנדווערקער.

— היטלער האט אונז געעפענט די אויגען צו זעהן די ווירדע פון ארבייט, — האבען די געזאגט, — און מיר ווילען איצט ווערען ארבייטער.

* * *

אבער עס איז נישט אזוי לייכט איצט אין ענגלאנד צו בריינגען פרעמדע אויפ׳ן ארבייטס־מארק, ווען די ענגלישע ארבייטער אליין לידען אזוי שרעקליך פון ארבייטסלאזיגקייט, און דאס ארבייטס־מיניסטעריום היט אפ זעהר שטרענג, אז „אנ׳עמיגראנט" זאל נישט ארייגגעהן אין א פלאץ ארבייטען, וואו אנ׳ענגלישער ארבייטער קען פערנעמען דעם פלאץ.

מען קען זיך דארום פארשטעלען די גרויסע שוועריגקייטען, וואס אט דער קאמיטעט האט דורכצומאכען.. אבער יודען בני־רחמנים געבען זיך אנ׳עצה: מען געפינט שוין אזעלכע באלעבאטים, וואס שרייבען אונטער די דאקומענטען. און איצט קען מען געפינען אין די לאנדאנער ווערקשטעלען פון די שוסטער, שניידער און סטאליער, א סך יונגע געלעהרטע מיט אוניווערזיטעט־דיפלאמען.

י. ל. פיין.

דער ערשטער אקט פון גרויסען פילם

די סאציאל־עקאנאמישע עקספערימענטען פון רוזוועלטען

אין די בילדערן פון אמעריקאנישען ווירטשאפטליכען פראגע שווימען עס און סגריבעלט פון ציפערן, צייכנונגען, די ציפערען זענען ריזיגע אסטראנאמישע. די רעקארדען אונגעהויערע. דער פאראויסגעזעהענער דעפיציטים אין בודזשעט אין צוזאמענהאנג מיט דער אונטערגענומענער סאנאציע־אקציע דערגרייכט די ציפער פון 9 מיליארד דאלאר. און דאך, ווי מען בעהויפט אין אמעריקא, ווערט בעסער און עס וועט זיין בעסער. פרעזידענט רוזוועלט פרובט רעפארמירט, רעוואלוציאנירט. אין דעם סאמע קאפיטאליסטישען לאנד אין דער וועלט. וואס זיינע ריכטומער זענען אויסגעוואקסען פון פריוואטער איניציאטיוו, גייט ער איבער צו עקאנאמישער דיקטאטור, צו קאנטראל פון דער מלוכה. צו פרובען פון פלאן ־ ווירטשאפט. ער בויט עפעס א סינטעז, עפעס א געמיש פון די פעריצען טויזענט פראיעקטען, וואס זענען אריינגעפלאכטען אין ווייסען הויז און זענען בעטראכט געווארען דורכ'ן „טרעסט פון די מוחות", ווי מען רופט דעם ביוראָ פון רוזוועלטען. דער פרעזידענט ווערט נישט מיד, ער איז א קאליקע, אבער עס ברויזט פון איהם מיט א וואולקאנישער ענערגיע און אין זיין ווענעלע, ווי עס שפאסען די אמעריקאנער, פליהט ער ארום איבער אלע רעסארטען ווי אן עקספרעס־צוג. ער גיט ארויס אלץ נייע בעפעהלען, ער לינטשט די אלטע מעטאדען. ער איבעראשט די אלטע פינאנץ־קענער, ער טרעט צוריק, הויבט די פרייזען. מאניפולירט מיט דער וואלוטע, דרייט איבער מיטן קאפ אראפ די פארשידענסטע סיסטעמען. טיילמאל יאגען די פרייזען די לוינען. טיילמאל פערקעהרט. נעבען די פרימיטיווע מיטלען פון מאסען־סוגעסטיע פון צוגען, פון ארקעסטערס, טעאטער, קומען פערארדנונגען, וואס טראגען דעם שטעמפעל פון מלוכה־סאציאליזם.

די וואל־סטריט (די גאס פון דער ניו־יארקער בערזע) גייט פון איין זייט ארויס אויף א בית־עולם פון דער צווייטער זייט אויף א טייך. דאס איז א סימבאלישע שכנהשאפט, נישט איין ריכטום איז דערטרונקען געווארען, נישט איין מאגנאט פון דער וואל־סטריט איז אוועק אויפ'ן בית־עולם. אט די וואל־סטריט, וועלכער עס זענען געווען געהארכזאם פיל אמעריקאנישע פרעזידענטען, דערוועגט זיך נישט אנטקעגנצושטעלען פראנקלין רוזוועלטען. ער קעמפט געגען די באנקירען און ספעקולאנטען שארפער נישט ווי די באלשעוויקעס אין די צייטען פון מיליטערישען קאמוניזם, ער געווינט דערמיט די הערצער פון המון.

רוזוועלט בעהערשט דעם קאנגרעס, (פארלאמענט), נאך זיבען חדשים פון זיין עקספערימענט וואס דער ערפאלג זיינער שטעלט זיך פאר גאנץ צווייפעלהאפטיג, האט מען רוזוועלטען אין קאנגרעס אויפגענומען מיט ענטוזיאזם. ס'מאכט נישט אויס וואס עס איז ווייט נאך נישט צו זעהן קיין „העפי־ענד" (גליקליכער סוף), פארלוירענע פראספעריטי איז נאך אלץ א ווייטער חלום, וואס די אינדוסטרי־קאדעקסען האבען קיין נסים נישט בעוויזען, וואס די הערואישע מיטלען געגען ארבייטסלאזיגקייט האבען ביז איצט נישט געבראכט קיין רעזולטאטען. רוזוועלט האט אנגעווארפען דער געזעלשאפט דעם גלויבען אין זיין גליקליכען שטערן. דער גרעסטער טייל פון דער געזעלשאפטליכער מיינונג איז אויף זיין זייט און דערמיט ערקלערט זיך די שוואכקייט פון דער אפאזיציע. אפילו די ענטוזיאסטישע פארמערס מאניפעסטירען פאר זיין כבוד וועגען.

אמעריקא איז א לאנד פון גוזמאות. די מעגאפאנען פון דער שרייענדיגער רעקלאמע רעדען וועגען דער אויבערהאנד פון אמעריקא אין דער וועלט און אויף אלע געביטען. די פאנטאזיע פון די אמעריקאנער קאן מען נישט זעטיגען מיט א ליאדע וואס. טשע בליצארטיגע עפעקטען. פרובט ערקלערען אז עס מוזען געלאזט ווערען אין גאנג גרויסע פאנטאזיע אמעריקאנער אז נישט אין אלעמען שטייגט איבער אמעריקא די גאנצע וועלט. אז עס זענען פאראן געביטען, וואו איראפא גייט פאראויס לכל הפחות אויף א פינף שעה צייט, דער אמעריקאנער וועט אייך נישט גלויבען, ער וועט זאגען אז דאס איז דערפאר, ווייל אין אמעריקא איז אן אנדער צייטרעכנונג, נאטירליך א בעסערע... דער שטאלץ פון דעם אמעריקאנער פערטראגט נישט קיין קאנקורענץ.

אין נארמאלע צייטען האט זיך אמעריקא געקאנט ערלויבען צו האבען פארבלאזטע פרעזידענטען. ווען אין לאנד איז געווען גוט, איז געווען גענוג אזא פרעזידענט ווי הארדינג אדער קולידזש. אבער שוין אין די ערשטע יאהרען פון הובערס רעגירונג האבען זיך געלאזט הערען רופען נאך א דיקטאטאר. הובער, וועלכער איז נאך גארנישט לאנג צוריק געווען דער אפגאט פון אמעריקא איז ביים היינטיגען טאג דער צומייסטענס פערגעסענער מאן. און רוזוועלט, הובערס בעזיגער, וואלט געקריגען פולמאכטען אין בלאנקא, ווען ער וואלט דאס נאר פערלאנגט. נאך דער לעצטער רעדע זיינער האט זיך איין סענאטאר אויסגעדריקט אז דאס איז „די גרעסטע בעגרעבניש פון דער קאנסטיטוציע", וואס מען קאן זיך נאר פארשטעלען". און דאך האט דער קאנגרעס נישט פערלוירען זיין צוטרוי צו רוזוועלטען. א מאדנע פאלק, א מאדנע דעמאקראטיע! אלץ ווערט בעמאסטען מיט דעם מאסשטאב פון ערפאלג.

צי וועט זיך רוזוועלטס עקספערימענט ווירקליך איינגעבען? די מיינונגען פון די אויסלענדישע אבסערוואטארען זענען פערשידען. רוזוועלט אליין האט ערקלערט פארן קאנגרעס, אז דאס, וואס איז אויפגעטאן געווארען ביז איצט, איז נאר אן אנהויב, אבער די אמעריקאנער קאנען נישט לאנג ווארטען, זיי פעהלט אויס געדולד פאר א „פייטל־עקט"... די אמעריקאנישע רעקאנסטרוקציע־צייט איז דעריבער פערקירצט געווארען אויף דריי יאהר. און רוזוועלט האפט אז נאך דער צייט וועט זיך ווידער אומקעהרען די פראספעריטי (וואוילשטאנד) אין אמעריקא.

מען דארף בעמערקען אז פרעזידענט רוזוועלט טרעט ארויס אין א דאפעלטער ראלע: נישט נאר ער קעמפט געגען קריזיס, ער וויל אויך זיין א געזעלשאפטליכער רעפארמאטאר. ער וויל נישט דערלאזען, אז עס זאל אומקעהרען די צייט פון אונבעגרענעצטען קאפיטאליסטישען אינדיווידואליזם. ער ערקלערט קריג די קעניגען פון דער אינדוסטרי, פון האנדעל, פון די פינאנצען די מעכטיגע טרעסטען און מאנאפאלען, ער וויל בעשיצען די ארבייטענדיגע שיכטען געגען דער עקספלואטאציע. אויב דאס אלץ וואס ר'זאגט צו איז נישט בלויז א מיטעל פון פראפאגאנדע נאר ווירקליך א שטרעבונג אריינצוברענגען סאציאל־עקאנאמישע ענדערונגען, דאן וואלטען זיינע רעפארמען געהאט א היסטארישע בעדייטונג. ס'איז אבער א צווייפעל, צי איהם וועט דאס געלינגען. אבער דערווייל האלט ער די גאנצע וועלט און דאס אמעריקאנישע פאלק אין שפאנונג, פונקט ווי א טשעמפיאן, וואס וויל שלאגען אן אונגעהערטען רעקארד.

דאס, וואס עס טוט זיך אצ אין אמעריקא פון זינט רוזוועלט האט איבערגענומען די מאכט אין ווייסען הויז, איז נאך דער ערשטער אקט פון גרויסען פילם. וואס הייסט ווירטשאפטליכע אויפלעבונג. דער אקט איז זעהר עמאציאנעל און מעלאדראמאטיש, וואס עס וועלען ברענגען די ווייטערדיגע אקטען איז שווער פאראויסצוזעהען. אמעריקא איז א לאנד פון סורפריזען און פון קאנטראסטען. די וועלט קוקט מיט שפאנונג, צי די דראמע אין אמעריקא וועט זיך ווי געוועהנליך אין דארטיגען פילם ענדיגען מיט א העפי ענד אדער פונקט פערקעהרט.

(פס.)

געמישטע חתונות און אריער־פרינציפ

אין געזעץ נאר שטעלעס און אמטען

דער ראסען־פרינציפ אין דער נייער דייטשער געזעצגעבונג האט ארויסגערופען א ריי ספקות וועלכע מוזען ווערען אויפגעקלערט דורך אויסטייטשען דאס געזעץ אדער דורך צוגאב־פארשריפטען. איינס פון די שווערסטע און צוגלייך דראסטישע פראבלעמען איז דער גורל פון די געמישטע חתונות אין דריטען רייך. נישט איין אזא פאמיליע, וועלכע געהערט נישט צו די ארישע אדער צו די ריין־ארישע איז איינגאנצען אויפגעטרייסעלט געווארען.

מען דארף פעסטשטעלען דעם פאקט אז עס האבען זיך געפונען מענשען וועלכע האבען געפרובט זיך ראטעווען פאר פערלירען די רעכט דערמיט, וואס זיי האבען איבערגעריסען מיט דער נישט־ארישער פרוי, עווענטועל פרויען האבען איבערגעריסען מיט דעם נישט ארישען מאן. דאס דייטשע רעכט וועגען גט'ן זיך באזירט זיך אויפ'ן יסוד פון 'שולד', נישט רעדענדיג וועגען די פאלען ווען איינער פון די צדדים איז אונהיילבאר קראנק. אזוי ווי מען קאן רעכטליך דאך נישט אננעהמען אז דער פאקט פון אנגעהערען צו דער יידישער ראסע שטעלט מיט זיך פאר עפעס א שולד אדער פערברעכען, וואס זאל קאנען בערעכטיגען די פאדערונג פון א גט, האט מען אין דייטשלאנד (דערצו זענען דאך פאראן גענוג יוריסטען) געפונען אן אויסוועג: אין פאל, ווען דער ארישער צד פון דער הייראט וויל פטור ווערען פון דעם יודישען, קלאגט ער איין נישט אויף א גט, נאר אויף צו אנולירען די הייראט אויף דעם סמך וואס ער איז כלומרשט ביים חתונה האבען איינגעפיהרט געווארען אין א טעות בנוגע דער אפשטאמונג פון פארטנער, פון דער כלה אדער פון חתן: ער האט נישט געוואוסט אז די כלה זיינע איז א יודישע, ער איז איינגעפיהרט געווארען אין א טעות. און אויף דעם סמך פאדערט ער צו אנולירען די הייראט מיט דער יודישער פרוי.

פאר דעם צד געגען וועלכען מען טרעט ארויס מיט אזא פאדערונג וועגען אנולירונג, איז דער פראצעס נישט גינסטיג נאך מעהר דערפאר, ווייל די הייראט ווערט אין אזא פאל אנערקענט פאר נישט גילטיג פון סאמע אנהויב אן פון זינט זי איז געשלאסען געווארען, עס ווערט, ווי געזאגט, ארויסגערוקט דער מאטיוו, אז עס איז געווען ביים שליסען די הייראט א טעות.

דאס פרייסישע געריכט האט אין איין אזא אנקלאגע געהאט ארויסגעטראגען א פסק דין נישט לטובת דעם ארישען צד, איין ארישע פרוי האט אנגעקלאגט אין געריכט, פאדערענדיג צו אנולירען איהר הייראט מיט א יודען און מאטיווירענדיג איהר פאדערונג דערמיט, וואס עס איז ביי איהר פארגעקומען א טעות בנוגע דער פערזאן פון מאן (פאראגראף 1333 פון ציוויל־קאדעקס) דאס געריכט האט די פאדערונג פון דער פרוי אפגעווארפען מאטיווירענדיג די דעציזיע דערמיט, וואס די פרוי האט געוואוסט, ווען זי האט חתונה געהאט, אז זי האט חתונה מיט א יוד, עס איז אלזא נישט פארגעקומען קיין טעות בנוגע דער פערזאן פון מאן.

אבער פונקט א פערקעהרטע דעציזיע האט ארויסגעטראגען וועגען אן ענליכער זאך איינס פון די בערלינער געריכטען. ס'האט זיך געהאנדעלט וועגען א בעאמטען, וועלכער האט געוואלט צוליב פערשטענדליכע טעמים, כדי נישט צו פערלירען דעם פאסטען (די ארישע ראסע רעכענט זיך בלויז מיט ערהאבענע מאטיווען!) פטור'ן די יודישע פרוי. דער בעאמטער האט געפאדערט צו אנולירען זיין הייראט מיט א יודישער פרוי און אויך ער האט זיך פערזוכט, אז ביים שליסען די הייראט איז ער איינגעפיהרט געווארען אין א טעות בנוגע דער פערזאן פון דער פרוי. דאגעגען די פרוי האט בעוויזען, אז שליסענדיג די הייראט האט דער מאן אויסגעצייכענט געוואוסט, אז זי איז א יודישע.. דאס געריכט האט צוגעפסקנט די פאדערונג פון מאן, אבער פון גאר אנדערע מאטיוון: אמת, האט דאס בערלינער געריכט געפסקנט, דער מאן האט טאקע געוואוסט, אז די פרוי זיינע איז א יודישע, בעת ער האט מיט איהר חתונה געהאט, אבער צוליב דעם, וואס ער איז קנאפ געווען געבילדעט און איז א פשוט'ער מענש, האט ער נישט געקאנט פאראויסזעהען, וואס עס בעדייט צו זיין א יוד, און דעריבער איז טאקע פארגעקומען א טעות אין זין פון דערמאנטען פאראגראף. די ארישע גערעכטיגקייט און די לאגיק טריומפירט איבער דעם גאנצען פראבט! די ריכטיגע מאטיווען פון געריכט זענען געווען אפצוראטעווען דעם בעאמטען פון פערלירען דעם פאסטען.

דאס געריכט האט איבעריגענס בעשטימט אן ענטגילטיגען טערמין, אין משך פון וועלכען מען קאן אריינטראגען אנקלאגעס וועגען אנולירען די געמישטע הייראטען, דהיינו, אין פערלויף פון זעקס חדשים פון זינט עס האט זיך בעוויזען דאס בעאמטען ־ געזעץ מיט דעם אריער־פאראגראף. אלזא, ווער עס וועט אין משך פון זעקס חדשים פון זינט עס זענען ארויסגעגעבען געווארען די נייע בעאמטען־געזעצען, וואס שליסען אויס יודען ־ אדער אזעלכע, וואס האבען חתונה געהאט מיט א יודישער פרוי אדער מיט א יודישען מאן, ־ אלס דייטשע בעאמטע, נישט אויסנוצען די מעגליכקייט זיך צו גט'ן מיט דער פרוי אדער מיט דעם מאן, דער וועט פערלירען דאס דאזיגע רעכט.

אין געגענזאץ צו די בעאמטען־געזעצען בעציהט זיך מיט מעהר חסד צו געמישטע חתונות דאס געזעץ, וואס רעגולירט דעם רעכטליכען מצב פון רעדאקטארען פון דייטשע צייטשריפטען. אין געוויסע גאר אויסנאהמסווייזע פאלען ווערט אפילו צוגעלאזט, אז א יוד זאל קאנען פערנעהמען דעם אמט פון א רעדאקטאר אין בכלל זענען נישט פאראן קיין ספעציעלע פארשריפטען, וועלכע פערווערען אן ארישען רעדאקטאר צו האבען א יודישע פרוי מיט וועלכער ער האט חתונה געהאט איידער עס זענען ערשינען די נייע געזעצען. דאגעגען קאן נישט זיין קיין רעדאקטאר פון א דייטשער צייטשריפט אן אריער, וועלכער האט געהייראט מיט א יודישער פרוי שוין נאכדעם ווי עס איז ארויסגעגעבען געווארען ס'געזעץ וועגען דייטשע רעדאקטארען.

אלס רעזולטאט פון די געמישטע חתונות זענען אין דייטשלאנד פאראן זעהר פיל דייטשען וואס זענען אין הלכה ראסע נישט קיין ריינע. אריגע פארשער האלטען, אז די צאהל פון אזעלכע נישט גאנץ ריינע ארייער בעטרעפט אין דייטשלאנד ביז זיבען מיליאן. דערווייל איז אין דייטשלאנד ענטשטאנען א פעראיין פון נישט ריינע דייטשען פון קריסטליכען גלויבען. אין פערלויף פון א גאנץ קורצער צייט האט זיך אין דעם פעראיין פערשריבען א צאהל פון הונדערט טויזענד מיטגלידער. טיילווייז געהערען די דאזיגע מענשען צו דער העכסטער דייטשער אריסטאקראטיע. צו דער געזעלשאפט זענען צוגעטראטען פיל דייטשע מיליטער פיהרער, מיטגלידער פון אלטע אדעל־פאמיליעס. דער פעראיין האט זיך געווענדעט צו דער געזעלשאפט מיט אן אויפרוף, אין וועלכען עס ווערט פארגעשטעלט די טראגישע לאגע פון די דאזיגע האלבע ארייער און האלבע יודען. אין אויפרוף איז אנגעוויזען געווארען, אז די דייטשע יודען, ווי טראגיש זייער לאגע זאל נישט זיין, געניסען זיי פון דער הילף מצד'ן אלוועלטליכען יודענטום. אבער די האלב־ארישע דייטשען ־ זיי האבען זיך לגמרי נישט צו ווענדען נאך הילף, זייער לאגע איז דעריבער איינגאנצען אויסגאנגסלאז. זיי זענען ארויסגעשטויסען פון זייערע אמטען און פאסטענס. זיי ווערען נישט אנגענומען אין קיין דייטשער געזעלשאפט. דאס זענען אמת'ע קרבנות פון זייערע יודישע באבעס און זיי שטעלען מיט זיך פאר א לעבעדיגען בעווייז, אז דער גאנצער טומעל מיט דער ראסען־ריינקייט איז נישט מעהר ווי אן עקעלהאפטיגער שווינדעל, כדי צו פערמאסקירען דעם ווירקליכען פאקט, אז עס האנדעלט זיך דא נישט מעהר ווי וועגען א נידריגער קאנקורענץ פאר פאסטענס און שטעלעס.

אין דער ראסען־פראגע, מיט וועלכער עס איז פול אין דייטשלאנד, איז פאראן איבעריגענס קאמישע און גראטעסקע מאמענטען.. די נייע דייטשע געזעצגעבער פערנעהמען זיך ווייניגער מיט דער ראסע פון די פערד, ווי מיט דער ראסע פון די ריטער און פון די איינהאבער פון געשטיט־פערד. א יודיש פערד, א שטיגער, טאר נישט נעהמען קיין אנטייל אין א געיעג פון דייטשע סוסים. אבער וואסער פערד קאן מען אנרופען, אז עס איז יודיש? צי זענען דאס פולבלוטיגע אנגלי׳ס, וועלכע שטאמען פון מזרח און אלס אראבישע זענען זיי דאך יעדענפאלס נישט קיין ארייער? גערינג אליין האט געמוזט זאגען זיין אויטאריטעט ווארט אין דאזיגען שווערען פראבלעם. פון איצט אן איז גילטיג אזא כלל: א יודיש פערד איז אזעלכעס, אויף וועלכען עס רייט א יודישער רייטער. קיין יודישע זשאקייען און קיין יודישע פערד־אייגענטימער ווערען נישט צוגעלאזט צו די פערד־געיעגען, דאגעגען די פערד פון יודישע שטאלען געניסען פון אלע רעכט, ווי אלע איבעריגע ריין־ארישע ראסען־פערד.

אלזא א יודישער זשאקעי טאר נישט רייטען, אויב עס קאן דער זעלבער פערדינען אנ'ארישער זשאקעי. דאס זעלבע איז מיט יודישע פערד־אייגענטימער, וועלכע קאנען צונעהמען דאס פערדינסט, ביי ארייער. דאגעגען א יודיש פערד, וואס גיט צו פערדינען אנ'ארישען זשאקעי, איז הערצליך ווילקאמען אין ארישער געזעלשאפט. (אב)

וואס קאן מען לערנען פון אזא מנובל?

א רומענישער געלעהרטער היטלעריסט וועגען יודען.—יעדער יוד, זאגט ער, מוז ערמארדען צוויי מענשען

דער פראנצויזישער זשורנאליסט דעמעטער האט געהאט א געשפרעך מיט דעם פיהרער פון דער רומענישער היטלעריסטיש ־ אנטיסעמיטישער ארגאניזאציע די „אייזערנע גווארדיע", וועלכע האט ערמארדעט דעם רומענישען פרעמיער דוקא) פאולעסקו, פראפעסאר פון פיזיאלאגיע אויף דער אוניווערזיטעט אין בוקארעשט. דאס געשפרעך איז נאטירליך איבער אויף יודען. זאגט דער רומענישער געלעהרטער:

— זיי וועלען זיי אלע פערטרייבען אהן קיין שום אויסנאהם, זאלען זיי גיין קיין פאלעסטינע און דארט פערלייגען אנ'אייגענע מלוכה.

— איהר וועט ענטשולדיגען, הער פראפעסאר, האט בעמערקט דער זשורנאליסט: מיט א ווייל פריהער האט איהר געזאגט, אז די יודען זענען נישט פעהיג צו לעבען אין די ראהמען פון אנ'ארגאניזירטער מלוכה, ווי אזוי זשע זאלען זיי אין פאלעסטינע בילדען אנ'אייגענע מלוכה.

דער פראפעסאר האט אויף מיר געגעבען א שנעלען קוק, פונקט ווי מיין בעמערקונג וואלט פאר איהם געווען אן אומבערווארטעטע און פערסמטע פייל. מיט א רוהיגען קול האט ער געענטפערט:

— איהר זייט פולקאם גערעכט. פערשטייט אבער, אז די יודישע פראגע וועט מען אויף קיין פאל נישט קאנען לעזען און דאס דערפאר, ווייל אלע יודען אהן אויסנאהם זענען נישט נארמאלע מענשען.. זייער מארך איז אנ'אנדערער ווי אונזער מארך, און דערמאנט זעהר דעם מארך פון משוגעים.

הגם איך האב אפט גערעדט מיט פיהרערס פון פארטייען, מעהר אדער ווייניגער געבילדעטע, בין איך געווארען איבערראשט. ווען איך האב דערהערט אזא מיינונג ארויסגעזאגט פון אנ'אוניווערזיטעטס ־ פראפעסאר און דערצו נאך א ביאלאג, דערציילט דער פראנצויזישער זשורנאליסט.

דער פראפעסאר האט בעמערקט די איבערראשונג פון זשורנאליסט, און כדי צו אונטערשטיצען זיין מיינונג מיט ווירקזאמע ארגומענטען האט ער ארויסגעצויגען פון שופלאד א העברעאיש ביכעל.

— מיינט נישט אז איך איבערטרייב, האט ער געזאגט, אט דאס איז א בעווייז, אז איך בין גערעכט. דאס ביכעל הייסט „קהל" און געפינט זיך אין די הענד פון יעדען אמת'ן ייד. דארט געפינען זיך די געהיימע פארשריפטען פון דער יודישער רעליגיע, לויט אט די פארשריפטען מוז יעדער יוד אין משך פון זיין לעבען דערמארדען כאטש איין מאנספערשוין און איין פרויענצימער, וואס געהערען צו דער ראסע פון די פערהאסטע גוים. צי מיינט איהר נישט, אז בלויז וואהנזיניגע קאנען געהערען צו אזא מין רעליגיע?

מיט רעכט גיט צו דער פראנצויזישער זשורנאליסט: צי איז א וואונדער, וואס דער שילער פון אזא פראפעסאר האט קאלטבלוטיג דערמארדעט דעם פרעמיער פון זיין מלוכה?

און לאמיר צוגעבען, צי איז נישט קיין וואונדער, וואס אזא מין פינסטערער פארשוין ווי פראפ. פאולעסקו איז א פראפעסאר פון אוניווערזיטעט? וואס קאן אזא מנובל אויסלערנען זיינע שילער?

לאָדז — 19 יאַנואַר 1934

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז — 19 יאַנואַר 1934

דער מזרח איז שוין וואַך

פון לעאָ קעניג

די לעגענדע אַז דער מזרח בייט זיך נישט, ווערט אַלץ מעהר און מעהר אויסגעוועבט.

די לעגענדע אַז דער מזרח דרימלט פויל און חלומט זיינע אייביגע בעטער־חלומות איז שוין טאַקע נישט מעהר ווי אַ לעגענדע.

אַעראָפּלאַנען האָבען שוין צושניטען די הייסע, שווערע אָטעמדיגע לופט איבער די וויסטע מדבריות און דזשאַז־מוזיק קענען שוין בעדויאינישע שייכים הערען אין זייערע געצעלטען אין די טיפע שטערענדיגע מזרח־נעכט, וועלכע פלעגען אַמאָל קענען הערען נאָר דאָס געוויין פון שאַקאַלען, דאָס ברומען פון ווילדע חיות ביי אַ פערהוילענעם קוואַל, און דאָס קלאַנג־ליד פון אַ פעליבטען אין בענקשאַפט. דער מזרח איז שוין וואַך. די אייראָפּעאישע קולטור און ציוויליזאַציע, די אייראָפּעאישע טעכניק האָט דעם מזרח אויפגעוועקט, און ער רייבט זיך איצט די אויגען, ציהט זיך אַרויס פון זיין סוף־לאָזען יאָהריגען דרימעל און קוקט זיך צו צומישט און ערשטוינט צו די אַלע וואונדער און נסים, וואָס קומען צו איהם מיט אַזאַ קפיצת הדרך פונים קאַלטען מערב.

דער מזרח איז שוין וואַך. אייראָפּעאישע פּאָליטישע טעאַטערס און בעוועגונגען האָבען ווי די אַעראָפּלאַנען דורכגעשניטען זייערע אייביגע מיסטישע שטימונגען און דיכטונגען, תכלית הבריאה, וועגען דעם אין סוף.

אין יאַפּאַן — אימפּעריאַליסטישער פאַשיזם; אין אינדיען — מאַהאַטמאַ'אישער פּאַסיווער אידעאַליזם; אין כינאַ — אַ רייסעניש און בייסעניש צווישען פעאָדאַלע פון אייראָפּע געהעצטע און אייגעפירטע אַרמייען און גענעראַלען; טערקיי איז איצט פערכאַפּט פון אַמעכטיגער השכלה־בעוועגונג, פּונקט ווי די אייראָפּעאישע פון אַ פריהערדיגען יאָהרהונדערט.

און אין פּאַלעסטינאַ: אַ אַלט מזרח־פאָלק וואָס האָט געפּראַוועט גלות אין מערב איז געקומען צוריק אַהיים, און האָט שוין געפונען די אייראָפּעאישע ציוויליזירטע פּאָליטישע פּראָבלעמען און שטערונגען פון וועלכע ער איז אַנטלאָפען.

דער מזרח איז שוין וואַך. דער מזרח שלאָפט שוין נישט. אייראָפּע מיט איהרע טעכנישע ערפינדונגען האָט איהם אויפגעוועקט.

און אייראָפּע טוט עס שוין באַנג.

די לעגענדע וועגען דעם אייביג שלאָפענדיגען און אייביג חלומ'דיגען מזרח איז געווען אַזאַ שעהנע און אַזאַ זיסע, די מידע און אַקטיווע בעזירען פונים מערב־מענש האָבען געזוכט רוהען פון צייט צו צייט, האָבען זיך געלוסטיגט אין אַ נירוואַנאַ, און זיי האָבען עס געפונען (אויסער פראַ־פּיטען) אינ'ם עקזאָטישען מזרח.

די רייכע מערב־אייראָפּעאישע ציוויליזאַציע פלעגט פאָהרען טוריסטיש אין די מזרח לענדער און קומען פון דאָרט מיט זיסע ערינערונגען וועגען איינגעבאָרענע, פערגליווערטע אַלטע ציוויליזאַציעס, וועגען אַלטע ראַסען, פעלקער און שבטים, וועלכע לעבען נאָך איצט ווי זייערע אור־עלטערען מיט טויזענטער יאָהרען צוריק.

און די אייראָפּעאישע קונסט און פּאָעזיע איז פיל געוואָרען מיט מזרח מאָטיוען. מזרח בילדער און מזרח לעגענדען.

די איבעראַקטיווע אייראָפּעאישע נערווען האָבען געדאַרפט עקזאָטיק און זיי האָבען עס געפונען לרוב אין די לענדער פון [illegible] און [illegible] מזרח.

און איצט האָט דער מזרח שוין אויפגעוואַכט. און אייראָפּע טוט עס שוין באַנג. די זוילע באַנג. מיט יעדען ביזען גרוס וועגען אַ רעפאָרם אין איינער פון די מזרח לענדער, בעזאָרגט שטיל אויפריום די אייראָפּעאישע פּאָליטישע אייראָפּע.

אַעראָפּלאַנען איבער דער סאַהאַראַ מאַכען זעהר פיין און בראַוו פון אונזערע העלדישע פליהער, פון אונזער מערב אייראָפּעאישער ציוויליזאַציע, אָבער ס'איז דאָך אַ שאָד אויפצודעקען אַנ'אייביגען סוד.

נישטאָ קיין האַרעמען מעהר אין טערקיי, די מזרח פרוי ווערט עמאַנציפּירט — טאַקי זעהר פיין פון אונזער פּראָגרעס, אָבער אַ שאָד אַזוי פיל פּאָעזיע ווערט פּראָזאַאיש און וואָכעדיג.

און וואָס איז דאָס פאַר אַ גליק, אַז מען קען שוין הערען דזשעז מוזיק ביי אַנ'אַראַבישען בעדואין אין מדבר, צו ביי כינעזישע פּיראַטען — ס'איז שוין נישטאָ דער ראָמאַנס פון אַמאָל.

ס'איז טאַקע זעהר בעקוועם צו בערייזען דעם מזרח אין אַ אויטאָ, אָבער ס'קומט שוין נישט צו די אַמאָליגע ראָמאַנטישע ערפאַהרונגען, וואָס מען האָט געהאַט ריטענדיג אויף אַ היציג אַראַבישע פערד, אויף אַ קעמעל, צי גאָר אויף אַנ'אייזעל...

היינט די געפאַהרען זענען שוין נישט די אַמאָליגע, ראָמאַנטישע. אַנ'אייגענער אַעראָפּלאַן קען צו יעדער מינוט קומען צו הילף, מ'שיינט געזאָגט די היינטיגע געפאַהרען איבע'ם מזרח, גאָר נישט קיין ראָמאַנטישע נאָר פּאָליטישע סרוב. פּונקט ווי אין אייראָפּע.

דער מזרח וואַכט אויף. דער מזרח בייט זיך. טאָג־טעגליך פּונקט. יעדער טאָג ברענגט נייעס פון אַ נייער אייראָפּעאיזאַציע, מעכניקראַציע פונ'ם מזרח.

וואָס דאַרפט איהר מעהר: די בעריהמטע קאַראַוואַנען, די גאַנצע שטאָלץ און שעהנקייט פונ'ם מזרח, געהען שוין אויך אַוועק. איך ווער ווייסט צי נישט אויף שטענדיג. ווער ווייסט צי מען וועט זיי נאָך זעהען אויף די בלאָהע, ווייטע מזרח־האָריזאָנטען? און זייער פּלאַץ פערנעהמען שטאָלצע קאַראַוואַנען — אַלע לאַנגע טשערעפּאַנקעס. אַפילו די קאַראַוואַנען האָבען שוין פערשוואונדען אין מזרח. אָט די לאַנגע שורות קעמלען מיט זייער מאָנאָטאָנער, קלאָגענדיג־קלאַנג, וועלכער האָט אויסגעזעהען ווי אַ פערבשופ'טער המשך פון אברהם אבינו'ס צייטען אָדער להבדיל פון מאַהאָמעט'ס און בודה'ס צייטען.

דער שטאָלצער קאַראַוואַן האָט זיך שוין אַריינגעריסען אין מזרח.

דערוויל מאַכט עס דער היינטיגער אייראָפּע גאָר באַנג. דערוויל בעוואונדערט זי נאָר די פערשוואונדענע פּאָעזיע און ראָמאַנטיק.

אָבער וועט זי אין גיכען נישט אַנהויבען אויך מורא האָבען פאַר'ן אויפגעוואַכטען מזרח.

אייראָפּע איז אין טויט געפאַהר פונ'ם אייגענעם טעכנישען פּראָגרעס.

און ווען שטאָלצע קאַראַוואַנען וועלען באַלד אַנהויבען שניידען די טאָלען און בערג פונ'ם מזרח.

היטלעריזם האט געפירט צו אויפלעבונג פון יודישען גייסט

פון יעקב לעשטשינסקי

ביז היטלער'ס מגפה איז נישט געווען די וואָך צו פיל נישט פערשריבען קיין בוך איבער די דייטשע יודען. ווי די דייטשע יודען זענען נישט געווען אַסימילירט און ווי זיי האָבען זיך נישט איינגערעדט אַז זיי זענען אַבסאָלוט אָרגאַניש אַריינגעוואַקסען אין דייטשען נאַציאָנאַלען קערפּער, האָבען זיי דאָך נישט אויפגעהערט צו עקזיסטירען ווי אַ בעזונדערע קולטורעלע ערשיינונג. און דאָס האָט זיך דורכגעריסען אין ענטפּלעקט אין אייגענע שאַפונגען, וועלכע זענען אפשר געווען ווייניג יודיש־נאַציאָנאַל, אָבער דאָך גענוג אַנדערש, ווי די אייגענע שאַפונגען ביי די דייטשען. נישט האָבענדיג קיין יודיש־נאַציאָנאַלע צוקונפטס־פּערספּעקטיווען, האָבען די דייטשע יודען זיך מעהר קאָנצענטרירט אויף בעאַרבייטען יודישע פערגאַנגענהייט. אָבער דאָ האָבען זיך דורכגעריסען זייער שטימונגען, זייערע געפיהלען, זייער נאַציאָנאַלע בענקשאַפטען — און, למשל, די ביאָגראַפיעס פון בערנע, היינע און לאַסאַל, וואָס זענען געשריבען געוואָרען פון יודען אין די לעצטע צעהן יאָהר, זענען זעהר ווייט פון דעם, וואָס יודען האָבען וועגען זיי געשריבען צוריק מיט פופציג־זעכציג יאָהר. עס איז גענוג אָנצוווייזען אויף איין מאָמענט: ערשט צוריק מיט איין דור, האָט מען גערעכנט אין די דאָזיגע דריי ערשטע גרויסע — יודען, וועלכע האָבען גלייך פון געבורט זיך געשטעלט אין דער שפּיץ פון אַלגעמיינע בעפרייאונגס־בעוועגונגען, דאָס, וואָס זיי האָבען איבערגעלאָזען, ביז דעם לעצטען וואָרצעל, אָפּגעטרייסעלט פון זיך די יודישע ירושה: און אין די לעצטע יאָהרען האָבען שוין די נייע ביאָגראַפען געזוכט די געטאָ־ירושה, וואָס זיי האָבען מיט זיך מיטגענומען און וועלכע האָט זיי געהאָלפען דערגרייכען דעם שפּיץ באַרג אויף וועלכען זיי האָבען געשפּילט זייער גרויסע היסטאָרישע ראָלע.

די זעקס הונדערט טויזענד דייטשע יודען זענען געווען קולטורעל גענוג פּראָדוקטיוו און שעפעריש און זייער קולטורעלער איינפלוס אויף דעם וועלט־יודענטום איז נאָך געווען גענוג גרויס, און מיט אַמאָל — ווי אָפּגענומען דאָס לשון, ווי אויסגעטריקנט אַלע קוואַלען, ווי אויסגעגאַנגען די כוחות, אמת, פון די וואָכען־צייטונגען, וועלכע ערשיינען אויך איצט אין דייטשלאַנד אַ סך צעהנדליגער האָט מען געקענט זעהן אַז די יודישע נשמה איז אַזוי איבעראַשט פון די געשעהענישען, אַזוי אויפגעטרייסעלט און צורודערט אַז דער שאַפונגס איבעררייס איז מסתמא נאָר אַ צייטווייליגע ערשיינונג. וואָרים פון די דאָזיגע וואָכענצייטונגען אַליין האָט מען געקענט שליסען, אַז אין דייטשען יודענטום קומט פאָר אַ רעוואָלוציע פון קאָלאָסאַלער קראַפט — מען זוכט דעם וועג צו זיך, צו די אינטימסטע ווינקעלעך פון דער אייגענער נשמה; און מען זוכט מיט פיבער, מיט הונגער און דורשט, וואָס האָבען נישט זייער גלייכען; מען חאַפּט זיך אויף פערשידענע יודישע געביטען און מען זוכט אָנצוטרינקען די אויסגעהונגערטע יודישע נשמה, דאָס אויסגעהונגערטע יודישע האַרץ.

איינציגע פאַקטען וועלען אילוסטרירען דעם דאָזיגען פּראָצעס פון זוכען אַ וועג צו זיך און צו אייגענע בערויזער. די דריי גרעסטע יודישע וואָכענבלעטער — די ציוניסטישע „יודישע רונדשוי", די ליבעראַלע „צענטראַל־פעראַיין צייטונג", און די אָרטאָדאָקסישע „איזראַעליטישעס פאַמיליענבלאַט" — האָבען פערדאָפּעלט און פערדרייפאַכט די צאָהל לייענער, און די צאָהל לערנער האָט זיך ביי די ציוניסטען פערצעהנפאַכט און ביי די איבעריגע אויך זיך שטאַרק פערגרעסערט. אין בערלין אַליין עקזיסטירען אַליין הונדערטער קורסען פאַר לערנען העברעאיש, און עס איז נישטאָ קיין איין גרעסערע יודישע געמיינדע וואו עס זאָל נישט לערנען הונדערטער מענשען אויף אַזעלכע קורסען. עס זענען אויפגעקומען צעהנדליגער ביי געזעלשאַפטען, וואָס אָרדנען איין לעקציעס איבער יודישע געשיכטע, יודישע ליטעראַטור, יודישע ווירטשאַפט לכל פראַגען, יודישע געזעלשאַפטליכע פּראָבלעמען און די פערזאַמלונגען זענען תמיד געפּאַקט. פון די קלענסטע שטעטלעך קומט מען ספּעציעל צו פאָרען אין די גרעסערע שטעט כדי צו הערען אַ יודיש וואָרט. דער יודישער קולטור־בונד, וואָס אָרגאַניזירט טעאַטער, קאָנצערטען, אויסשטעלונגען, ענטוויקעלט זיך זעהר גוט אין אַלע גרעסערע געמיינדעס, און זיינע פערזאַמלונגען זענען איבערפולט. אמת, ער איז געצוואונגען דערוויל צו שטעלען און שפּילען אַלגעמיינע זאַכען, אָבער ער זוכט דעם וועג צו דער יודישער דראַמע, צו דער יודישער מוזיק, צו דער יודישער פּאָעזיע. און אויף אַנ'אָוונט פון יודישער דיכטונג אין בערלין האָבען געלייענט צוויי דיכטער אין דייטש און איינער אין יודיש, פאַר דעם נשמה־צושטאַנד פון די דייטשע יודען איז כאַראַקטעריסטיש פאָלגענדער פאַקט: אין ברעסלוי און אין קעלן האָבען די סינאַגאָגעס וועלכע האָבען שוין מסתמא מעהר ווי הונדערט יאָהרען נישט געעפענט אין מיטען וואָך זייערע טירען. איינגעפיהרט יעדען טאָג דאַווענען מנחה ומעריב, דער טעם איז געווען, מחמת עס איז סמוטנע צו זיצען אין דער היים און עס איז דאָ אַ גרויסע בעדערפעניש זיך צו זעהען און זיך צוזאַמענצוטרעפען. יודען געהען נישט אין די אַלגעמיינע טעאַטערס און קאָנצערטען — איז געוואָרען אַ מאָדע צו געבען קאָנצערטען פון יודישע זינגער און מוזיקאַנטען אין פּריוואַטע הייזער און מען איז צווישען זיך און אויך פאַר זיך — יודישע פאָלקס־מוזיק ווערט אַ גרויסע מאָדע אויף אַזעלכע קאָנצערטען; פרץ און אַש ווערען די געליבטע אויטאָרען.

עס איז שווער צו זאָגען, וואָס פון דעם דאָזיגען אויסגעוואַקסענעם אין צענטער פון אייראָפּע געטאָ וועט ווערען — אַ געטאָ פון אַ גרויסע, וואָס איז רייך אין טאַלאַנטען אויף אַלע געביטען: רייך אין טאַלאַנטען, וועלכע האָבען בעדינט צעהנדליגע מיליאָנען מענשען און זענען איצט פערורטיילט צו בלייבען אין אַנ'ענגען קרייז, אויף אַ שמאָלען ברעטעל.

אַלע געבראַכטע פאַקטען זענען בעוויזס סמנים פון אויפגעוואַכטע אַפּעטיטען, פון אויפגעוועקטע בעדערפענישען, פון אַ שטאַרקען אויפברויז אין די משפּחה־געפיהלען, אָבער דאָס קען נישט פערדעקען דעם טרויעריגען פאַקט אַז פאַר די לעצטע חדשים איז נישט ערשינען קיין איין וויכטיג בוך פון אַ דייטשען יודען איבער דייטשע יודען. נאָר אין די לעצטע טעג געהט אַן אַ הייסע דיסקוסיע אין דער יודישער פרעסע פון דייטשלאַנד איבער אַ בוך פון ראַבינער פרינץ. ליידער, האָב איך דאָס דאָזיגע בוך נאָך נישט בעקומען.

ביי דער דאָזיגער לאַגע קען מען זיך פאָרשטעלען ווי איך האָב זיך דערפרעהט ווען איך האָב דערזעהען אין אַ צייטונג אַז עס איז ערשינען אַ יודישער אַלמאַנאַך אין בערלין. איך האָב פערשטייט זיך, באַלד אויסגעשריבען דעם דאָזיגען אַלמאַנאַך און ווי גרויס איז געווען מיין ענטוישונג ווען איך האָב דערזעהען אַ קליין שמאָלע ביכעלע פון אַזעלכע הונדערט זייטלעך — האָט עס מיר אויסגעזעהען ווי אַ חוזק פון מיינע ערוואַרטונגען, אָבער!!... איך האָב עס איינגעשלונגען, און?! — עס איז מיר ווירקליך שווער און וואַרעם אויסצודריקען מיינע געפיהלען. פון יעדער שורה פון דעם דאָזיגען קליין ביכעלע וואָס בעשטייט אויף דריי־פערטיל פון איבערזעצונגען פון דער אַלטער אָדער מיטעלאַלטערליכער יודישער ליטעראַטור און פון אַרטיקלען איבער דער אַלטער אָדער מיטעלאַלטערליכער יודישער געשיכטע — פון יעדער שורה שרייט דאָס יאָהר 1933, דאָס היטלער־יאָהר, וואָס וועט געוויס אַנהויבען אַ נייע תקופה אין דער יודישער געשיכטע; דאָס היטלער יאָהר וואָס וועט פערשריבען ווערען אין דער יודישער געשיכטע, ווי דאָס יאָהר פון דער שוואַרצער פעסט. אין גאַנצען ביכעלע איז נישטאָ קיין איין פּאָליטישער אַרטיקעל, און עס ווערען אַפילו נישט דערמאָנט די געשעהענישען פון אַרומיגען יאָרען, ודאָך ווערען דאָרט בעלויכטען די וויכטיגסטע, די אינטימסטע, די ברענענדסטע טאָג־פראַגען, און דעם טאַקע בעשטייט די קונץ!!

מאַרטין בובער גיט אין אַריינפיהר פון 22 שורה'ס לעגענדעס טאָן און די פּראָגראַם פון אַלמאַנאַך, מיט אַ בעזונדער פייערדיגען ציטער שטעלט ער פעסט, אַז דער יוד פון אונזער צייט איז איבערליך דער פערפאָלגסטער מענש, ווי דער שיקזאַל וואָלט געוואָלט אויספּראָבירען, ווי ווייט זענען גרייכען דעם מענשענס כוחות אויף צו איבערטראָגען ליידען, פּסיכישע און אינטימע צרות און פּיניגונגען — און דער שיקזאַל האָט אויסגעקליבען דעם יודען פאַר דעם דאָזיגען פרוב. וועט ער בעשטיין די נסיונות? באַלד נאָך דעם אַריינפיהר קומט אַנ'איבערזעצונג פון 41־טען קאַפּיטעל תהלים — אַנ'איבערזעצונג, געמאַכט פון בובער'ן און אַזוי געמאַכט ווי נאָר אַ יוד אין יאָהר 1933 קען דאָס מאַכען און ווי נאָר אַ בובער איז דאָס אימשטאַנד צו מאַכען. פון יעדער שורה שריי'ען די טאָג־טעגליכע יסורים און ליידען פון די לעבעדיגע יודען, און דערביי די אייביגע תשובה פון יודישען פאָלק אויף די פּיניגונגען, די גרויסע אמונה און אַ סאַך פון בטחון און האָפנונג, און אַ סאַך פון גאולה און אויסלייזונג.

ביז גאָר אינטערעסאַנט איז דער בריף פון בעקאַנטען פילאָזאָף ראָזענצווייג, געשריבען נאָך אין יאָהר 1918, און אַזוי אַקטועל אַזוי ברענענד, ער שטעלט די פראַגע, וואָס איז דער דייטשער יוד — יוד אָדער דייטש? יוד און דייטש? דייטש אָדער יוד? דייטש און יוד?

מען דאַרף וויסען כאָטש אַביסעל די ביאָגראַפיע פון דעם דאָזיגען אינטערעסאַנטען יודישען דענקער פון דער לעצטער צייט כדי צו פערשטיין דעם ווערט און דעם בעדייט פון דעם דאָזיגען פראַגע־שטעלען. ראָזענצווייגס אור־זיידע איז געווען דער לעהרער פון צונץ און יאָסט, פון ביידע בעגרינדער פון דער יודישער מאָדערנער וויסענשאַפט. און דאָך האָבען זיך אַלע זיינע אייניקלעך און אור־אייניקלעך אויסגעשמדט. ראָזענצווייג זעלבסט איז אויך אויסגעוואַקסען אין אַ זעהר אַסימילירטער הויז און האָט קיין יודישע בילדונג נישט בעקומען. על פי נס, דורך אַנ'אָנפאַל, וואָס איז נאָך געבליבען אַ יוד. האָט זיך אין איהם אויפגעוואַכט דער דורשט צו זיך, צו יודישע פראַגען, צו יודישע קולטור־פּראָבלעמען, און דורך אַרבייט און פלייס ווערט ער איינער פון די טיפסטע דענקער פון יודישען געדאַנק, פון זיין פון יודישען דיין. ער קומט פון דער מלחמה אַ קריפּעל, אַ קאַליקע, אַ האַלב־פּאַראַליזירטער, אָבער פול מיט יודישער ענערגיע, פול מיט יודישע שטרעבונגען און פּלענער פול מיט יודישער שאַפונגס־קראַפט, און ער שאַפט די אַקאַדעמיע פאַר יודישער וויסענשאַפט, די הויך־שולע פאַר יודישער וויסענשאַפט און טרעט צו צוזאַמען מיט בובער'ן איבערצוזעצען די ביבעל אויף דייטש. ער איז צוריק מיט אַ פּאָר יאָהר געשטאָרבען, נישט ענדיגענדיג די אָנגעהויבענע אַרבייט, וואָס פאַר אַנ'איבערזעצונג דאָס איז, קען מען אורטיילען פון דעם, וואָס איינער פון די גרעסטע קאַטוילישע טעאָלאָגען שטעלט זי העכער פון לוטהער'ס ביבעל־איבערזעצונג. און אָט שוין אין 1918, נאָך אויפ'ן פראָנט, שטעלט ראָזענצווייג די גרונד־פראַגען פון דער נשמה פון דייטשע יודען, אָדער פון יודישען דייטש, וועגען זיך ענטפערט ער אַזוי: „לויט'ן קולטור־מאַסיוו, לויט דער קולטור־אָנפלאָדענקייט בין איך אַ דייטש; לויט מיין אינטימסטער בענקשאַפט בין איך אַ יוד.

מיר קענען נישט איבערגעבען דעם אינהאַלט פון אַלע אַרטיקלען; אָבער וועגען איינעם פון זיי מוזען מיר זאָגען אַ פּאָר ווערטער. שלום, דער בעסטער קענער פון קבלה אין זוהר, ווייזט די ווירקונג פון גירוש־שפּאַניען אויף דער קבלה און דער עיקר אויפ'ן גלויבען אין גלגול־נשמות, דורך אַנ'איינלען און טיפען אַנאַליז פון בעגריף גלגול נשמות, דעקט ער אויף ווי די וואַנדערונגען זענען געוואָרען איין דער נשמה פון פאָלק וואַנדלונגען, ווי גירושים האָבען פערוואַנדעלט געוואָרען אין גלגולים.

אין דעם קליינעם ביכעלע זענען פאַראַן איבערזעצונגען פון יהודה הלוי, פון אבן עזרא, משיחישע פאָלקס־לידער און אַרטיקלען פון מאַרטין בובער, פון ראַבינער בעק, פון קאַפקאַ, שירים פון פראַנץ ווערפעל און פון בער־האָפמאַן און נאָך גוטע זאַכען וועלכע מען לייענט מיט גרויס הנאה, ווי האָבענדיג אַ נקמה אין דער היטלער־באַנדע; ווייל פון יעדער זאַך שרייט ווי אַרויס:

מיר זענען אַנ'אייביג פאָלק!!

אחד העם און פּאוועל אקסעלראד

(עפּיזאָד פון אחד העמ׳ס לעבען)

פון צבי הירשקאן

דער צופאל האט געוואלט, אז פאוועל אקסעלראד, וואס איז דער לייבליכער זוהן פון א יידישען באלעגאלע אין שקלאוו און דער פאקטישער גרינדער פון דער סאציאל־דעמאקראטישער פארטיי אין רוסלאנד, זאל האבען א דירעקטע, א פערזענליכע ווירקונג אויף אחד־העמ׳ס לעבענסוועג.

געווען איז עס אינ׳ם זומער פונ׳ם יאהר 1878.

דעם דאזיגען זומער האט אחד־העמ׳ס ווייב פערבראכט אין אדעס. זי האט זיך דארטען דעמאלט געדאקטערט.

איז ער געקומען, אחד־העם, צו זיין קראנקער פרוי, האט זיך אפגעשטעלט אין א האטעל. דער האטעל איז געווען א כשר׳ע אכסניה, פאר רייכע סוחרים.

איז גראד אין דאזיגען זומער, אין דער זעלבער צייט, לאזט זיך אראפ פאוועל אקסעלראד פון דער שווייץ, פון ציריך, קיין רוסלאנד, קיין אדעס.

פון אויסלאנד קיין רוסלאנד קומט ער עס דעמאלט, דער אומלעגאלער רעוואלוציאנער, מיט א בעשטימטער מיסיע. די מיסיע זיינע איז — אריינצוקלאפען אין די קאצאפישע, און די פויערישע קעפ די מארקסיסטישע, די פראלעטארישע לעהרע.

דיקא אדעס וועהלט ער זיך אויס, אקסעלראד, פאר זיין מארקסיסטישער פראפאגאנדע, ווייל אין גאנץ רוסלאנד איז דעמאלט אדעס דער וויכטיגסטער צענטער פון דער רעוואלוציאנערער בעוועגונג.

אדעס איז אין יענער צייט די הויפט־קווארטיר פון דער „טערארי(סטי)שער גרופע", וואס האט שפעטער אויסגעפיהרט דעם טויט־אורטייל אויף אלעקסאנדער דעם צווייטען, דעם רוסישען צאר; אדעס איז אין יענער צייט אויך דער הויפט־שטאב פון דעם „אגרארישען קריזיס", וואס האט נאכדעם אוועקגעלאזט מיט זיך פיל פריצישע הויפען. איז אדעס דערביי א ברייט פעלד פאר מארקסיסטישער דעה.

בעזעצט ער זיך דא, אקסעלראד, אונטער א פערשטעלטען נאמען, אין איין האטעל מיט אחד העמ׳ען. טון טוט ער עס, אקסעלראד, צוליב קאנספיראציע:

די דאזיגע אכסניה איז פערהערנט אין שטאט פאר אזא כשר׳ן פלאץ, אז די פאליציי וועט גאר נישט איינפאלען צו טראכטען, אז דא זאל זיך אויסבעהאלטען א רעוואלוציאנערער סאציאליסט, וואס לעבט אויף א פאלשען פאספארט...

ווייזט זיך אבער ארויס, אז מיט זיין מארקסיסטישער מיסיע איז ער געקומען, אקסעלראד, קיין אדעס נישט אין דער ריכטיגער צייט. ער האט בעדארפט קומען מיט עטליכע חדשים פריהער אדער מיט עטליכע חדשים שפעטער:

עס שטעהען הייסע טעג פונ׳ם אוקראינישען זומער. די אדעסער רעוואלוציאנערען בעשטעהען מייסטענס פון פריצישע קינדער. זענען די זיך פאנאנדערגעפאהרען, די רעוואלוציאנערען, צו ליב די זאצען אין די הויפען, און די דערפער. האט ער נישט, אקסעלראד, וואו פונאנדערצוזעצען די הענד, פאר וועמען צו עפענען דאס מויל.

שיקט ער פונאנדער שיפרירטע בריף אויף פערשידענע אדרעסען. צו גאנצע ארגאניזאציעס און צו איינצעלנע פיגורען. און ביז ער וועט בעקומען פון וועמען עס איז א קלארען ענטפער, פערשפארט ער זיך אינ׳ם סוחרישען האטעל:

ער מיידט אויס אן איבעריגען טריט. ער האלט עס פאר זיין פליכט, אלס רעוואלוציאנער, נישט צו ריזיקירען סתם מיט זיין נפש, און אין דעם סוחרישען האטעל גיט ער זיך אן בפירוש פאר א העברעאישער לעהרער.

שטויסט ער זיך דא אן, אקסעלראד, אין אכסניה אויף אחד־העמ׳ען. מאכט אויף איהם אחד העמ׳ס געשטאלט זעהר א סימפאטישען איינדרוק:

עס געפעלט איהם, אקסעלראד׳ען, אחד־העמ׳ס יונג־באבארדעלט פנים, אחד־העמס הויך אינטעלעקטועלער שטערן, אחד העמ׳ס רוהיג־פאסטעגער גאנג. און נאך מעהר ווי די אלע אייגענשאפטען געפעלט איהם, אקסעלראד׳ן, וואס אחד־העם האלט זיך אפגעזונדערט פון דער סוחרישער סביבה: דאס איז א בעווייז אויף זיין מאראלישער ציכטיגקייט.

נעהמט איהם אן א חשק, פאוועל אקסעלראד׳ן, אויסצופראבירען אויף אחד־העמ׳ען זיין פראפאגאנדיסטישען טאלאנט. דער דאזיגער חשק ווערט נאך שטארקער, ווען ער דערוויסט זיך, אז דער סימפאטישער בחור איז א מיליאנער׳ס א זוהן.

פאר איהם איז עס אן אינטערעסאנטער עקספערימענט סיי פסיכאלאגיש, סיי אגיטאטאריש:

— צי איז עס מעגליך, אז א יידישער גביר זאל זיך לאזען בעאיינפלוסען פון דער סאציאליסטישער אידעע, ווי עס טרעפט אזוי אפט מיט א רוסישען פריץ?...

פיהרט ער דורך, אקסעלראד, א פערשטעלטע רעוויזיע אין אחד־העמ׳ס ביבליאטעק:

פאלט איהם אריין, אקסעלראד׳ן, אין די הענד ביי דער רעוויזיע, די צייטשריפט „הבוקר־אור", וואס ווערט רעדאגירט פון דעם משורר און מענהאריסט, אברהם בער גאטלאבער, בעגעגענט ער אין דעם „הבוקר־אור" א היימישען גערוס: ער געפינט דארט א ליד פון זיין ווייב׳ס פאטער, פון דאקטאר יצחק קאמינער.

איז ער אזוי בעריהרט, דער אומלעגאלער רעוואלוציאנער, פון דעם היימישען גרוס, פון דעם שווער׳ס דיכטונג, אז ער דערציהלט צו דעם פרעמדען יונגענמאן א פערזענליכע נאהענטקייט, א פאמיליען־ווארימקייט.

פונדעסטוועגען פערבויגט ער, פאוועל אקסעלראד, אן א זייט דעם סענטימענטאלען געפיהל צו אחד־העמ׳ען און ער טרעט מיט איהם אריין דירעקט אין א פאלעמישען שמועס.

דער פאלעמישער שמועס צווישען זיי איז וועגען קלאסישער בילדונג, וואס איז דעמאלט א גאנגבארע טעמע אין דער רוסישער זשורנאליסטיק.

פאוועל אקסעלראד מאכט פאר איהם חוזק, פאר אחד־העמ׳ען, פון אלטע שפראכען:

— וואס פאר א ווילדער אומזין דאס איז צו שרייבען וועגען א וויכטיגער זאך אין אן אלט־פרענקישער שפראך!... — רופט זיך אן אקסעלראד, בלעטערענדיג סלאנימסקי׳ס אסטראנאמיע, קראכמאל׳ס פילאזאפיע.

— אנ׳אלטע שפראך, — דערקלערט ער, — איז דאך איינפאך א טויטענדיגער גיפט פאר דעם מענשענ׳ס מארך, פאר דעם מענשענ׳ס שכל...

אויסען איז ער עס, אקסעלראד, מיט דער דאזיגער טיראדע געגען אלטע שפראכען ארויסצופיהרען אחד־העמ׳ען פון פערשטיינערטע נאציאנאליסטישע וועגען.

לאזט ער זיך נישט שלאגען, אחד־העם: ער שטעלט זיך איין פאר דעם העברעאישען לשון:

— נישט אלע אלטע שפראכען זענען פון איין גלייכען פאסאן!... — שלאגט ער אפ, אחד־העם, אקסעלראד׳ן. — עס זענען פאראן, — זאגט ער, — אזעלכע אלטע שפראכען, וואס זענען וויכטיגער פאר דער וועלט, איידער די נייעסטע חכמות...

— אָט, — דערוויזט ער, — וואלטען יודען געבליבען אהן נביאים, ווען זיי בלייבען אהן לשון קודש....

קוועלט ער זיך אליין, אחד־העם, מיט זיין ביישפיל:

אקסעלראד בענוצט זיך מיט זיין משל, אום צו מאכען א תל פון לשון־קודש:

— אז וואויל וואלט געווען צו יודען, — שרייט ער אויס, אקסעלראד, — ווען זיי פטרען פון זיך אראפ די נביאים!.. די נביאים, — איראניזירט ער, — פאסען זיך אזוי פאר אונזער צייט, פונקט ווי דער קאסטיום פון אדם הראשון אין גן־עדן פאסט זיך פאר א היינטיגען יודען אין אדעס....

— פאר אונזער צייט, — היצט ער זיך, — איז דאך ביי די נביאים נישטא קיין וואהר ווארט.. אט, — בערענגט ער א שארפע ראיה, — שטעהט געשריבען אין דעם יהושע־בוך, אז די זון איז א הימעל־דריידעל... האף איך, — לאכט סארקאסטיש, אקסעלראד, — אז אפילו אזא שטערען־זעהער, ווי חיים זעליג סלאנימסקי, האלט שוין אויך נישט פון די אסטראנאמישע געזעצען, וואס עס האט אנטפלעקט יהושע, דער זוהן פון נון...

בלייבט ער שטום, אחד־העם, ער האט גאר נישט וואס צו ענטפערען אויף אקסעלראד׳ס לעצטען ארגומענט. ער איז אינגאנצען בעזיגט.

שאנעוועט איהם נישט אקסעלראד, אחד־העמ׳ען, אין זיין משפלה: ער דערלאנגט נאך איהם א פארציע מוסר פון אויבען:

— ניין, יונגערמאן!!.. — רעדט ער איהם אויס, — אום ארויסצוטראגען א ריכטיגען אורטייל וועגען א היסטארישען פראבלעם, מוז מען דערביי האבען א געבילדעטען קאפ...

ווערט ער, אקסעלראד, פון דעם דאזיגען מאמענט אן זיין לעהרער, אחד־העמ׳ס, זיין הערגרייזער:

צוויי מאל אין טאג לערנט ער מיט איהם א בלאט פיסארעוו.

אין יענער צייט, אין די זיבעציגער יאהרען פון דעם פאריגען יאהרהונדערט, איז פיסארעוו איינער פון די פאפולערסטע שרייבער אין דער רוסישער פעריאדישער פרעסע, דערהויפט אין די רוסישע דיקע זשורנאלען. ער איז פאפולער אלס פאפולאריזאטאר, פון ליטעראטור־קריטיק און נאטור־וויסענשאפט. ער האט אויך, פיסארעוו, פאפולאריזירט די דארווינישע לעהרע, וואס איז דעמאלט געווען א נייע וויסענשאפט.

די פיסארעווישע פאפולאריזאציע וועגען דער דארווינישער לעהרע (אונטער דעם נאמען „פראגרעס אין דער זאאלאגישער וועלט און אין דער באטאנישער") שטודירט ער מיט איהם, אקסעלראד מיט אחד־העמ׳ען, צוויי מאל אין טאג אין פערלויף פון א פאר וואכען.

מאכט די דארווינישע לעהרע (לויט פיסארעוו׳ס פאפולאריזאציע. לויט אקסעלראדס אינטערפרעטאציע) אזא איינדרוק אויף אחד־העמ׳ען, אז ער שטעלט זיך אוועק אלס א מאראלישען מוסטער פאר זיין אייגענער פערזאן:

— יעדע בעשעפעניש שטרעבט צו דערגרייכען די מדרגה פון א העכערען טיפ!..

דאס איז א געזעץ פון דער נאטור פאר אלץ, וואס לעבט... און דאס דארף אויך זיין א געזעץ פאר איהם, פאר אחד־העמ׳ען, אין זיין לעבען...

* * *

שפעטער וועט ער, אחד־העם, פערוואנדלען דאס דאזיגע נאטור־געזעץ אויך אין א פאלקס־חוב פאר דער יודישער אומה:

ער וועט ארויסבערענגען, אחד־העם דעם אחד־העמ׳יזם....

דער מלאך מיט שטייפע וואנסעס!...

א לאטעריע-מעשה׳לע — דערצעהלט און נאכדערצעהלט

פון י. אבערזשאנעק

איהר שפילט אויף דער לאטעריע? א שאלה צו איהר שפילט. וועלכער יוד שפילט עס נישט אויף דער לאטעריע? בפרט די היינטיגע צייטען, ווען דער מסחר ליגט אין געהאקטע וואונדען, ווען מען קייכט פאר א גראשען און פרנסה האבען נאר יחידי סגולה; קאמארניקעס, הענענטען און סקוועסטראטארען. און אין דער צייט פערזעצט מען דעם חנוכה־לייכטער אדער די בשמים־ביקס און מקויפט א „פעטעלע" און מ׳זוכט... דעם מיליאן!...

יעדער איינער זוכט דעם מיליאן, מענער און ווייבער, גרויס און קליין, אלט און יונג — אלץ שפילט. אלע שטעהען ביי דער „מאפעלע פשעגראנע" און זוכען: די ערשטע טעג זוכט מען ביי די „פעטע" נומערען און וואס ווייטער, לאזט מען זיך א ראף נידעריגער — צו די „מאגערע" נומערען — צום קרן... מ׳וויל זיך שוין צוריק זעהען מיט די פאר גראשען.

נו, האלט איך טאקע נישט פון דער לאטעריע. איך בין בטבע נישט קיין שפילער. פון אזויפיל מיליאנען שפילערס וועל איך פינקט זיין דער גליקליכער האן? און זאל איך איינצימבלען פאר אנדערע, האב איך קיין חשק נישט. פארוואס איך בעט אייך, זאל איך געבען געלד פאר ווילד־פרעמדע מענשען וואס איך קען זיי אפילו נישט. — איך האלט נישט פון שפילען און גענוג!...

אבער וואס טוט מען פארט? אז קיין פרנסה איז נישטא. די טעכטער וואקסען אונטער און דא געהט אזא קארנאוואל [illegible], איינע דארף לאקערקעלעך, די צווייטע דארף א קאסטיום, די דריטע א „וויעטשאראווע" קליידעל. די פערטע דארף א „מאזשיע" צו פערוועקען די צרות... די פיפטע וויל גלאטשוערס און דאס ווייב יאמערט: וואס וועט זיין שווארצער סוף זיין, מאטעל? פארוואס טוט זיך אנדערע ווייבער „אוזשיצען" און איך ווייס נישט מעהר ווי צוויי זאכען: טראגען און האבען?

און הלמאי זאל איך לייקענען? זי איז דען נישט כשר געדעכט? פארוואס זאלען אנדערע ווייבער „אוזשיצען" און מיין פעסעלע נישט? באשר זי האט א מאן מאטעל, א שלימזל, א טויגענישט?

אבער וואס טוט מען פארט? האב איך בעשלאסען צו פאהרען צו איהם זאל לעבען, צום רבין, הייסט עס, אנ׳עצה האלטען, אראפרעדען זיך אויסגיסען מיין ביטער הארץ.

האב איך אנגעשריבען א קוויטעל, דער רבי האט מיך אויסגעהערט, האט ער א שווערען זיפץ געטאן און צום סוף זאגט צו מיר דער רבי:

— פאהר אהיים, מאטעל, קויף א צעטעלע אויף דער לאטעריע און דו וועסט מצליח זיין. נאר געדענק, אז דער נומער פון צעטעלע זאל זיין כמנין „טוב" אדער כמנין „מזל".

בין איך אוועק פון רבין א גליקליכער, כ׳האב געפיהלט אז ס׳איז מיר לייכטער געווארען. בין באלד אוועק צו א קאלעקטאר און גענומען זוכען דעם כמנין „טוב" אדער „מזל", האב איך געזוכט און געזוכט און האב טאקע געפאקט א צעטעלע מיט א נומער 156212, וואס צוזאמען בעטרעפט ער 17 (כמנין טוב).

— איצט, האב איך מיר געטראכט, האב איך דעם מיליאן אויף דער האנד, אז דער רבי זאל לעבען האט געזאגט: שפיל אויף כמנין „מזל" אדער, דו וועסט מצליח זיין, און אט האב איך דאך דעם נומער „טוב" אין דער קעשענע.

איך בין גלייך אוועק צו דער באהן, און פאהרענדיג האב איך גענומען טראכטען: וואס וועל איך אטון מיט א מיליאן? וואס הייבט מען אן צו טון מיט א מיליאן? געה, ווייס, היינטיגע צייטען? קויפען דאלארען? ווייס איך וואס: אז דער דאלאר האט היינט אזא פנים ווי אנ׳אלטער מויד: מיט יעדען טאג איז ער ווייניגער ווערט...

הייזער? געה האבען אנ׳עסק מיט לאקאטארען, מיט סאנדעס, מיט עקזעקוטארן — ס׳איז נישט פאר מיר.

עפענען א געשעפט? האנדלען מיט מאנופאקטור? — ס׳איז אויך א געשעפט פאר א טויטען! הייבט זיך אן א מעשה מיט פאטענטען, מיט אבראטאווע, מיט ביכער, מיט „קאסע כארע", מיט „זופ" און „פופ" און מיט אנדערע שלעק — כ׳האלט נישט דערפון !...

ווערען א דיסקאנטער? דיסקאנטירען וועקסלען און נעהמען צ׳בוצן? צו דעם דארף מען זיין א בשמה כאפער. דארף מען האבען אנ׳אויסגעבריענט הארץ. און דאס האב איך נישט.

און אזוי טראכטענדיג וועגען דעם מיליאן, עפענט זיך די טיר פון וואגאן און עס קומט אריין א הויכער גוי מיט וואנסעס, מיט א פאר געלע שטיוועל, מיט א ביקס אויף דער פלייצע, מיט עטליכע געשאסענע האזען ביי דער זייט, און זעצט זיך מיר אוועק פנים אל פנים.

דערזעהענדיג דעם „מחבל" מיט די געדרייטע וואנסעס מיט דעם „משחית" מיט דעם שיסער אויף דער פלייצע, האבען מיר גענומען לויפען פונקען פאר די אויגען, א קשיה אויף א מעשה. מאלע וואס קען זיך היינטיגע צייט טרעפען? א יוד אליין אין א וואגאן מיט אזא פערשוינדעל. ער שליגט דאך אריין צעהן אזעלכע מאטעלס מיט איין שניף... נו, וואס איז א וואונדער וואס ס׳זענען מיר געלאפען שווארצע רעדער פאר די אויגען!... אז איך האב א קוק געטון אויף די לאנגע שטייפע וואנסעס מיט דער ביקס, מיט די געשאסענע האזען, איז מיר געווארען קאלט און ווארעם...

אין מיטען דער׳נען, איז מיר געקומען א געדאנק: אפשר איז דאס א מלאך? דער רבי האט דאך געזאגט: פאהר מאטעל, און דו וועסט מצליח זיין!

אי, ווי קומט עס א מלאך מיט שטייפע וואנסעס? ווי קומט צו א מלאך א ביקס מיט געשאסענע האזען? ווענן מלאכים האבען זיך פערשטעלט פאר אורחים, פאר וואנדערער, פאר פויערים ביי. האט ער זיך א צוט פערשטעלט פאר א פריץ מיט א ביקס.. און ווי איך טראכט אזוי, זאגט ער, דער פריץ מיט די שטייפע וואנסעס מיך א פרעג:

— ס׳קאנט זש דקו?"

האט מיר גענומען ציטערן די אויבערשטע ליפ, און איך האב גענומען שטאמלען:

— יא... יא... יא... אר ניעגא, ב׳עה ושיע" — (פון איהם זאל לעבען).

— אר ניעגא? אר קאגא?" — האט ער מיט א שמייכעל איבערגעפרעגט.

— נו... נו, אר ניעגא" — האב איך געענטפערט, און ס׳האט מיר געהאקט א צאהן אין א צאהן.

— „יא ניע ראזומיעם. מוב פאן וויראזשניע — אר קאגא?" — האט דער פריץ זיך געמאכט נישט פערשטעהן און בעת מעשה זיך געדרעהט די שטייפע וואנסעס.

— „פאן פריץ, ניע ראזומי". האב איך געזאגט — „אר ניעגא ביעה זשיע" — „אר רעבע יא יאדע".

— אהא! אר רעבעגא!!" — האט דער פריץ גענומען שמייכלען — „אר רעבעגא".

— א פאצא פאן ביל אי רעבעגא?" — האט ער ווייטער מיך געצויגען פאר די צונג.

— „בא מאם שעשטש צורע ניע דליא פאבא פאוויעדזשאושי (ווייל איך האב זעקס טעכטער, נישט פאר אייך געדאכט).

דא בין איך שוין געווארען אפיסעל דרייסטער און דערציהלט פאדראבנע אז איך בין אויף גרויסע און געהאקטע צרות, אז איך האב זעקס טעכטער אונטער דער חופה צו פיהרען, און אז דער רבי האט מיך געהייסען שפילען אויף דער לאטעריע אויף א נומער כמנין „טוב" אדער „מזל" איז דא האב איך שוין טאקע דאס לאטעריע־צעטעלע און אז אויף דעם צעטעלע וועל איך זיכער געווינען דעם מיליאן און האב מיך טאקע מיט איהם גענומען „ראדזשען" וואס איך זאל טון מיט׳ן מיליאן...

ווי דער פריץ האט דערהערט די מעשה, האבען ביי איהם גענומען פינקלען די אויגען. ער האט כסדר געהאלטען אין איין דרעהען די וואנסעס, און צום סוף גיט ער צו מיר א זאג:

— „יא כצען קופיטש טען לאס", און דערביי האט ער מיר געגעבען אנצוהערען, אז ער איז גרייט זיך מיט מיר צו טוישען: ער וועט מיר געבען זיין צעטעלע און איך זאל איהם געבען מיין צעטעלע מיט׳ן כמנין „טוב" און דערביי גיט ער מיר גאנצע טויזענד זלאטעס.

— טויזענד זלאטעס איז אפיסעל ווייניג, און האב גענומען האנדלען, דער שפיץ איז געווען, אז מיר האבען זיך געטוישט מיט די צעטעלעך און ער האט מיר צוגעצאהלט גאנצע דריי טויזענד זלאטעס.

וואס איז געווען דער סוף ווילט איהר וויסען? דער סוף איז געווען אז געווינען האב איך טאקע אויפ׳ן פריץ׳ס צעטעלע גאנצע עשרת אלפים — א צעהנדל, הייסט עס. דעם רבי׳ן ווערטער זענען מקוים געווארען: איך האב מצליח געווען, נישט אויפן כמנין „טוב" נאר אויפן פריצס צעטעל.

איצט קלעהר איך. ווער איז געווען דער פריץ? איז דאס נישט אמאל געווען א מלאך? אי, ווי קומט א מלאך צו א ביקס מיט געשאסענע האזען? — איהר זעהט דאך?!...

פאר זון-אריפגאנג

א קאפיטעל פון ראמאן „אויף פעלדער פון יוד. קאלאניזאציע אין ראטנפארבאנד"

פון פרץ הירשביין

בערע איז ווינציג וואס די נאכט געשלאפען. א פאר מאל איז ער ארויסגעגאנגען זעהען צי די פערד האבען גענוג צו עסען און פאר איין וועג האט ער שוין א טאפ געטון אין וואגען, געריבט ציטעס וואס זיינען גענוג ווייך צו זיצען, דאס צווייטע מאל, אז ער איז ארויסגעגאנגען, איז שוין געווען נאך האלבער נאכט, אין דער שווערער פראסט-טיגער טיר, וואס איז געלעגען אויפ'ן סטעפ, האט זיך באס און קאלט אריינגעקליבען אין וואגען אריין און פיכט געמאכט די אנגעבעטע שטרוי, — האט בערע, מיט א פאר צעריסענע זעק די שטרוי אין וואגען אריבערגעדעקט. דערך דיין לייב זענען געווען אנגעצויגען אהן א שיער דיבע סטרונעס און איבער די האט געשפילט אנ'אומרוהיגע פרייד; זיין לייב האט דורכגענומען האלבטאגיגע, זומערדיגע הייך און היטער-בייבאכטיגע פראסטיגקייט.

— די חברה שלאפען נישט, — האט בערע גע-רופען צום באגינען, — וועלען מיר זעהען, ווער סיוועט אפריהער צוקומען...

גיט/האלט געווען ווען די ערשטע קומט אן לאגע; ער וואלט חשק געהאט מיט איהר פערוואר-פען א פאר ווערטער. איהער די אבערע קומען אן; אייזער מען זעצט זיך אויפ'ן וואגען וואלט ער חשק געהאט איהר זאגען, — אז אויף איהר איז ער בכלל קיינמאל נישט געווען ברוגז, און איצ-טער, עס גוהם צו ווינטער, — מיטאר נישט איבער-שלאפען... יא, ס'וואלט געווען פון וואס צו רעדען, ווען ער פאהרט איצט ארויס איבער קרימער סטעפ אויף א בעזוך אין די יונגע, יודישע דערפער. — — ווען ער פאהרט ארויס מיט איהר, מיט לאנגען אליין... נו, איז נישט אויסגעקומען.

בערע האט דערהערט טריט; ער האט דערקענט מענערשע טריט אין שווערע שטיוועל, וואס האבען אפגעהילכט אין קאלטען באגינען. אין א ווייל'ע אר-רום איז יוסף אנגעקומען. בערען האט הנאה געט אן, וואס די חברה-לייט זענען וואך.

— יוסף? גוט, וואס דו ביזט אויפגעשטאנען אין צייט, האב געמיינט, מ'וועט דארפען ווארטען אויף די פעפערט. כ'גיה שוין איינשפאנען די פערד.

יוסף האט פאר איין ווענס א טאפ געטון אין וואגען צי ס'איז ווייך אויסגעבעט; דערנאך האט ער בערען אנגעקלאפט אין פלייצע:

— ד"ר, בערע, בין איך פאר אלץ מוחל: פאר אזעלכע ווי די וואלט איך מיין קאפ געגעבען.

יוסף האט נישט געקאנט ארויסזעהן ווי דיבע רידה באהבען אנגעצונדען פארבען אין בערעס פנים.

— כ'וויס בערע, מיר סטען איין ארבייט ... האסט געקלאפט אנקלאפען ביי די מיידלעך אין פענ סטער, וואריס איך געה שוין שפאנען.

— פערלאז זיך אויף זיי; זענען א גאנצע נאכט נישט געשלאפען, — פונקט ווי איך האב נישט גע-קענט אנ'אויג צומאכען, באר א שאר, בערע, מען וואלט נאך אימיצען געקענט מיטנעהמען אויפ'ן וואגען.

— נאך איינעם וואלט מען געקענט נעהמען, אבער פאר צווייען איז קיין פלאץ נישטא; און עס וואלט געווען אביסעל צו שווער פאר די פערד.

ביידע האבען נישט דערמאנט ביילקען באמען נאר ביידע האבען וועגען איהר געטראכט. מעהר נישט, וואס בערע האט אין דמיון שטענדיג גע-זעהען ביילקען מיט זיין יונגערען ברודער, מיט נחומען, און יוסף האט פון נחומען איצט נישט גע-טראכט, ... האט געוואוסט אז ביילקע וועט גערנער בלייבען מיט נחומען אין דארף.

יוסף איז נאכגעגאנגען בערען אין שטאל אר-ריין.

בערע האט אין דער פינסטער געטראפען אנ-צוטון די פערד די צוימען; און אז מען איז ארויס דרויסען, האט ער געזאגט:

— וואלט גוט ווערען בוו די זון וועט אויפ-געהן זאל מען שוין האבען ארויסגעפאהרען.

— ברולל, קאלט, בערע!! ס'וועט אוודאי ביי-טאג זיין ווארימער; ווייזט אויף א שעהנעם טאג.

— רעדסט מיט איהר, בערע?

— מיט וועמען?

— מיט לאנגען.

— כ'האב זיך מיט איהר קיינמאל נישט גע-קריגט... נישט מעהר אז איך דערקען אין איהר פנים די ברעזערס — שטויסט עס מיך אפ פון איהר.

בערע האט געשפאנט די פערד און ווידער גע-רעדט:

— וועסט זעהן, יוסף, נאך א יאהר, נאך א יאהר, וועסט זיך אליין נישט דערקענען, אויב דו וועסט נישט וועלען אפגעווישט ווערען... שלאג דיר ארויס פון קאפ דיינע נארישקייטען; יוד, יודען, יודיש פאלק... רק דאס הערט מען פון ד"ר. ס'ווערט מיר אומעטיג אז איך הער איך רעדע, — פונקט ווי די גאנצע רעוואלוציע איז פארגעקומען, כדי צו ראטעווען דאס יודישע פאלק...

יוסף האט זיך נישט געקאנט איינהאלטען:

— עס הידושט מיך בערע, וואס דו רעדסט עס איצט. בעת מיר קלייבען זיך פאהרען איבער די יודישע דערפער... לאמיר היינט וועגען דעם נישט רעדען; לאמיר הנאה האבען פון שעהנעם פריי-מארגען; זעהסט אטא דארט פערנעמט זיך שוין גרוי אויף טאג!!

יוסף איז געבליבען א ווייל'ע מיט דער רעכ-טער האנד אויסגעשטרעקט צום מזרח-דרום הימעל. עס האט איהם א שטומע קלעמעניש אנגעכאפט אין הארצען; א קלעמעניש און א פארדראס.

לאנגעס קליגנעדיגער געלעכטער האט זיך דורכגעקייקעלט מיט דער לענג פון דארף, און שפע-טער, — סימקעס מאטער געלעכטער. ביידע מייד-לעך זענען אין איין געלויף אנגעקומען און איבער-געריסען די אומגלויביגע שווערע שטימונג, וואס איז אנגעקוואלען צווישען די צוויי מענער. די מיידלעך זענען אנגעקומען מיט שטורם און האבען אזש די פערד איבערגעשראקען.

— אזוי האב איך איך ליב — האט בערע גע-זאגט — אין צייט געקומען און מיט פרעהליכקייט געקומען, נישט ווי דער ציוניסט, וואס...

יוסף האט בערען צוגעמאכט דאס מויל מיט דער האנט, נישט געלאזט איהם ווייטער רעדען.

— קריג זיך נישט מיט מיר, בערע; סיידען דו וועלסט נישט, מ'זאל מיט דיר מיטפאהרען; אבער סיי-ווי וועל איך זיך ארויפכאפען אויפ'ן וואגען.

עס זענען ארויסגעקומען לייזער דער שמיד און בחום; אין א ווייל'ע ארום איז אויך וואווע ברח זער אנגעקומען. יעדער בעזונדער האט געפינען פאר נויטיג א טאפ צו טון אין וואגען, צי ס'וועט זיין ווייך גענוג צו פאהרען.

— נעהמט מיך אויך מיט, — האט נחום גע-בעטען, — כ'וועל די פערד נישט מאכען שווערער.

— אויב דו ווילסט, קאנסטו מיטפאהרען — האט בערע קאלט זיך אנגערופען.

— ווי איינדערהיים — האט לייזער דער שמיד געזאגט — אין א פאר וואכען ארום וועל איך אויך ארויספאהרען וועל איך דיך מיטנעהמען.

— געקערט זיך ווארים אנטון און כאטש מיט-נעהמען גענוג צום עסען... — דערביי האט וואווע אריינגעלייגט אין וואגען א פעקעלע איינגעוויקעלט אין וואטעל — זעהסט לאנגע, האסט צוגעגרייט ע-סען און האסט עס פארגעסען אין שטוב.

די מיידלעך האבען זיך פעקליבען אין וואגען אריין; פערשטעקט די פיס אין ווייכען שטרוי, בערע איז באך אויף א ווייל'ע אריינגעלאפען אין שטוב און איז באלד ארויסגעקומען; האט אויך מיטגעבראכט א פעקעלע עסען אין א פאטשיילקע איינגעוויקעלט.

— נו, לאמיר נישט באלעמוטשען, שפרינג אר-רויף, יוסף!!

בערע האט זיך ארויפגעכאפט אויפ'ן וואגען, די פערד זענען געווען גוט אויסגערוהט און האבען דעם וואגען א ריס געטון פון ארט.

— זייט געזונד! — האבען ביידע מיידלעך נאכגעשריגען.

— פארט געזונט, גריסט איבערוואנדערער — האט לייזער דער שמיד בעפוילען.

— גיב אויף זיך אכטונג!! — האט וואווע ברע זער נאכגעשריגען.

— וואוהין פאהרט איהר עס, בחורים? — האט סימקע מיט א פולען מויל געלעכטער א פרעג גע-טון און נעהנטער צו זיך פערנומען לאנגען.

— קום אהער יוסף, — האט זיך לאנגע אפ-גערופען. — קום אהער וועל איך אן דיר אנשפא-רען דעם קאפ; ס'שלעפערט מיך.

— כ'גלויב דיר נישט לאנגע — האט יוסף גע-ענטפערט.

— וואוהין פאהרט מען, בחורים? — האט סימקע, ווי פריהער בעפרעגט.

בערע האט דעם קאפ אנגעווענדט צו די מייד-לעך.

— וואוהין ווילט איהר זאל מען פאהרען? אויב איך איז דארט קאלט, וועט'ן זיך אומקעהרען צוריק אין דארף און וועל אויף איער פלאץ מיט-נעהמען די עלטערע יודען; זיי איז קיינמאל נישט קאלט, כא—כא—כא... וואס האסטו זיך אנידערגע-זעצט לעבען מיר, און דו פריהערסט? נעהמט, מייד-לעך. צו יוסף'ן פון מיר!!

— כ'וועל אליין פון דיר אוועקגעהן, געה, לאנ-גע, זעץ דו זיך אויף מיין ארט...

— כ'וויס נישט צי בערע וויל איך זאל זי-צען לעבען איהם.

דערווייל האט זיך יוסף איבערגעזעצט; איז אר-ריינגעקראכען צווישען די צוויי מיידלעך און האט אליין נישט געוואוסט וואסע ער זאל דערנעהנ-טערען צו זיך.

— יקום צו מיר לאנגע; קום זעה, ווי דאס ליכט רייסט זיך דארט פון אונטער דער ערד צום דרויסען.

לאנגען האבען בערעס ווערטער געקלונגען אזוי ביי. ער רופט זי זיצען לעבען איהם און קו-קען ווי דאס בעגינען ליכט רייסט זיך פון הינטער דער ערד צום דרויסען... ווי קומט עס, בערע זאל גאר פון דעם אנהויבען? כאטש גלייך אויספאל-גען דיין פערלאנג און איבערגעהען צו איהם וואלט זי נישט געדארפט; אבער ער רופט דאך זי פארט, זי זאל איבערייבען מיט איהם קוקען אין באגינען אריין...

— געה, לאנגע — האט איהר סימקע א שטופ טשע געטון אין אויער אריין — געה, דו מאכסט אונז דא ענג; אמת יוסף, זי מאכט אונז ענג?

— אויב אזוי, געה איך טאקע פון איך אר-העק... זעה, יוסף, סימקען זאל לעבען דיר זיין ווארים, כא—כא—כא.

לאנגע האט זיך איבערגעזעצט לעבען בערעס רעכטער זייט; אהן ווייטערדיגע הנחה האט זי אנגע שפארט דעם קאפ אויף בערעס אקסעל.

(סוף זונטאג).

אביסעל שלום-עליכם

פון י. מאשקאוויטש

— 1 —

אין שייכות מיט די שלום-עליכם-פייערונגען מאהנט ביי מיר דער חשובער רעדאקטאר א פאר שורות, א שטיקעל אויפזאץ אדער אביסעל זכרונות פון דער נאהענטער בעקאנטשאפט מיט'ן גרויסען פאלקס-דיכטער.

— הרחכן, שמענהט ער, איהר זאלט נישט שרייבען וועגען ש"ע ? ההרש החרישין כעת הזאת, איהר — נישט, סא ווער-זשע? ווער באך אין לאנד האט אזויפיל געקענט ש"ע ווי איהר? ווער באך איז אזא מחותן מיט ש"ע ווי איהר?

און ער איז אוודאי גערעכט דער חשוב'ער רע-דאקטאר. הלמאי זאל איך זאגען? ס'איז אמת: כ'-בין טאקע א שטיקעל מחותן, אפשר נאך מעהר. ווי א שטיקעל און אין דעם טאקע ליגט די גאנצע שוועריגקייט.

פאר דעם, וואס איז געשטאנען אין א נאהענ-טער בעציהונג מיט א גרויסער פערזענליכקייט איז שווער צו דערמאהנען וועגען דעם און נישט לא זען פאלען אנ'אבריג ווארט וועגען זיך אליין. נאך מעהר: ס'איז שווער אויסצומיידען דעם בעקאנ טען נוסח פון יענעם בעל-מספיד וואס וועלענדיג אויסרעכענען די שבחים און מעשים-טובים פון כשר שטארבענעם האלט ער אין איין רעדען וועגען זיך אליין.

— בין איך געקומען, זאגט ער, פאר-טאג אין בית-המדרש לערנען א בלאט גמרא, איז ער דא געווען, דער פערשטארבענער הייסט עס, האב איך גיך געקעסטעלט דאוונען מיט'ן ערשטען מנין, האט ער אויך מיטגעדאוונט, איך קאן מעיד זיין אויפ'ן דאזיגען יודען אז ער איז געווען א צדיק גמור, ווארום, וואס כ'האב זיך נישט צוגעריהרט צו א דבר-מציה, אומעטום האב איך איהם געטראפען...

און אזוי כסדר: אנגעהויבען און אויסגע-לאזט וועגען זיך.

פאר אזוי איינעם, וואס שטעהט שוין כמעט א יאהר דרייסיג אין דע"ר אב"יט אונטער'ן צייכען פונ'ם גרויסען הומאריסט און זיינע שאפונגען, אנ' ארבייט, וואס האט דאך ווי מ'זאל זיך נישט בעי-ציהען צו איהר, גוט צי שלעכט, עפעס צוגעטראגען צום ריזיגען מאנומענט, וועלכע עס שטעלט מיט זיך פאר ביים היינטיגען טאג דער רוהם און פאפולאריטעט פונ'ם דיכטער צווישען אונזערע פוי-לישע יודען — פאר אזוי איינעם, זאג איך, איז קאנען בלייבען דער גרויסער ענין ביי אזא גע-

לעגענהייט אין פערבעהאלטען זיך פולשטענדיג אין הינטערגרונד — א שווערע אויפגאבע.

אז כ'האב דערהערט פאר עטליכע און דרייסיג יאהר צוריק דאס ערשטע מאל דעם נאמען שלום-עליכם האב איך פשוט נישט פערשטאנען וואס מ'מיינט דערמיט, ווארום געווען בין איך נאך דאמאל, א ייגעל פון א יאהר 12 — 13, וואס האט געהאט א שייכות נאר צו איין מין ליטעראטור: צו חומש-רש"י, גמרא און תוספ'ות א. ד. ג. אינטואיטיוו אבער האב איך ארויסגעפיהלט, אז אונטער דעם דאזיגען, דעמאל פאר מיר העכסט קאמישען ווארט, בעהאלט אויס דער מחבר זיין ריכטיגען נאמען. כ'האב גאר באין אופן נישט פערשטאנען צוליב וואס ער טוט דאס.

אט דער דאזיגער מאדנער נאמען, בפרט די לאכעדיגע בריוועלעך זיינע, וועלכע האבען זיך כסדר בעוויזען אין דער דאמאלסדיגער וואכענשריפט „דער יוד" האבען מיך פון תחילת אן אזוי כעראיב-טריגירט, אז כ'האב מיר נישט געקענט קיין ארט געפונען. — ווער, האב איך מיר געטראכט, קאן דאס זיין דער דאזיגער לאכעדיגער מענש ? א „שרייבער!" וואס איז דאס אזוינס א „שרייבער"? א מענש וואס וויל מהנה זיין אנדערע מענשען מיט א ביסעל לאכען. יעדענפאלס, האב איך מיר גע-טראכט, מוז דאס זיין א וואוילער מענש א מזל טוב, א מענש אהן א גאל, טשעקאווע א קוק צו טון אויף אזא מענש, ווי קוקט ער אויס?

און די פאנטאזיע האט זיך ביי מיר צושפילט: כ'האב מיר געשאפען אנ'אייגענעם ש"ע, אויס-געמאלט זיך — איהם אין מיין פארשטעלונג אויף מיין שטייגער. און אזוי ווי מיר זענען איבערשאצן אויסמאהלען זיך אין דער פאנטאזיע אונבעקאנטע געזיכטער נאר עהנליכע צו די, וועלכע מיר זעהען ארום זיך און אז כ'האב דאס ערשטע מאל דערזעהען דעם דיכטער'ס בילד, בין איך געווארען אזוי איבערראשט, אז כ'האב נישט געוואלט גלויבען, אז דאס איז דערזעלבער.

— אט אזוי זעהט אויס א יודישער „שרייבער", וואס שרייבט אזוי הארציג יודיש? לאנגע האר און „בעגאלעט"?

כ'האב עס מיר גאר נישט געקאנט שענקען, ...

ווי קומט צו אונז, אין א חסידישער „שטוב" ש"ע? איז עס דער תירוץ. ווי קומט צו אונז שמ"ר? און דאך איז ער געווען א תושב אין אונ-זער שטוב יאהרענלאנג, טאקע אזוי לאנג ביז ש"ע האט ה"ה פערטריבען. די מעשה איז אבער די אז נישט מיר האבען דעמאלט געליינט די דאזיגע ביכלעך. נאר מ'האט זיי „פארגעליינט" ביי אונז אין שטוב, אויפ'ן קול.

געווען איז אין דער משפחה א מיידעל, אויך א חסידישע טאכטער, רויזע-פריידעל האט זי געהייסען, וואס האט געליינט שמר'ס ביכלעך בעהאל-טענערהייט, געשליגען איטליכעס ווארט. וואו זי האט, ביי אונז. אין א קליין פוילישן שטעטעל אין יענע צייטען דערטאפט די דאזיגע לעקטור, איז גע-בליבען א סוד.

און אלע פרייטאגצונאכטס, בפרט ווינטער-צייט, ווען 6 א זייגער אין אווענד האט מען שוין געהאט אפגעגעסען, האט ר"ע פריידעל צוגעשטעלט פרישע ליטעראטור און געליינט אויפ'ן קול... געליינט האט זי ווי ס'געהער צו זיין; מיט א נוסח און מיט'ן טראפ אזוי, אז נישט בלויז מיר, די מאמע, אלע קינדערלעך זאלען געווען זיין אויף א שפאר ביסעל שכנים, צוזאמען א פולע שטוב, זענען געווען שטעלעוויז שטארק גערירט אין אויסגעגאסען א ים מיט טרערען אויס רחמנות צו דער „ארעמער פירשטין, וואס איז פערקויפט געווארען צו שלעכטע, גרויזאמע, ווילדע טייך און מענשליכער געשטאלט... „באר אפילו דער טאטע א חסידישער יוד, וואס האט כלומרשט געלאכט פון אונז, און געהאלטען אין איין שעלטען דעם ימח-שמוניק, דער מחבר הייסט עס, פאר זיין שוואר צער גבורה". האט אויך נישט בעמערקטערהייט, אויסגעווישט א טרער.

נאכדעם אבער ווי רויזע-פריידעל האט גע-קריגען א מאן און פערלאזען אונזער שטעטעל זענען מיר געבליבען אהן א „בעל-קורא" און אהן ליטעראטור ביז „אנאויפגעקלערטער" שכן האט זיך מרחם געווען און אויסגעשריבען דעם „יוד", און וועלכען ס'האבען זיך צו יענער צייט געדרוקט די בריוועלעך פון מנחם-מענדעל צו זיין פלונית שיינע שיינדעל.

תחילה האט די ראל פון בעל-קורא איבערגע-נומען מיין עלטערער ברודער, פישל וואס האט אויך געזאגט עברי נוי א וואנט און איבערגענומען דעם נוסח און פאטאס איבנאנצען פון רויזע-פריידעלין שפעטער ערשט — איך, דער יונגסטער אין שטוב, וואס האב באלד אנגעשלאגען אן דעם ריכטיגען טאן. א טאן אנ'אויפריכטיגען, אנ'עכטען נישט קיין געקינצעלטען, דער טאן, וואס האט אין די שפעטערע יאהרען מיטגעריסען גרויסע אודיטאריעס און גע-צווינגען אפט דעם מחבר אליין נישט בלויז מיטצו-לאכען, נאר צו האלטען זיך פשוט פאר די זייטען פון לאכען.

* * *

מ'האט געדארפט קענען ש"ע און זעהען ווי אזוי ער האט דאס ליב געהאט צו לאכען, ווי אזוי ער האט דאס געקאנט בעווייסטער, פרעהען זיך און ענטציקען ווי א קליין קינד. פאר א געלונגענעם וויץ, א גלייכווערטעל א גוט אויפגעכאפטע תנועה אי ער געווען אימשטאנד אוועקצוגעבען אלץ אין דער וועלט, ער איז פשוט געווען אונגלויבליך, ווי אזוי, אזא ידיז אויפ'ן געביט פון הומאר, א הומאר. וואס האט שטענדיג געשפרודעלט נישט בלויז פון זיינע ווערק נאר פון זיין פערזאן גופא, אז דער דאזיגער גיגאנט, נישט בלויז אין שרייבען נאר אפילו אין רעציטירען. דער אמת'ער שוישפילער איז זיין ארט רעציטירען. וואלט איך זאגען, וואס האט לייענענדיג זיינע ווערק פאר'ן פובליקום, בשעת דער עולם האט געקייכט פון לאכען, קיין שמייכעל נישט געגעבען, — אט דער דאזיגער קינסטלער האט גערן זיך צוגעהערט און געקוקט ווי אנדערע לייענען, רעציטירען ארער שפילען אבי ס'איז באר געווען וואס צו רעדען. און ווער שמועסט, אז עמי-צער האט איהם צוגעטראפען און גוט רעציטירט זיינע זאכען, דאמאלס איז ער געווען פשוט גליק-ליך. זייענדיג אליין א זעלטענער דעקלאמאטאר איז ער פשוט געווען איבערגליקליך אויף זיינע זא-כען און מיט ווייניג פארטרויען זיך בעצויגען צו אלע א. ג. ש"ע-מאנאלאגיסטען, וועלכע זענען צו יענער צייט געוואקסען ווי שוואמען נאך א רעגען.

(ווייטער פרייטאג)

כּו·ריע רשע'קע און זיינע בנים

פון יוסף זעלקאוויטש

יאַנטעק בעלערנט זיין עדה

לויט, ווי עס האָבען פויערים דערציילט, זאָל מען האָבען יענער נאַכט, פון דער זייט פון דער אַלטער קאַזשמערעס כאַטע, געהערט מאָדנע'דיגע געוואַלטען, אַזוי ווי עס וואָלטען ווערען בעפאַלען וועלף און עס האָבען געשריגען סיי דער בעפאַלענע גבר, סיי די אָנפאַלער.

ווי זיי האָבען דערציילט, האָבען זיי באַלד משער געווען, אַז די געוואַלטען קומען אַרויס פון דער כאַטע פון דער אַלטער קאַזשמערע, נאָר צו הילף האָבען זיי נישט געוואָלט קומען, ווייל די געשרייען זענען געווען אַזעלכע אומגעהויער־און־מענשליכע, און זיי האָבען דערפון פערשטאַנען, אַז דאָס ראַנגעלט זיך עס די אַלטע מכשפה מיט איהרע שדים און זיי האָבען זיך דעריבער אין אַזאַ קאַמף נישט געוואָלט אַריינמישען.

אַז די אַלטע קאַזשמערע איז געווען אַ מכשפה, דערין האָט שוין איצט קיינער נישט געצווייפעלט, ווייל דער טויט איהרער האָט עדות געזאָגט אויף דעם גאַנצען לעבען; וואָלט זי נישט קיין מכשפה געווען, וואָלט איהר קריסטליכע נשמה, וועלכע, לאָמיר אָננעהמען איז נאָר איינמאָל כאָטש געהייליגט געוואָרען אין הייליגען וואַסער, איהר נישט בעלאָזט אַפּילו דעם גאַנצען לעבען לאַנג צווישען יודען און טאָן דאָרט אַלערליי מיאוסע אַרבייטען, ווי שבת די אייוועס היצען, די לייכטער אַראָפּנעהמען א. ד. גל. וואָלט זי נישט געווען קיין מכשפה וואָלט זי נישט געוואוינט אַזוי איינע אַליין אויפ'ן מיטען פעלד! און די כאַטע איהרע — אַלע ווענד זענען געווען איינגעבויגט, קרום, געשאָקעלט זיך, געשטאַנען ווי אויף היבערישע פיסלעך און דאָך האָט זיך דער דאַך אויף זיי געהאַלטען. ווער זשע האָט איהם געהאַלטען, אויב נישט דער כוח פון איהר כישוף?...

יאָ. עס האָבען אַלע אויסערליכע סימנים [illegible] עדות געזאָגט, אַז ס'איז די אַלטע קאַזשמערע געווען אַ מכשפה, אָבער, אַז זי זאָל זיין געווען אַ בייזע מכשפה, וואָס האָט זיך אויף דער שטאָט אָנגעזעצט און אויף איהר אַ כאָלערע געבראַכט — דערויף וואָלט זיך קיינער נישט גערוכט; אדרבה, עס האָט זיך קיינער פון די פויערים נישט געקענט דערמאָהנען, אַז עס זאָל די אַלטע קאַזשמערע האָבען ווען עס איז עמיצען „אָנגעטאָן", ווי עס איז די טבע פון אַנדערע מכשפות, און דאָך, זעהט איהר דאָך! — נו, יאָ, ווער קען דען אויסרעכענען, וואָס עס טוט זיך אין האַרץ פון אַזאַ מכשפה? — עס האָט איהר אַ בייזע שעה — אָנגעכאַפּט, האָט זי אַנ'אומגליק אויף דער שטאָט געבראַכט. ויהא ראיה — צוזאַמען מיט איהר איז אויך דער אומגליק, די כאָלערע פון שטאָט אַוועקגעגאַנגען.

אוודאי, די פּראָסטע, געוועהנליכע פעלד־ און אַקער־פויערים האָבען עס נישט געוואוסט אויסצוטייטשען, נישט פאַר זייערע קעפּ זענען אַזעלכע הויכע ענינים. אויסגעטייטשט האָט עס [illegible] דער גרויסער יאַנטעק.

יאַנטעק איז געווען די אויטאָריטעט פון דאָרף, די לעצטע אינסטאַנץ, אַפּילו דער סאָלטיס פלעגט זיך מיט איהם שואל־עצה זיין. ערשטענס, מוזט איהר וויסען, האָט יאַנטעק אַ גרויסען קאָפּ, פול מיט גרויע האָר, וועלכע העגנען איהם אַראָפּ, ביז טיף אין האַלז אַריין. צווייטענס, איז שוין יאַנטעק נישט קיין יונגעלע — אַ זקן איבער די זיבעציג און אַזאַ איינער הערט זיך און זעהט זיך עפּעס אָן אין לעבען! דריטענס, איז יאַנטעק נישט גלאַט אַזוי זיך אַ פויער, וואָס האָט צו טאָן מיט דעם אַקער און בראָנע — יאַנטעק איז דעם גאַנצען לעבען געווען אַ שעפער — אַ מבין אלוא אויף אַלערליי זאַכען אין דער וועלט: ער קען ע'ן־הרע'ס אָפּשפּרעכען, קרייטעכצער געבען, אָפּפסל'ען אַלערליי דאָרפישע מכות — נאָר יאַנטעק אַליין, איינציג און אַליין האָט געקענט בעשיידען דעם רעטעניש, דעם צוזאַמענהאַנג פון יענע געוואַלטען ביי נאַכט מיטן אָפּטרעטען זיך פון דער מגפה פון דער שטאָט.

האָבען זיך טאַקע אַגימעלטען און אַ פאַרנאַכט די פויערים פונ'ם דאָרף צוזאַמענגענומען און אַוועק צום גרויען יאַנטעקס כאַטע, עטבלויזט די קעפּ און ביי איהם אָנגעקלאַפּט:

— ילמדינו רבינו — אַ, זאָגט אונז, פאַטערל יאַנטעק, קאַמאַטער טייערער, לעהרער אונזער אייביגער, זיי אונז פותר דעם רעטעניש און לאָז אונז נישט בלאָנדזשען, ווי שאָף אָהן היטער.

האָט יאַנטעק מוותר געווען אויף זיין נייגעריג־רייד'ווידיגקייט און האָט בעוויליגט צו פערנעהמען דעם קול פון דער עדה און ער האָט אַרויסגעשיקט צום ערשט דעם גרויען, בעוואַקסענעם קאָפּ מיט די לאַנגע זילבער־פעדים, דעם קאָפּ האָט אונטערגעשטופּט אַ דאַר און איינגעפאַלען האַרצבריסט, נאָך וועלכען עס האָבען זיך נאָכגעבאָמבעלט צוויי לאַנגע און דאַרע פיס בעדעקט מיט שיטערע לאַנגע זילבער־הערלעך.

אָט אַזוי איז עס אַרויסגעקומען דער לעהרער צו זיינע תלמידים, אַוועקגעזעצט זיך אויף דער לייטער און אַרום די פויערימלעך, אין האַלבקרייז, מיט די היטלען אין די הענט און ער האָט אָנגעהויבען:

— פערשטייט איהר, פויערים, אַ מכשפה, וואָס איז אַזוינס אַ מכשפה? — אַ גאָרנישט איז זי, יאַ דרעק, אַ מענש, ווי אַלע מענשען! אלא, וואָס דען? — ס'האָט אַנ'אומגליק איהר בעטראָפען — ס'האָט דער נישטגוטער אין איהר זיך אָנגעכאַפּט און זי מוז אויספיהרען אַלע זיינע שליחות'ן...

— ווי קומט אָבער, אַז דער נישט־גוטער זאָל זיך דווקא אָנכאַפּען אָן דער, פאַרוואָס כאַפּט ער זיך נישט אָן מיר, אָדער גאָר", וואָס'טשעך, אָן דיר? — דערויף זענען פאַראַן פערשידענע סיבות. פאַר אַזאַ אַ ווי עס איז געווען די אַלטע קאַזשמערע וועלכע האָט דעם גאַנצען לעבען געוואָגעלט צווישען יודען און ממילא דערמיט אָפּגעשוואַכט, וואָס אַמאָל מעהרער דעם כוח פון הייליגען וואַסער, איז גענוג געווען, אַז זי זאָל אַמאָל צווישען טאָג און נאַכט געבען אַ לויף אַרויס אָהן אַ שירץ...

— יאַ, יאַ, פויערימלעך. די נישט־גוטע לאָקע'ן אויף אַ מענש, ווי דער הונט אויפ'ן ביין, ווי די קראָה אויף דער נבילה. די קראָה לעבט פון דער נבילה, דער הונט פון ביין און דער נישט גוטער — פון מענש; אויף שיט און טריט בעגלייטען זיי איהם און וואַרטען נאָר אויף אַ שעה הכושר, כדי זיך צו קענען מיט זייערע בעגעל איינבויערן אין זיין נשמה, אַזוי ווי עס טוט די קאַץ מיט די מויז, דער שפּאַרבער מיט די טויב און דער אָדלער מיט'ן לאַם.

— אַפילו איצט, פויערימלעך, ליבע, אַזוי ווי מיר שטייען דאָ, זענען זיי פול אַרום און הערען זיך איין צו אונזערע רייד וועגען זיי. ווער עס האָט אויגען — דער זעהט און איהר, פויערים, האָט שליפּיעס. פאַרפיהר־ליכטלעך אין קאָפּ, נישט קיין אויגען, דעריבער זעהט איהר נישט.

איז אַ צווישען טאָג און נאַכט אימה די פויערים בעפאַלען און ציטערדיגע הענט האָבען צלמים אין דער לופט איבער האַרץ און קאָפּ געצייכענט און צוגעטוליעט האַרט איינער צום צווייטען, האָבען זיי מיט קלינגענדיגע ציין געבעטען:

— דערצייל, אָ, דערקלער אונז, ליבער יאַנטעק, לאָמיר נישט בלאָנדזשען, ווי די בלינדע פערד אין גרוב!

מיט אַ דאַרע און ציטערדיגע האַנט האָט יאַנטעק איבער זיך אַ קרעמליכען צלם געמאַכט און ער האָט ווייטער דערציילט:

— אָט אָ די אַלטע מכשפה. אַ מכשפה איז זי געווען — איך זאָג עס אייך, פויערים. אמת, אַ גוטע מכשפה. פאַראַן אַ גוטער הונט און אַ בייזער הונט, וואָס איז דער חילוק? — הונט בלייבט הונט און דער גוטער, אַז ער ווערט בייז, איז ער אַ סך ערגער פון דעם בייזגעבוירענעם און ס'איז אַזוי, ווי אַ שטילער פויער נעהמט מיט אַמאָל שיכור'ן — איהר געדענקט דאָך אַלע סאַלאַמאָנען! — אויך איהם האָט דער טייוועל בעפאַקט און געפענטעט!...

— און ווי באַלד די אַלטע קאַזשמערע איז שוין געווען אַ זייעריגע, אַז דער שד האָט זיך שוין געהאַט מיט זיינע בעגעל אין איהר נשמה איינגעביסען, (שדים, ווייסט איהר דאָך, האָבען הינערישע פיס מיט לאַנגע בעגעל...) האָט זי שוין געמוזט פאָלגען יעדען שד. נו, האָט איהר אַמאָל בעגעגענט אַ שוואַרצער שד און האָט איהר געגעבען אַ בעפעהל:

— „דו גיי אין שטאָט און צוטראָג די כאָליערע פון הויז צו הויז, פון שטוב צו שטוב, פון מענש צו מענש און לאָז קיינעם נישט אַדורך".

— וואָס זשע האָט זי בעזאָלט טאָן? — איז זי געגאַנגען און האָט זי די כאָלערע צוטראָגען.

— אָט אַזוי, ווי איהר האָט עס אַליין געזעהען, האָט עס זיך אָנגעהויבען און דער שוואַרצער שד האָט, רייטענדיג, אויף אַ פינסטערען וואָלקען איבער דער שטאָט, מיט פינסטערע שליפיעס בעהיטען, אַז זיינע בעפעהלען זאָלען אויסגעפיהלט ווערען.

— איצט, פויערימלעך, לאָמיר, אַ קוק טאָן, וואָס עס האָט ביי דער אַלטער אין האַרץ זיך געטאָן: אמת טאַקע, די נשמה איהרע איז געווען דעם טייוועלס, ווייל די נשמה קען מען נישט צלמען, די נשמה קען מען נישט טובל זיין אין הייליגען וואַסער, אָבער איבערן האַרץ, וועלכעס איז נאָר כאָטש איינמאָל גע'צלמ'ט געוואָרען, כאָטש איינמאָל גע'טובל'ט געוואָרען, האָט דער טייוועל קיין שליטה נישט.

— אין האַרץ האָט דאָך קאַזשמערע די מגפה נישט געוואָלט, וואָס האָט זי דען געהאַט צו דער שטאָט? — ווער האָט איהר דען שלעכטס געטאָן? — האָט זי אַלץ געזוכט תחבולה, ווי אַזוי אַוועקצופטור'ן דעם שוואַרצען שד פון שטאָט, און נישט געפינענדיג גאָרנישט, האָט זי זיך אַליין דאָס לעבען גענומען — אויס שליח, אויס בעפעהל און פטור!

— אָבער דערמיט, פויערימלעך, וואָלט נאָך די מעשה נישט געווען פערענדיגט; פגר'ט איין שליח, קען זיך דער שוואַרצער שד שאַפען צעהן אַנדערע שליחים! אַז איהר האָט דערהרג'עט איין עכבר, האָט איהר נאָכנישט אַלע דערהרג'עט. ערשט, אַז איהר דערהרג'עט זייער קעניג, צולויפען זיך די איבעריגע — מען האָט געמוזט דעם שוואַרצען שד אינגאַנצען דערהרג'ענען, כדי די איבעריגע שדים און מכשפים זאָלען פון דער שטאָט אַנטלויפען און... דערפאַר טאַקע האָט זיך די אַלטע קאַזשמערע פערברענט....

— פאַרוואָס, פויערימלעך, גאָרנישט, האָט איהר זיך גאָרנישט געפרעגט: „למאי האָט זיך עפּעס די אַלטע קאַזשמערע אויסגעזוכט אַ טויט פון פערברענען זיך? — פאַרוואָס האָט זי זיך נישט אויפגעהאָנגען, ווי עס איז דער שטייגער פון מכשפות? פאַרוואָס האָט זי זיך נישט אין וואַסער געוואָרפען?" — דער תירוץ איז: דער שוואַרצער שד! —

— איהר האָט שוין, בהמות, אַמאָל געזעהן אַ קאָטשאַר אין דער נאָז? — וואָס איז אַ קאָטשאַר? — זעהט איהר, פינסטערע אומה, איהר ווייסט נישט! אַ קאָטשאַר איז אַ שד, וועלכער האָט זיך דורך איינער נאָז געוואָלט אַריינבעקומען אין דער נשמה אַריין, מחמת דעם אָבער, וואָס ער האָט צו איהר קיין שום צוטריט נישט געקאָנט האָבען, איז ער געבליבען שטעקען אין נאָז, נישט אַהין און נישט אַהער און לאָזט נישט אָטעמען.

— נו, וואָס זשע טוט איהר צו אַ קאָטשאַר? שמעקט איהר נישט צו דעם רויך פון אַנ'אָנגעצונדענער פעדער, צי צו דעם רויך פון אַנ'אָנגעצונדענעם לעדער? — איהר טוט עס! איהר ווייסט נאָר נישט, קינדער בלינדע, צוליב וואָס איהר טוט עס, גראָד, ווי איהר ווייסט נישט, צו וואָס איהר לעבט אויף דער וועלט!

— וואָס איז אַ פעדער און וואָס איז לעדער? — טיילען פון אַ בן־שעפעניש, וועלכעס האָט אַמאָל געלעבט און אַ לעבעדיג בעשעפעניש. צי אַ טייל דערפון, אַז עס ברענט, פערטרייבט עס די שדים, ווייל די שדים קענען נישט פערטראָגען דעם ריח פון די סמאַלינעס פון אַ לעבעדיגען בעשעפעניש!...

— אַצינד פערשטייט איהר שוין, בהמות, צוליב וואָס עס האָט די אַלטע קאַזשמערע זיך דווקא פערברענט און זיך נישט אויסגעהאַנגען, אָדער געוואָרפען זיך אין וואַסער?! — אַצינד פערשטייט איהר שוין יענע געוואַלטען ביי נאַכט, בעת עס האָט קאַזשמערע בעברענט? — דאָס האָבען זיי ביידע געשריגען: אי קאַזשמערע, אי דער שד! קאַזשמערע, דערפאַר, וואָס עס האָט איהר דער שד ביים האַלז געכאַפּט, איהר בעסער וועלגען געוואָלט, איידער זי לאָזען פערברענען, און דער שד, דערפאַר, וואָס ער האָט אין גרויסע יסורים געמוזט פגר'ן פון דעם ריח פון סמאַלינעס פון קאַזשמערעס אַלטען פלייש!

— — — — —

עס האָט אַ בלאַסע לבנה זילבער־שטויבלעך צושיט איבער יאַנטעקס פון ווינד צובלאָזענע גרויע האָר און דער עולם איז זיך אין גרויס פחד צוגאַנגען און גייענדיג האָט שכן צו שכן און קאַמאַטער צו קאַמאַטער געשעפּטשעט:

— האַרבע דיבורים רעדט ער, גאָר קלוגע דיבורים.

— אַלעס, ווייסט ער, יאַנטעק, קיין שום סוד פאַר איהם נישטאָ.

— אַ הייליגער מוז ער זיין, צי גאָר אַליין אַ מכשף!

— יאָהרען האָט ער — אַ סך געזעהן, אַ סך געהערט!

— און מיר, ווי אַ בעלמע פון אויג, ער וואָלט אַראָפּגענומען, כ'האָב דערזעהן זאַכען, וועלכע כ'האָב ביז איצט נישט געזעהן!

— און מיר — דעם שטיין פון מוח אַוועקגעריהרט — כ'פערשטיי פיל זאַכען, וועלכע כ'האָב ביז איצט אַפילו נישט געחלומ'ט צו פערשטיין...

קאַמף געגען פּשיסכער רבי'ן

דער „חידושי הרי"ם" האָט אָפּגעראַטעוועט זיין רבי ר' בונם פון אַנ'עפענטליכען בזיון

פון מנשה אונגער

— 4 —

די חופה איז געשטעלט געוואָרען אין אַסטילע גאָר שפּעט, פאַרנאַכט, באַלד נאָך דער חופה האָבען זיך די חסידים געלאָזט אין מקוה ביי די פערשידענע רביים.

דער „חידושי־הרי"ם" אָבער האָט געדאַווענט אין פאָליש פון דער גרויסער קלויז צוזאַמען מיט די פיר איבעריגע פשיסכער חסידים, דאָרט, וואו עס האָבען געדאַווענט די פּראָסטע יודען און די אָרעמעלייט, וועלכע זענען אָנגעקומען פון די ווייטסטע מקומות, כדי צו זיין אויף דער גרויסער אַסטילער חתונה און צו בעקומען אַנטייל אין דעם אָרים־מאָהלצייט, וואָס דער רבי ר' העשעל האָט געמאַכט.

די אַלע אָרימעלייט האָבען געדאַווענט אין פאָליש, און צווישען זיי האָט זיך אַרומגעדרעהט דער „חידושי הרי"ם" — די האַנד פערשטעקט אין גאַרטעל און געשפּאַנט אויף און אָפּ איבער דער גאַנצער לענג פונ'ם פאָליש.

אין דער זייט איז געשטאַנען ירוחם סופר פון ווישניצע צוזאַמען מיט נאָך אַ פּאָר יודען, וואָס דער רבי ר' יעקב שמעון דייטש האָט זיי געהאַט אָנגעשטעלט, זיי זאָלען גוט באַקוקען, צי די מאָדנע יונגעלייטלעך זענען נישט חס ושלום געכאַפּט אין יודישקייט, און זיי האָבען קיין אויג נישט אַראָפּגעלאָזען פון די פשיסכער חסידים. בעזונדערס, פערשטעהט זיך, האָבען זיי געהאַלטען אויפ'ן אויג דעם „חידושי הרי"ם", וועלכער האָט אַזוי נושא חן געווען אין די אויגען פון דעם אַלטען אַפּטער.

אַזוי האָבען די [illegible] באַגעקוקט דעם גאַנצען שבת די פשיסכער און געוואָלט זיי ביי עפּעס כאַפּען, געפינען ביי זיי אַ פגם. אָבער עס פערשטעהט זיך אַז זיי האָבען גאָרנישט געהאַט וואָס צו דערציילען וועגען זיי דעם רבי'ן ר' יעקב שמעון דייטש.

ר' יעקב שמעון דייטש האָט זיך אָבער געהאַלטען ביי זיינס, אַז אַזוי איז געווען דער דרך פון יעדער „כת" ביי יודען, וואָס פון אָנפאַנג האָבען זיי זיך פערשטעלט פאַר גרויסע יראי־שמים, און ערשט אין יאָהרען אַרום האָט זיך טאַקע אַרויסגעוויזען, ווער זיי זענען....

די הויפּט־אַטאַקע האָט געדאַרפט קומען זונטאָג ביינאַכט, צו שבע־ברכות, בעת דער סעודה אין דער „גרויסער נאַכט", ווען אַלע רביים וועלען זיין ביים טיש. דאַן האָט ר' יעקב שמעון דייטש גערעכענט אויסצופּועל'ן ביים אַפּטער אַ חרם אויפ'ן פשיסכער רבי'ן.

ער האָט אויך געמיינט, אַז דער פשיסכער רבי ר' בונם, וועלכער איז נישט געקומען צו דער חופה, וועט זיכער קומען צו דער „גרויסער נאַכט", און אין דער אמת'ן זענען טאַקע כסדר אַ גאַנצען זונטאָג אָנגעקומען פרישע רביים, אַזוי אַז זייער צאָהל האָט שוין געהאַט דערגרייכט ביז צוויי הונדערט.

די נאַכט צו דער גרויסער סעודה זענען אַלע טישען געווען אויסגעזעצט מיט בלויז „ווייסע בעקעשעס", דאָס הייסט מיט רביים, נאָר דער וואַרשאַווער יונגערמאַן איז געזעסען ביי דעם שטוהל פון אַלטען אַפּטער, דאָרט, וואו דער אַפּטער רבי האָט איהם אַליין אָנגעוויזען פריטאָג פאַר דער חופה, ווען ער האָט [illegible] הרמב"ם.

דערלאַנגט דאָס עסען, האָבען געזאָגט די גבאים, וועלכע זענען אַרומגעגאַנגען אויף די טישען און די בלויזע זאָקען. צווישען איין מאכל און דעם צווייטען האָבען פערשידענע בדחנים זיך פערשטעלט און געזאָגט גראַמען.

צום סוף פון דער סעודה האָבען זיך פלוצלונג בעוויזען אַ חברה „פערשטעלטע" פון די גאַליציאַנער „קאַזאַקען" און האָבען פאָרגעשטעלט אויפ'ן טיש „אַ ויכוח צווישען אַ חסיד און אַ דייטש".

די דאָזיגע „פערשטעלטע" האָט געהאַט צוגעגרייט דער רבי ר' יעקב־שמעון דייטש, כדי אַזוי אַרום צוצוגרייטען דעם באָדען געגען דעם פשיסכער רבי'ן.

איינער פון די „פערשטעלטע" האָט זיך געהאַט פערמאַסקירט פאַר אַ בלינדען דייטש (דער רבי ר' בונם איז אויך אויף די עלטערע יאָהרען געווען אַ בלינדער) און נאָכגעמאַכט דאָס קול פונ'ם רבי'ן ר' בונם. דער חסיד ווידער האָט זיך אָנגעהויבען אויסצוטענה'ן מיט דעם „בלינדען דייטש".

דער דייטש האָט דווקא געוואָלט בעוויזען, אַז דער עיקר איז נישט דאָס דאַווענען, נאָר די כוונה פון דעם יודען, און ער האָט גע'חוזק'ט פון אַלע רביים. דער חסיד אָבער האָט אויפגעוויזען דעם דייטש, אַז ער פיהרט אַראָפּ די יודישע קינדער פון יודישקייט.

און מסדר האָבען די פערשטעלטע צוגעזונגען אַ לידעל, וואָס האָט זיך אויסגעלאָזט מיט די ווערטער:

„דער דייטש, דער בלינדער,
מאַכט קאַליע די יודישע קינדער".

דער חידושי הרי"ם איז די גאַנצע צייט געזעסען און אינגאַנצען געציטערט. ער האָט נישט געוואוסט, וואָס ער זאָל טאָן, צי ער זאָל אַרויסטרעטען שוין איצט, צי ער זאָל וואַרטען ביז דער רבי ר' יעקב־שמעון דייטש וועט אַרויס מיט זיינע טענות.

אָבער פלוצלונג, בשעת דער פערשטעלטער חסיד, האָט ווידער אָנגעהויבען צו חוזק'ן פון דעם „בלינדען דייטש", איז מיטאַמאָל אַראָפּגעפאַלען אַ הענגלייכטער און האָט שיער נישט געטראָפען דעם חסיד אין קאָפּ אַריין.

דער פערשטעלטער חסיד איז געבליבען שטעהן אַ רגע אָבער דער רבי ר' יעקב שמעון דייטש האָט געגעבען אַ געשריי: „האָסט גאָרנישט קיין מורא, די סיטרא־אחרא וועט אונז נישט אָפּשרעקען און מיר וועלען זי גובר זיין!"...

דאָ האָט זיך דער חידושי הרי"ם שוין מעהר נישט געקאָנט איינהאַלטען, האָט געגעבען אַ שפּרונג אויפ'ן טיש, זיך אויפגעריסען דאָס העמד און געשריגען:

— פון מיין רבי'ן ווילט איהר חוזק'ן? קוקט מיר אין האַרץ אַריין — וועט איהר זעהן ווער מיין רבי איז!!"

אין בית המדרש איז שטיל געוואָרען. די רביים האָבען זיך צוגעקוקט צום אויסגעבליכטען יונגעמאַן, וואָס שטעהט פאַר דעם אַפּטער רבי'ן מיט אַנ'אויפגעריסען העמד און פון זיינע אויגען גיסען זיך טרעהרען.

(ווייטער זעה 15 זייט)

שבת הגדול און קורצער פרייטאג

קורצער פרייטאג: ווייסט איהר נישט, פאַנ׳ע שבת־הגדול, ווי בראָדוויאַן הייסט אויפ׳ן נאָמען?
שבת־הגדול: ס׳ווענדט זיך.
קורצער פרייטאג: וואָס הייסט, ס׳ווענדט זיך?
שבת־הגדול: ס׳ווענדט זיך: געהט ער אַליין, הייסט ער: משה. געהט ער מיט זיין ווייב, הייסט ער — ניסן.
קורצער פרייטאג: וואָס עפּעס ניסן?
שבת הגדול: ווייל ער געהט נעבען אייר (איהר).

א בריף פון דער סעקרעטארקע
צום הער דירעקטאר

די סעקרעטאַרקע פון אַ היגען פעראיין איז קראַנק געוואָרען אויף אַ גריפּע. האָט זי געשריבען א בריף צום דירעקטאָר:
„פּאַניע דירעקטאָושע!
כ׳בין שטאַרק פערקיהלט, כ׳ליג אין בעט מיט שטאַרקע היץ און פערבלייב איביג צו אייער דיס־פּאָזיציע. מיט אַכטונג
בראָניאַ.

קונסט און פּענסיע

טעאַטער - דירעקטאָר (צו די אַרטיסטען): די פּענסיעס וועט מען מאָרגען אויסצאָהלען.
אַרטיסט: פאַרוואָס נישט היינט?
דירעקטאר: ווייל היינט שפּילט מען אַ דראַמע, וועט איהר האָבען צו־פרעהליכע פּנימער.

די וואונדער פון מאטעמאטיק

— מאַטעמאַטיק, זאָגט דער לעהרער, איז אַ זעהר אינטערעסאַנטע לעהרע. וועלכע ענטהאַלט אינטערעסאַנטע קאָמבינאַציעס. איך בעהם, למשל, דעם יאהר פון מיין געבורט, און טו איהם טאָפּלען מיט׳ן נומער פון מיין טעלעפאָן, דערפון נעהם איך אראָפּ מיין ווייבס יאָהרען, שטעלט זיך אַרויס דער נומער פון מיין קראַגען.

קארנאוואל

פרוי (צום מאַן): אַלס וואָס זאָל איך מיך פער־קליידען אויף דער היינטיגער מאַסקאַראַדע?
מאַן: פאַר אַ פרוי...

אין „העלענאוו"

אין „העלענאָוו" ביים „אוזשיוועץ" ווינטער־ספּאָרט שפּאַצירט אַ פּאָרעל. צוקומענדיג צו דער שטייג מיט מאַלפּעס, פרעגט זי דעם בחור:
— וועגען וואָס טראַכסטו איצט, העַרמאַן?
— פון דיר, מיין טייערע, נאָר פון דיר.

א נאריש קינד

— פאַרוואָס ווייגט איהנס קינד אַזוי שטאַרק?
— ווייל מיין מאַן איז געשטאָרבען און דאָס נאַרישע קינד מיינט, אַז ער האָט נישט קיין טאַטע.

ווי אזוי מ׳בעקענט זיך
אין אַ באַלוטער קינא

ער: כ׳האָב אַהין דאַכט זיך, דעם שבת נאָכמי־טאָג געזעהען אין יידישען טעאַטער.
זי: שאַרען זי דיך אָפּ פון דאַנען. איך בין נישט געווען אין טעאַטער.
ער: איך בין אויך נישט געווען — מיין באַ־מען איז העניעק לאַטש.
זי: און איך הייס גוטשע קלוסקע.
ביידע: ס׳איז מיר זעהר אָנגענומען.
ער: קומען זי, ער איך איהן פונדעווען אַ טשאַנגאָווקע.

א בעקאנט פנים
אין אַ היגען פעראיין

סעקרעטאַר: (צום פרעזעס): איהר ווייסט, פּאַ־ניע פּרעזעסע, ווען איך זעה אייך, דערמאַנט איהר מיך אַ בעקאַנטע פּערזענליכקייט.
פרעזעס: וועמען?
סעקרעטאַר: אין דאַרווינען!...

א בעשייניגונג פאר דער שולע

די מוטער שרייבט אַ בריוועלע צום לעהרער:
„מיין טאָכטער האָט נעכטען נישט געקענט גיין אין דער שולע ווייל זי האָט געוואָלט געהן אויף דער לויה פון איהר געוועזענעם לעהרער. איך האָב דעם קינד נישט געקאָנט אָפּזאָגען דאָס פערגעניגען.

אין דער שולע

לעהרער: די זילבערשטיין, די האָסט שוין ווי־דער פערגעסען מיטצוברענגען דעם האַלמער! די האָסט שוין געזעהען אַ זעלנער אָהן אַ ביקס?
שילער: יאָ, אַ פּולקאָווניק.

די ליבע איז בלינד

מוטער (צו דער טאָכטער): זאָג מיר, פּעפּע, ווי אַזוי קענסטו דיך דענצידירען, חתונה צו האָ־בען מיט יאַקובן? ער פערדינט דאָך קוים 20 זל. אַ וואָך?
טאָכטער: ביי אונז שטאַרקע ליבע איז אַ וואָך — אַ טאָג.

ביי אויפגעקומענע

אויפגעקומענע ניידית׳טע (צו דער דינסט):
— כאַלטשע ווייס נאָר נישט אַז אין בעטע־ריזער דערלאַנגט מען אַ בריף אויף אַ טעלער?
דינסט: אויף אַ מילכיגען צי אויף אַ פליישי־גען?

—=:00:=—

נעקראלאג
אין אַ היגען רעסטאראַן

אין אַ היגען רעסטאָראַן וואו די געסט האָבען געהאַט אַ טבע צו עסען און נישט בעצאָהלען, האָט דער אייגענטימער די טעג ביי דער קאַסע אַרויס־געהאָנגען אַ קלעפּפּאַרדע מיט אַ שוואַרצען ראַהם:
אין טיפען טרויער טיילען מיר מיט, אַז אייער אַלוועמענס ליבער

נ"ע קרעדיט

איז ליידער געשטאָרבען. וואָס מיר טיילען מיט. איז גרויס צער. מיר בעטען נישט צו קאָנדאָלירען, נאָר צו בעצאָהלען ביי דער קאַסע.

דער טיפבעטריבטער
אייגענטימער.

דער קונדס

הומאר • סאטירע •

צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק •

ביילאגע צום „נייעם פאלקסבלאט" נומער 17 פרייטאג, דעם 19 יאנואר 1934

אַ נ־אַריש פּנים...

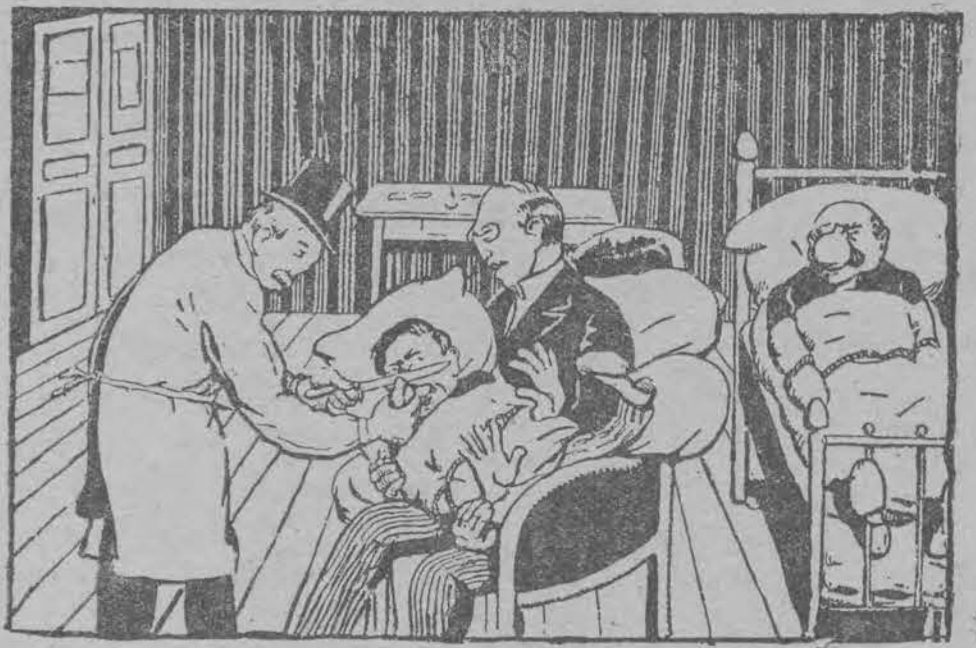

דאקטאר: נאך דער אפּעראַציע וועט איהר דרייסט לעבען פּאהרען קיין דייטשלאַנד.
חולה: פאַרוואס?
דאקטאר: ווייל איהר וועט האבען אַ ב־אַריש פּנים...

פאליטיק פון וואר

אין דער פאליטיק האט זיך ווידער אמאל גענומען טומלען מיט'ן דאלאר.

געהערט א מעשה, דער דאלאר ווערט גאר דער דעה זאגער אין דער פאליטיק, היינט הייסט עס, אז פרעזידענט רוזוועלט פיהרט ארום די פאליטיק מיט דער נאז, און יעצט זעהט מען, אז דער דאלאר איז גאר דער טאן־געבער.

איז דאך א קשיא: אויב דער דאלאר פיהרט ארום די פאליטיק טא וואס חרעהט די פעלקער־ליגע א קאפ מיט פאליטיק ענטוואפנונג, בעוואפענונג; א.ד.גל.? זאל מען רעדען אזוי אז מען מיינט דעם דאלאר און דער דאלאר איז דאס וויכטיגסטע אין דער וועלט־פאליטיק.

נאר געה רעד מיט דיפלאמאטען און ווירק ביי זיי צו רעדען אפען.

זיי וואלטען דאך גאר קיין דיפלאמאטען נישט געוועהן.

גערינגס אפעטיט

מ'זאגט אז נאך דעם בעפרייען די דריי בולגארען, האט גערינג געפרעגט:

— נו, גוט, און ווען וועט מען די אפהאקען די קעפ?

פארזיכטיג מיט בעטהאוועגען!

א בעקאנטער היגער מוזיק־לעהרער שלאגט זיך כסדר מיטן ווייב, איינמאל ביי אזא טרעפעניש האט דאס ווייב איהם געווארפען בעטהאוועגס ביוסט אין קאפ אריין.

— ביזט משוגע? — האט דער מאן זיך געבייזערט, צו וואס דארפען פרעמדע מענשען וויסען וואס צווישען אונז קומט פאר?

סטאוויסקי און סטאוויסקעלער

מיינונג פון א פראנצויזישען עסקן

א פראנצויזישער כלל־טוער זאגט:

— ווי שווער ס'איז ביי אונז, אין פראנקרייך צו פערדינען א בארישען מיליאן — און ווי לייכט ס'געהט צו גנבענען א מיליארד...

ס'לוינט נישט!...

אויף א נאכט־דיזשור אין „לינת הצדק"

דריי ביינאכט רופט מען ארויס די נאכט־פאר־זאמאוויע פון „לינת הצדק", ווען דער דאקטאר קומט אריין אויף דעם אנגעגעבענעם אדרעס זאגט די פרוי א צופרידענע:

— ענטשולדיגט, הער דאקטאר, וואס כ'האב אייך בעמיהט... מ'דארף שוין נישט..

— וואס האט זיך פאסירט?

— כ'האב געמיינט אז ט'קינד האט אראפגע־שלינגען א זלאטי, דערווייל האט עס בלויז אראפגע־שלינגען א הויזען־קנעפעל

זי קען 3 שפראכען

סצענע אין א היגער ביורא

די היגע פירמע „קאבאצאנסקי אי ספולקא" זוכט א ביוראליסטקע, וואס זאל קענען פערפעקט: פראנ־צויזיש, שפאניש, און איטאליעניש.

שעף (צו דער פריילין אלא): קענט איהר די דריי שפראכען?

פרל.: זעהר גוט.

שעף: אויסגעצייכענט!... מיר וועלען מאכען א שטיקעלע עקזאמען... ווי וועט זיין אויף שפאניש: „קאמארניק"?

— קאמארניקאדא.

— שלעכט!... און ווי וועט זיין אויף פראנצוי־זיש: „פראטעסט?"

— לע.. לע פראטעסטיוש.

— זעהר שלעכט! און ווי איז אויף איטאליע־ניש: „זשיראנט"?

— לא... לא זשיראנטא!

— אך, אויסערגעוועהנליך שלעכט! ווי אזוי האט איהר געהאט די חוצפה צו זאגען, אז איהר קענט פראנצויזיש, שפאניש און איטאליעניש?

— איך האב געמיינט... אז ס'האנדעלט זיך וועגען פראנצויזישע שיך, שפאנישען טעמפעראמענט און איטאליענישע מוזיק

א מענש קען האבן א טעות...

שטיפעריי ● פון ב. קאוונער

באפט מיך אן א יוד אין פארק פאר א קנע־פעל און לאזט מיך נישט אפ:

— דאכט זיך מיר, אז איהר זענט דאס דער שרייבער?

— יא, איך בין דאס.

— וויל איך פאר אייך דערצעהלען א מעשה, טאמער איהר וועט גלויבען.

— אויב איהר וועט עס מאכען קורץ און נישט בדיען, וועל איך אויסהערען.

— איך בין נישט קיין בדחן.

— טא לאמיך הערען.

און דער יוד הויבט אן:

—כ'בין געזעסן ביים ים און בעטראכט זיינע כוואליעס, זיין גרויסקייט און שעהנקייט און זיך צוגעהערט צו זיינע געוואלדען; איך בין א גרויסער מכיר פון ים; ווען איך בין א גאט, וואלט איך די גאנצע וועלט פערוואנדעלט אין וואסער. זיץ איך מיר אזוי און קוק אז ס'איז בלוי. ים מיט זיינע בלויע כוואליעס און עס קומט מיר צו א שטיק גע[illegible].

פלוצלונג, ווי אין א שנעל־דראמאן, וואקסט ארויס לעבען מיר אנ'עלטערער מאן, מיט א האלבער גרויער בארדעל, פיין אנגעטאן, בעטראכט מיך א וויילע און רופט אויס:

„אוי איהר זענט דאך מיין אמאליגער קרע־מער; שוין 19 יאהר אוועק זייט דעמאלט. איך האב אייך באלד דערקענט. איהר זענט שוין אויך נישט קיין יונגגעל. אויב איהר געדענקט, בין איך דעמאלט געווען אויף גרויסע צרות. און איך בין אייך שולדיג געבליבען 44 זלאטעס, איך, דאס הייסט, מיין ווייב, האט גענומען ביי אייך אויפ'ן ביכעל. יא, שוין 19 יאהר אוועק. אבער זעהט, ווי איך האב אייך דערקענט! וויל איך אייך איצט אפ־געבען אייערע 44 זלאטעס. גאט האט מיר געהאל־פען, איך האב זיך אביסעל ארויפגעארבייט און אזוי ווי איך האב אייך דא געטראפען, איז דאס א בעשערטע זאך".

פערשטעהט זיך, אז דער מאן האט געהאט א טעות. איך האב קיינמאל נישט געהאלטען קיין קראם, נאר אז א יוד גיט 44 זלאטעס, דארף מען נעהמען...

און דער יוד גיט מיר 44 זלאטעס, איך נעהם זיי צו ביי איהם, און איך בעדאנק איהם זעהר שעהן.

מיר צוגעהען זיך: ער אהין און איך — אהער. אדיע! אדיע!!

ער איז צופרידען, וואס ער האט אפגע־צאהלט אנ'אלטען חוב, און איך בין צופרידען וואס איך האב 44 זלאטעס גלאט אזוי זיך

„און אט זעץ איך זיך ווידער אוועק ביים ים;

געהט דערזעלבער יוד ווידער פערביי, שוין נישט אליין, נאר מיט א פרוי. און ער דערזעהט מיך.

קומט ער צו צו מיר און זאגט צו דער פרוי, אנווייזענדיג מיט א פינגער:

— לאה מינדעל, זעהסטו, אט איז אונזער אמאליגער קרעמער, וועמען איך האב אט ערשט אפגעגעבען די 44 זלאטעס, וואס מיר זענען איהם שולדיג געבליבען.

בעטראכט מיך די פרוי פון אויבען ביז אראפ און זי נעהמט קוועטשען מיט די אקסלען:

„ס'איז דאכט זיך נישט ער", — זאגט זי, — „ער האט א גרויסע עהנליכקייט, אבער ס'איז נישט יענער".

„איך בין יא דער קרעמער!", — רוף איך אויס, — אוודאי בין איך דער קרעמער, ווי קען איך זיין אן אנדערער?"

„און אפשר האב איך טאקע א טעות", — איז שוין די פרוי נישט זיכער, — „אפשר זייט איהר דאס טאקע דער ריכטיגער".

„און זי נעהמט מיך אויפ'ן צימבעל:

„האט איהר געוואוינט אויף דער.... גאס אויפ'ן ערשטען שטאק?"

„יא" זאג איך.

„דעם ווירט האט מען גערופען וואכערמאן, ער איז געווען א טויבער?"

„יא; ער שטעהט מיר נאך איצט פאר די אויגען, דער וואכערמאן".

„דיין ווייב איז געווען א קראנקע"

„ריכטיג, א קראנקע"

דער געטרייער מאן

א שמועס אין דער קראנקען־קאסע

אין דער פאטשעקאלניע פון דער קראנקען־קאסע זיצען עטליכע ווייבער און איין מאן און שמועסען.

— ערשטע ייִדענע: איך זאג איהם אז דאס גאנצע חתונה האבען לוינט זיך נישט: איך בין שוין דריי יאהר נאך דער חתונה און די גאנצע צייט האט נאך מיין מאן קיין איין אווענד נישט פערבראכט אין דער היים.

צווייטע: — יא יא, אלע מענער זענען פאר־לאצעס,

— נו, נו, — האט געזאגט דער מאנספערשוין — איך, למשל, בין צעהן יאהר געווען פערהייראט, און די גאנצע צייט האב איך מיך נישט ארויסגע־ריהרט פון שטוב.

— אך, דאס איז געווען אמת'ע ליבע.

— ניין, דאס איז געווען א פאראליזש.

א לאדזער ווערטעל

סוחר (צום צווייטען): איהר ווייסט פאניע באר־לענער, איהר זענט פונקט אזוי ווי אנ'אייזערנע קא־סע.

— אזוי שטארק?

— ניין, אזוי פוסט..

קוואליפיקאציעס

בעל הבית (צו א נייעם בעאמטען): האט איהר די נויטיגע קוואליפיקאציעס?

קאנדידאט: איך בין אבסאלווענט פון דער 28־טער מלוכה־לאטעריע, כ'האב געענדיגט א קורס פון גלייך איבערגעהן דעם רגע. און אנ'עקסאמען־מיטען קורס פון קאכען אויף א גאז־מאשינקע.

א יוד בעקענט זיך

אויף דער באהן זיצט א יוד. ס'איז איהם לאנג־ווייליג, ווייל ער כאפען א שמועסעל, פרעגט ער א צווייטען יוד:

— זענט איהר נישט אמאל גרינבערג פון ראדאמסק?

— איהר האט א טעות — האט דער צווייטער געענטפערט.

— איך האב באלד געוואוסט, איהר זענט אפסאלוט נישט עהנליך צו גרינבערג'ן.

ביים שויפענסטער

מאן (צו דער פרוי): אפשר וואלסטו געקויפט דעם גרינעם קאפעלוש?

פרוי: געה שוין געה, די גרינע זענען שוין ארויס פון דער מאדע קיינער טראגט זיי שוין נישט.

מאן: און אפשר דאס שווארצע היטעלע?

פרוי: אך, ווי פאלסטו אויס? די שווארצע טראגען דאך שוין אלע

אויף דער נאוואמיעסקא

סוחר: כ'האב געהערט אז ביי אייך איז נעכ־טען געווען דער קאמארניק.

צווייטער: געווען.

— נו, וואס האט ער ביי אייך צוגענומען?

— א שעה צייט. די רעשט האט דער „סקארב" שוין לאנג צוגענומען.

גוט געהייצט

די לאדזער טעאטערס זענען דעם ווינטער גוט בעהייצט נאך יעדער פארשטעלונג לעגט מען אין אויווען אריין די בילעטען־ביכלעך און די קאנטראל־מארקעס...

א פלייסיגער שילער

—מיט מיין בחור האב איך גרויסע צרות: צוערשט האב איך איהם נישט געקענט אריינקריגען אין דער ערשטער קלאס, און איצט קען איך איהם נישט ארויסקריגען פון דארט

אינקאסע

— וואס האט איהר עפעס אזא אונטערגעהאקט אויג?

— ער, גארנישט. כ'בין נעכטען געגאנגען איינ־מאהנען פאר א פראטעסט.

אויף דער פראבע

רעזשיסער: (צו דער ארטיסטקע): שנעלער, אײַלט אייך צו מיט דער חתונה, ווייל אין פופצעהן מינוט ארום דארפט איהר ליגען אין קימפעט.

דער טיפטרויערנדער מאן

לשאן פטאשעקס ווייב איז געשטארבען נאך דער לויה איז צו איהם געקומען א בעקאנטער מנחם־אבל זיין.

— וואס טוט זיך מיט דיר? — האט דער בעקאנטער געפרעגט: וואס געהסטו עפעס אין א העל־לען אנצוג, און ביזט אין אזא גוטער שטימונג?

— האסט געדארפט זעהען ווי שלעכט איך האב אויסגעזעהען פארמיטאג — האט דער טיפטרויערנ־דער אבל געענטפערט.

„און איהר זענט, דאכט זיך מיר, א גאליצ־יאנער, הא?"

„א גאליציאנער".

„און אייער ווייבעל איז אויך א גאליציאנערין?"

„יא, א גאליציאנערין..."

„און אייער נאמען איז מאטעס?"

„מאטעס", — זאג איך. — „נאך מיינעם א זיידען הייס איך".

„איך געדענק, אז איך האב אייך אמאל צו־ריקגעברענגט א גאנצען שאק אייער, כמעט אלע געפעפטע זיי זענען נישט געווען פריש".

„אפילו דאס געדענק איך אויך, כאטש עס איז שוין 19 יאהר אין דעם", — זאג איך.

„איהר האט א גוטען זכרון".

„זעהר א גוטען!"

„אבער איך געדענק נישט צי איהר האט מיר אפגעגעבען אנדערע אייער".

„דאס געדענק איך אויך נישט".

„אויב אזוי זענט איהר דאס טאקע דער ריכ־טיגער קרעמער!"

רופט זיך אפ דער מאן:

„כ'האבען נישט געוואוסט וואו אייך צו געפינען. א קלייניגקייט צווישען א האלב מיליאן מענשען צו געפינען א יודען מיט'ן נאמען מאטעס. ווי נאר נישט געפינען זיך אין שטאט א צוויי טוי־זענט יודען מיט'ן זעלבען נאמען. איצט, אז מיר האבען אייך דא דורך א צופאל, בעגעגענט, האב איך אייך אפגעגעבען דעם חוב".

„יא", — זאג איך, — „א בארג מיט א בארג קומען זיך נישט צוזאמען, אבער א מענש מיט א מענש יא; אפנים א בעשערטע זאך, גלויבט מיר, 44 זלאטעס פאר דער היינטיגער צייט איז א סך געלד; איך דאנק אייך טאקע פונ'ם טיפען הארצען. ווען אלע מענשען, וואס זענען מיר שול־דיג געלד, וואלטען געהאט אייער טבע, וואלט איך איצט נישט געדארפען זיין קיין געבראכע־נער מענש.

און א פאר שעה ארום דערצעהל איך מיין ווייבעל די גאנצע מעשה ווערט זי אנגעצויגענע:

„ביזטו משוגע, צי וואס? ווי נעהמט מען עס צו ביי א פרעמדען מענשען 44 זלאטעס פאר גארנישט? דאס איז דאך ממש גנבה!"

„אז מען גיט דארף מען נעהמען", זאג איך, „אפגעבען קען איך עס מארגען אויך, כ'על איהם בעגעגענען, וועל איך איהם אפגעבען ס'געלט. איכ'ל איהם נאך טרעפען הייבט אווענד".

„האסט אבער נישט געהאט קיין רעכט דאס געלד צוצונעהמען ביי איהם!"

— זאגט מיין פרוי, — גיב אפ דאס געלד!

„איך האב צייט שפעטער, עס ברענט נישט!"

„נאכ'ן שפאציר קומט דאס פארעל צו מיר. זיי האבען אנו אויך געזעהן, און יענע פרוי נעהמט מיך ווידער אויפ'ן צימבעל:

„האט איהר געהאט א קינד א קריפעל, וואס מען האט עס בעדארפט פאהרען אויף א וועגעלע?"

„איך געדענק שוין נישט. עס איז שוין א מעשה פון 19 יאהר".

„ווי געדענקט עס נישט א טאטע אזא זאך?"

— וואונדערט זיך די פרוי.

„איהר זעהט דאך".

„מיין ווייבעל זיצט נעבען מיר און זי הערט נאך נישט אויף צו קניפען אונטער'ן טיש, איך זאל נישט מאכען קיין אומזיסטע געשפרעכען און צוריק אפגעבען דאס געלד.. אבער איך וויל האבען מעהר שפאס.

„האט איהר געהאט א שוועסטער, א מיידעל פון א יאהר 18, א שווארצע, א חנ'עווידיגע, דאכט זיך, אז מען האט זי גערופען פערל?"

„עס קען זיין".

„וואס הייסט, עס קען זיין? ווי ווייסט עס נישט א ברודער וועגען זיינע שוועסטער?"

„עס ליגט מיר מעהר נישט אין זינען באר אזעלכע נארישקייטען! די וועלט האלט זיך אין איבערקעהרען. עס פושעט א קריזיס אויף דער וועלט, עס פושעט א היטלער־מגפה אין דייטש־לאנד, זאל איך געדענקען דעם נאמען פון מיינע א שוועסטער? וואס פאר א ווערט האט א שוועסטער אקעגען א וועלט־איבערקעהרעניש?"

„דאך ווי ווייסט עס נישט א ברודער זיין שוועסטער'ס נאמען?"

„עס קען זיין, אז דעמאלט האט מען זי גע־רופען פערל און היינט רופט מען זי פאליע, אדער רוטי, אדער עטעל?"

„דאס איז אמת, אבער דאך".

„הקיצור, ערשט אויף מארגען, בין איך צו־געגאנגען צו דעם יודען און איהם דערלאנגט צו־ריק די 44 זלאטעס און איהם געזאגט מיט א שמי־כעל:

„ר' קרוב, איהר האט געהאט א טעות. איך האב קיינמאל נישט געהאלטען קיין קראם, און קיינמאל נישט געהאנדעלט אויפ'ן ביכעל, זוכט בעסער אויף דעם ריכטיגען מאטעס און גיט איהם אפ דעם חוב, וועט ער זיך פשוט מחיה זיין!"

„און מיר האבען זיך צולאכט!

פאר אונזערע קינדער

וועכענטליכע ביילאגע פון „נייעם פאלקסבלאט"

ווינטער

פון י. י. סיגאל.

לאמטערנער וויסל
און שניי־ווייסער וועג —
וואקלט דער ווינטער
די זילבערנע טעג.

שטעקעלעך ליגן
אין דערנער, אין רוה,
טולען די שמאלע
צו שטיבער זיך צו.

פענסטערלעך קליינע
און לעכער — הויך־הויך
קוממען פון שווי
און פון פען אזוי ווייך.

בעמער און קינדער
ווי אויסגעוואקסן, — ווי וואגל.
וואס מער א בעמעל
איז מער זון אויבער מויל.

אין צוויי — אבער מעשה'ס
שטימעלדיגע געוויס,
וואכן די קינדער
פאר־פאלגען די פיס.

פארמיסטן די קעפלעך,
די מיילער — אויף־אויף,
און האריכן און הערן,
און שפיר, און אהן סוף.

[ד]עם זייגער געשטעלט

נאכמיטאג איז דאס געווען.
אבראמעק און דבורהלע האבן צוגערוקט
[ד]י שטולעכן צו אונזער זייגער און די האבן
[זי]ך איינגעקוקט, וואס דער זייגער טוט.

ער האט צוויי שפיציגע הענטלעך. איין הענ־
טל קומט אויף איין זייט. די אנדערע — אויף
דער צווייטער זייט. זיי קריכן ביידע פאמעלעך,
זייגער פאמעלעך.

— וואס זענען די ווייזערס, — האט אבראמעק
איינער געפרעגט.

פון אינטערוויניג לויפט ארויס א לאנגער שטע
[נ]ער וואקסט זיך אהין און צוריק. אהין און
[צוריק]. און אינעווייניג קרעכצט ער דער זייגער,
דער זייגער.

— איך קען איהם צוהאלטן, וועט ער נישט
[גיי]ן. — האט דבורהלע געזאגט.

— פרובירן נאר.

האט זי א כאפ געטון פאר דעם מעשענעם
[שטע]קעלן, האט זיך אפגעשטעלט דער זייגער.
אינמיטן איז אנגעקומען דער טאטע. זיי זע־
[נען] ביידע ארויסגעלאפן פון די שטולען.

— דער זייגער שטייט ... — האט דער טאטע
[געזאג]ט און געקוקט אויף אבראמעקן.

אבראמעק האט געענטפערט דעם טאטן:
— לאז מיר, וועל איך איהם צורעכט מאכן.

א פאלשע האפנונג

(פון יהודה שטיינבערג'ס משלים)

פון א גרויסער טרוקענער תבואה־פעלד
האט אמאל א ביינער שטראנד־ווינט ארויסגעבלאזט
א קערנדעלע צום און האט זי פארטראגן אויף א
טרוקענעם, וויסטן לאנד־שטח.

דארט איז די נאנע פארבליבן געווארן צווי־
שן דערנער און שטראכן, און פארבליבן איז די
דארט אומבעוואוסטלעך, א געוויסע צייט, ביז וואנק
דעם אנגעלאפענעם וואלקן וועלכער האט אויסגע
לייזגט אהינצו א סך רעגן־וואסער, האט זיך די
פארוואלגענע זאנג איינגעווארצלט און דער ערד
און איז באנומען געוואקסן בליהענד און פרוכטבאר.

עס איז געקומען איהר ריפע צייטיג צו ווערן,
האט זיך אבער אין דעם וויסטן מדבר־געגנד
קיין איין מענש נישט געפונען זי אפצושניידן,
און די האלבע צייטיגע זאנג ווייטער פארבליבן
אויף דעם זעלבן ארט פרומפערן און מעהרען
זיך, און האט ווייטער און לענגער, האט זי זיך שוין
גאר אנטוויקלט און צעוואקסן, אזוי אז דער גאנ
צער מדבר־געגנט איז פארוואנדלט געווארן אין
א פעלד פון זאנגען און א געבענשט תבואה־לאנד
וועלכע איז באקרוינט געווארן אלס א מעטער,
ארויסבאגער ברויט־באדען.

דערמאלט האט זיך די וויסטע מדבר וועלכע איז
ערשט יעצט אויפגעקומען און רייך געווארן מיט
אמאל אנגעהויבן צו גרויס וואלטן און שטאלצירן
מיט זיך אליין, און זיך געטראכט:

— איך וועל איך ישוין פון יעצט אן און ווייט־
ער נישט אנגעווארפן ווערן ווי א מדבר, נאר
פרוכטבארע לאנד. מענשן פון אלע עקן וועלט,
וועלן זיך צולאזן צו מיר כדי צו געניסן
פון מיינע פרוכט, און זיי אנזעטיגן פון מיין זאפ־
טיגער שפייז. שטעט וועלן דא אויפגעבויט ווערן
און פון פיל מענשן בעזעצט ווערן. און מיט היל־
טיגע געזאנגען וועלן דא תבואות געשניטן ווער־
ן, און איך וועל מעהר נישט וויסטן פארגעסן לאנד
נאר א בעזעגנטע געבענשטע ערד וועל איך ווערן!

דאס האט דערהערט דער ווינט, און האט גאנץ
הויך אויסגעפייפט און צעבלאזן די שטאלצע גרוים
מוטיגע ווערטער פון דער אפגעגאנגענער וויסטער
מדבר.

— נאלסט זיך נישט איינבילדן, קיין פלאנטע
אלוזיעס און איינגעגערעדטע נארישקייטן, דו וויס־
טע פארוואסטעטע ערד — זאגט דער שטיפעריי־
שער ווינט — ווי לאנג דו וועסט נישט אויסווארצלען
און אויסרייסן פון ארום זיך דיינע גאנצן דערנער
און שטעכנדיגע גראזן, וועלכע זענען פארשאלטן
פון גאט און לייט, וועלן פון דעמאלט די טריט
פון א מענשן נישט וואגן זיך ארויפצושטעלן און
ארויפטרעטן אויף דיין פארשאלטענעם באדען, און
זיי וועלן נישט איינזאמלען דיינע גוטע פרוכט
און געניסן פון דיין מעטער תבואה, אזוי אז עס
איז אומזיסט דיין האפנונג און פאלש דיין האפ־
ענונג.

וואס איך וויל זיין

אלע טאג אין דערפרי, ווען דער זייגער
שלאגט זיבן און איך גיי דורך אונזער גאס אין שול,
טרעף איך א העגדלער שרייענדיג:

— רינגען!.. קריסטאלענע רינגען!!..

קינער טרייבט איהם נישט גיך, און קיין ווער
בעדארף ער נישט גיין, ער האט נישט קיין ארט,
וואו ער מוז זיין און קיין בעשטימטע שעה,
ווען ער מוז אהיים קומען.

איך וויל מיר זיין א העגדלער און פארברענ
גען מיין גאנצן טאג אויפן גאס, שרייענדיג:

— רינגען!.. קריסטאלענע רינגען!!..

* * *

נאכמיטאג, ווען איך גיי צוריק אהיים פון שול,
זעה איך דעם גערטנער דורך דעם טויער פון
יענעם הויז, וואו ער גראבט די ערד.

וואס ער וויל, דאס טוט ער מיט זיין לאפ־
עטע, פארשמוצט און פארשטויבט זענען זיינע
קליידער, קיינער רופט איהם נישט אוועק, ווען ער
באקט זיך אויף דער זון, אדער ווען ער ווערט
דורכגענעצט.

איך וואלט וועלן זיין א גערטנער, פריי גרא־
בען און גארטען און קיינער זאל מיר נישט אפ־
שטעלן.

* * *

ערשט אין אוונט, ווען עס ווערט טונקעל
און די מאמע הייסט מיר אין בעט שלאפן גיין,
זעה איך דורך דעם אפענעם פענסטער, ווי עס
שפרייזט דער וועכטער אהין און צוריק.

די גאס איז טונקעל, די גאס־לאמטערנע שטייט
ווי א ריז מיט א רויט אויג אין קאפ.

דער וועכטער שאקעלט מיט זיין לאמטערנע
אהין און צוריק, שפרייזט צוזאמען מיט זיין שא־
טען, ביי דער זייט און גייט נישט אין בעט קיינמאל
אין זיין לעבען.

איך וויל מיר א וועכטער זיין, שפרייזן אלע
נאכט איבער די גאסן און שרעקן מיט מיין
לאמטערנע די שאטענס.

שלאף, מיין יונגעלע

פארנייגט מיין יונגעלע
ער רוהט זיך אויס
איך מיט מיין יונגעלע
ביז שטעריק און גרויס.

ער איז נאך א רינגעלע
פון בישופ'דיג גאלד,
האב פאר דעם רינגעלע
טייער בעצאהלט.

די הענט בלייבן מיר
און מיר — די קניה.
שלאף מיין יונגעלע
ביז אינדערפריה.

איך וועל וואכן בנאה,
וועל וואכן שפעט,
וועל נייען קליידעלעך
דא אויפ'ן בעט.

וועל נייען קליידעלעך
דא אויפ'ן בעט,
פאר קליינע מיידעלעך
פון ווייטע שטעט.

וועל וויגן, וויגן זיך
דא איבער'ן צייג,
פארמאכט א פינגער זיך,
פארקלעפט צב'אויג.

פארנייגט מיין יונגעלע,
ער רוהט זיך אויס,
איך מיט מיין יונגעלע
ביז שטארק און גרויס.

י. י. סיגאל.

דער נארישער אייזעל

איינמאל איז א אייזעל געגאנגען און געווען
אנגעלאדען מיט א וואגען זאלץ. איז ער אריבער־
געגאנגען א בריקעל און אריינגעפאלן אין טייך.
איז ס'זאלץ צוגאנגען געווארן. איז איהם געווען
לייכטער צו גיהן. דאס צווייטע מאל איז ער גע־
גאנגען מיט שוואמען. דער אייזעל האט זיך מיט
אבזיכט אריינגעווארפן אין טייך, אום זיך גרינ־
גער צו מאכן, אבער די שוואמען האבן זיך אנ־
געזאפט מיט וואסער. איז דער וואגן שווערער גע
ווארן און דער אייזעל איז דערטרונקען געווארן.

פאנקעלע פרידמאן.

קאמף געגען פשיסכער רבי'ז

(ענדע פון דער 10־טער זייט)

דער אפטער רבי, וועלכער איז ר' גאנצע
[ז]יין געווען פערזענליך אין מחשבות און, האט
[זי]ך גערנישט צוגעהערט צום שטיל פון די פער־
[ז]עלכע, האט פלוצלונג דערזעהן שטעהן אויפ'ן
[ט]יש דעם זעלבן יונגערמאן וואס האט איהם אפ־
[גע]געבן פאר דער הפטה דאס מאל שמיסקע קוויטל,
[או]ן ער האט איהם געפרעגט: וואר איז דיין
[נאמען]?

— דער רבי ר' בונם פון פשיסכע — האט
[דע]ר חידושי הרי"ם שטאלץ געענטפערט:

— און צי זעהט פארהאן נאך תלמידים ביים
[דעם] ר' בונם וואס ואלען קאנען אזוי גוט לער־
[נע]ן ווי דו?

— איך בין דער יונגסטער און דער קלענ־
[סט]ער פון אלע תלמידים — האט דער חידושי־
[הרי]"ם פרוּוות'דיג געענטפערט — איך קען נישט
[אנרירן] די קנעכעל פון זייערע פיס!

אבער דא האט שוין ר' יעקב־שמעון דייטש
[זי]ך מעהר נישט געקאנט איינהאלטן. איז ארויפ
[גע]גאנגען אויפ'ן טיש און האט אנגעהויבן אויס
[ז]אגן זיינע טענות פאר דעם אלטן אפטער
[רבי]ן.

— גלויבט איהם נישט — האט דער רבי,
ר' יעקב שמעון דייטש געשריען — דער רבי ר'
[בונם] מיט אלע זיינע תלמידים פירען איבער דאס
[א]פיקורסות, זיי מאכן חוזק פון אלע צדיקים פון
[ד]עם דור, גלויבן נישט אין קיין מופתים, זע־
[נע]ן מקיל אין פארשידענע איסורים, דאווענען נאך
[צייט], מאכן זיך יעדן טאג סעודה'לעך און פאר־
נעהמען זיך איבעריג מיט זינגען און טאנצען"..

פלוצלונג האט מען אבער דערזעהן, אז
אויפ'ן טיש נעבן דעם הייליגן הרי"ם שטעהט ר'
אליעזר דער טאמאשאווער, וועלכער איז געווען
א גאר גרויסער בעל לשון. און ר' אליעזר האט מיט
זיין שארפער צונג אלע טענות פון דעם רבי'ן ר'
יעקב שמעון אפגעווארפן.

דער אפטער רבי האט אויסגעהערט די טענות
פון ביידע צדיקים, און ער רגע האט זיך געראכט,
אז אפ־אט ווען דער אפטער רבי ארויסטראגן
זיין הארבען פסק־דין. אין א רגע ארום האט זיך
ווידער געראכט, אז אט בעוועגט זיך די וואגשאל
אויף דער צווייטער זייט און דער חידושי הרי"ם
וועט ארויס א זוכער.

מיטאמאל האט דער אפטער רבי זיך פארמאכט
און האט אנגעהויבן זאגן תורה:

— די חז"ל — האט ער אנגעהויבן —
זאגן, אז די ברידער האבן די ברייער פון יוסף'ן
איהם געוואלט הרג'ענען, ווייל זיי האבן געזעהן
בריות־הנבואה, אז עס וועט ארויסקומען פון איהם
ירבעם, וועלכער וועט זיין א חוטא און מחטיא את
הרבים, הייסט עס אז זיי האבן איהם גע־
וואלט דן־זיין „על שם סופו". צוליב זיין סוף, און
דאס איז געגען דער מידה פון גאט, וועלכער איז
דן די מענשן באר לויט זייערע איצטיגע מעשים,
נישט לויט די שפעטערדיגע.. דערפאר זאגט אויף
זיי דער מדרש, אז זיי זענען ארויס פון אויבער
שטעגם מידות.

— וועלן זיי... — האט דער נייטער גענאנט

— ווען ער דער מחלוקה פון גאט ברוך־הוא מיט
דער כנסת ישראל. גאט זאגט: „שובו אלי, ואשובה
אליכם", און די כנסת ישראל זאגט: „השיבנו
ה' אליך — ונשובה". די יודען האבן נישט קיין
כוח תשובה צו טון, ביז גאט אליין וועט זיי פריי־
ען נישט אויסלייזן פון גלות און זיי געבען
פרנסה. און אליין האלט אויך מיט די כנסת
ישראל. נו, לאמיר־ישע הערען וואס דער אויבער־
שטער ענטפערט דערויף?

און דער אלטער אפטער האט אויסגעשפיצט
דאס אויער, ווי ער זאל וועלן אויפכאפן די
טענער פון דער לופט, און האט אזוי געוואיט
א פאר רגעס.

די צדיקים, וואס זענען געזעסן אין בית־
המדרש, האבן ארומגעכאפט א ציטער און דערנאך
האט דער אפטער געזאגט:

— איהר ווילט וויסן וואס דער אויבערשטער
זאגט? ער, דער אויבערשטער, האלט מיט מיר!!..
דערנאך האט זיך דער אפטער רבי געווענדעט
צו זיינע באהעלטענע רביים און האט צו זיי געזאגט:

— נו, איהר זעהט, אויך מספים מיט מיר,
אז מען קען זיי היינט נישט דן־זיין? זייער דרך
איז טאקע א גרויסער — טאקע דער דרך פון „השי
בנו ונשובה", און מיר וועלן נישט לאזען אויף
זיי רעדן!! וואס זאגט איהר?

— ר' ירחמיאל — האט ער זיך פלוצלונג
געווענדעט צום יוד הקדוש'ס זוהן, וועלכער איז
אויך געזעסן אויף דער חתונה — איהר קאנט דאך
גוט דעם רבי'ן ר' בונם, ער וואוינט דאך אין
אייער שטאט און איז געווען איינער פון פאר־
מערים תלמיד.

דער רבי ר' ירחמיאל פשיסכער זאל נישט רעדן
אויפ'ן רבי'ן ר' בונם, ווייל די חסידים האבן
צווישן זיך נישט גוט געלעבט. אבער דער רבי ר'
ירחמיאל האט געזאגט, אז ער האט געהער'ט פון
זיין פאטער, אז דער רבי ר' בונם איז ביי איהם
„דאס שפיצל פון הארץ", און אז דעם גאנצן
אוצר פון יראת שמים האט ער איהם איבערגע־
געבען.

— נו — האט דער אלטער אפטער רבי זיך
אנגערופען — מעהר דארפען מיר שוין נישט
הערען.

און ער האט באלד געהייסן איינעם פון ווי־
נע חסידים זינגען א טאנצניגודעל און האט אנ־
געהויבן צו טאנצן צוזאמען מיט אלע צדיקים.

צווי הונדערט צדיקים האבען דעמאלט צוז־
אמען געטאנצט. דער אלטער אפטער רבי האט
אין מיטן טאנצן אנגעכאפט דעם חידושי הרי"ם
און געטאנצט מיט איהם א ריקודל.

אזוי ארום האט דער חידושי־הרי"ם אפגע
ראטעוועט זיין רבי'ן ר' בונם פון פשיסכע פון
אן אפענטליכען בזיון.

אין א בריף וואס דער חידושי הרי"ם האט
אויפ'ן צווייטן טאג געשריבען צום פשיסכער,
האט ער דערציילט אויספיהרליך, ווי אזוי עס
איז צוגעגאנגען אויף דער חתונה.

דער פשיסכער רבי האט דעם בריף געלייענט
פאר זיינע תלמידים און האט צו זיי געזאגט:

— זעהט נאר, ווי ווייט דער יונגערמאן איז
פון גאווה, און ער איז שוין בבחינת יוסף הצדיק,
ווי עס שטעהט אין פסוק: „והגדתם לאבי את כל
כבודי במצרים". ער קען שוין אפילו כבוד אויך
איינבייסן און עס שאדט איהם הערנישט".

— :X: —

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג 19 ג שבט תרצ"ד

יאנואר

זון-אויפגאנג 7.36
זון-אונטערגאנג 3.58

ליכט-צינדען: 3,44

יעדע צוויי וואכען וועט מען אויסצאהלען ארבייטסלאזען שטיצע

(א) אנהויבענדיג פון 15 ד. ח. האט דער קרייז-ארבייטסלאזען-פאנד איינגעפיהרט דעם סיסטעם פון אויסצאהלען די ארבייטסלאזען-שטיצע יעדע צוויי וואכען. גלייכצייטיג דערמיט וועלען די ארבייטסלאזע, וואס זענען בערעכטיגט צו די אונטערשטיצונגען, זיך מעלדען צו קאנטראלעס יעדע 2 וואכען.

שוין פונאנדערגעשיקט

די נאטיצען אויף לוקסוס-שטייער

(2) ווי מיר דערוויסען זיך, איז די פינאנץ-שטייער-אפטיילונג ביי דער לאדזשער ווילעווסקער-פערוואלטונג צוגעטראטען צו פונאנדערשיקען נאטיצען אויף לוקסוס-שטייער פאר'ן יאהר 1934.

דער דאזיגער שטייער איז צאהלבאר אין 4 ראטעס: פאר'ן 1 קווארטאל – דעם 28 פעברואר, פאר'ן צווייטען – דער 31 מאי, פאר'ן דריטען – דעם 31 אויגוסט און פאר'ן פירטען קווארטאל – דעם 30 נאוועמבער 1934.

א גרויסע גנבה פון מאנופאקטור-סחורות

(2) עהרנעכטען ביינאכט האבען זיך גובים אריינגעקראכען אין דעם קאאפעראטיוו „איענציא ווליאקיעניטשא" (אנדזשעיא 17) און ארויסגעגנבעט פון דארט מאר עטליכע צעהנדליג טויזענד זלאטעס מאנופאקטור-סחורות.

מ'איז זיך משער, אז די גנבה איז ארויסגעפיהרט געווארען אויף אויטא'ס.

טייערער געווארן שיפס-קארטען

קיין צפון-אמעריקא און קאנאדע

(2) לויט ווי מ'אינפארמירט אונז פון דער לאדזשער אפטיילונג פון אימיגראציע-סינדיקאט, זענען פון ניי - יאהר אן געהעכערט געווארען די פרייזען אויף שיפס - קארטען קיין צפון-אמעריקא און קיין קאנאדע.

איצט קאסט א שיפס-קארטע דריטע קלאס פון ווארשע קיין ניו-יארק אדער האליפאקס 125 אמעריקאנער דאלאר, און פון אנדערע שטעדט 128 דאלאר.

פוילישע עמיגראנטען צאהלען נאך צו 4 דאלאר אזוי-גערופענעם קאפ-שטייער.

40000 פראצעסען

אין משך פון פערגאנגענעם יאהר

(2) לויט דער סטאטיסטיק פון לאדזשער שטאטישען געריכט זענען אין משך פון דעם פאריגען יאהר בעטראכט געווארען 40,094 ציוויל-פראצעסען און עס איז נאך איבערגעבליבען פונם אלטען יאהר אויף היי-יאהר 3787 פראצעסען.

ס'איז פערלייכטערט געווארען דאס אנמעלדען אין דער פערזיכערונגס-אנשטאלט (קראנקען-קאסע)

נאך דעם ווי די סאציאלע פערזיכערונגס-אנשטאלט (קראנקען-קאסע) האט געשאפען 7 מעלדונגס-שטעלען אין לאדז, 1 אין זגערוש, 1 אין רודא-פאביאניץ און 1 אין אלעקסאנדער איז דאס איבערמעלדען די ארבייטס-ווארשטאטען און ארבייטער געווארען בעדייטענד לייכטער, ווייל אין די מעלדונגס-ביוראס זענען איצט נישט מערהאן קיין גרויסע רייהען, וועלכע זענען ביז איצט געווען.

ווי מיר דערוויסען זיך ווערען די מעלדונגס-פארמולארען איצט אויך בעסער אויסגעפיהרט דורך די ארבייטס-געבער, ווייל אין יעדער ביורא ווערען בעגעבען גענויע אינפארמאציעס און ס'זענען אויך אויסגעהאנגען מוסטער-פארמולארען.

די דאזיגע מוסטער-פארמולארען געבען יעדען די מעגליכקייט צו קאנטראלירען אויפן ארט, צי די איינגעגעבענע אנמעלדונגען זענען ריכטיג אויסגעפילט. די צאהל שלעכט אויסגעפיהרטע פארמולארען איז איצט א מינימאלע.

די ארבייטס-געבער וואס בעשעפטיגען הויז-דינערשאפט זענען פערפליכטעט צו מעלדען אין דער פערזיכערונגס-אנשטאלט זייער ארבייטס-ווארשטאט און די פערזאנען, וועלכע זענען דארט בעשעפטיגט.

דעם 31 ד. ח. וועלען די צייטווייליגע אנמעלדונגס-ביוראס געשלאסען ווערען און בענען די ארבייטסגעבער, וועלכע וועלען נישט האבען איבער רעגיסטרירט זייערע ארבייטער וועט אנגעווענדעט ווערען די פאראויסגעזעהענע שטראף (ביז 500 זלאטעס).

צוליב דעם דארף יעדער, וועלכער בעשעפטיגט כאטש איין פערזאן נישט אפשלעפען און וואס גיכער מאכען די אנמעלדונג.

קאנסטיטואירונג פון הילפס-קאמיטעט פאר די פליטים פון דייטשלאנד

געלד-בעריכט פון פריהערדיגען קאמיטעט

די טעג איז אין לאקאל פון דער לאדזשער „בני ברית" אונטער דעם פארזיץ פון אינזש. מארגאליס פארגעקומען א זיצונג פון דעם רעארגאניזירטען קאמיטעט אויף צו העלפען די פליטים פון דייטשלאנד.

אויף דער זיצונג איז געפיהרט געווארען א ברייטע דיסקוסיע וועגען דער ארגאניזאציע פון דער ארבייט פון קאמיטעט אין דער ריכטונג, אז עס זאלען אויסגעמיטען ווערען די פעהלערן, וואס זענען געמאכט געווארען דורכן אלטען קאמיטעט. אזוי א שטייגער איז אנגעמערקט געווארען, אז דאס שאפען פון געלד - מיטלען זאל זיך באזירען נישט בלויז אויף אינדיווידועלע זאמלונגען, נאר עס זאל געבילדעט ווערען א מין געזעלשאפט פון שטענדיגע מיטגלידער, וועלכע זאלען צאהלען זייערע בייטראגען סיסטעמאטיש.

דאס נויטיגסטע ארט אין דער ארבייט פון קאמיטעט דארף אין דער צוקונפט פערנעהמען די הילף פאר די פליטים דורך שאפען זיי ארבייט.

עס איז בעשלאסען געווארען צוצוציהען צו דער ארבייט פון קאמיטעט פרויען, צו שטיין אין א נאהנטען קאנטאקט מיט דער פעראייניגונג פון די פליטים, וואס עקזיסטירט אויפן באדען פון אונזער שטאדט א.א.וו.

ביים קאמיטעט וועלען געגרינדעט ווערען די פאלגענדע סעקציעס: פינאנץ-סעקציע, סעקציע פאר דרינגענדער הילף, סעקציע פאר ארבייטס-פערמיטלונג, א פרויען-קאמיטעט, וועגען אייניגע אנדערע סעקציעס וועט דער קאמיטעט נאך דיסקוטירען.

צום סוף איז געוועהלט געווארען א נייע עקזעקוטיווע פון קאמיטעט פון די ה"ה: ד"ר. ברוידע, רעפ. מינצבערג, אדוו. מענקעס, ד"ר. בארנשטיין, ד"ר. קראוזע, אדוו. רובין, הרב פיינער, קראטאשינסקי, בארוך, בודזינער און מארגאליס.

אויף דער זיצונג איז אויך פארגעשטעלט געווארען דער געלד-בעריכט פון דער טעטיגקייט פון פריהערדיגען קאמיטעט פאר דער צייט פון יוני 1933 ביז יאנואר 1934.

אין משך פון דער צייט האט דער קאמיטעט געהאט הכנסות 23180,24 זל.

דערפון: פריוואטע שפענדען 16610 זל. פון דער יוד. קהלה 2635,24 זל. פון צענטראלען קאמיטעט אין ווארשא 1500 זל. פון דער וויל-קער-שוהל 2435 זל., די אויסגאבען האבען בעטראפען: וועכענטליכע אונטערשטיצונגען 10605,9 זל. חודשליכע 600 זל. בילעטען אויף אוועקצופאהרען פון לאדז 2587 זל. אויסקויף פון באגאזש פון די פליטים 2335.50 זל. אויף וואוינונגען 152 זל. אויף מיטאגען 3707 זל. פערשידענע אונטערשטיצונגען 675,35 זל. קאנצעלאריע הוצאות 32,10 זל. אויף קאנסטרוקטיווע הילף (אויף איינקויפען ארבייטס מכשירים האנדעל אדגל.) 2435 זל.

דער קאמיטעט האט אין אלגעמיין ערטיילט הילף 428 פערזאן, מיטאגען זענען ארויסגעגעבען געווארען 12350.

עס זענען ערטיילט געווארען 284 מעדיצינישע עצות און 48 יורידישע. ארבייט איז אויסגעזוכט געווארען פאר 20 פליטים.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאכט דיזשורירען: א. דאנצ[...] זגערזשער 57), וו. גראשקאווסקי (11 ליסטאפא[...] 15) ס. גארפיין (פילסודסקיעגא 54), י. קאנדזשי[...]סקא (פיעטריקאווער 165), ר. רעמבעלינסק[...] (אנדזשעיא 28),א. שימאנסקי (פשענדזאלניאנא 75

צושעדיגט געווארען א יונגע[...]

אראפשפרינגענדיג פון א טראמוויי

(2) עהרנעכטען אין אווענד האט זיך דע[ר] 13 - יעהריגער שילער מאריאן סמאשיאק (מאר[...] פיאטראוויטש-גאס 12) אראפשפרינגענדיג פון טרא[...] וואי אויף באלוטער מארק, אויסגעגליטשט און א[...] אנידערגעפאלען.

דאס קינד איז שרעקליך צוקלאפט געווארען און בעקומען א מוח-אויפטרייסלונג.

אין א בעוואוסטלאזען צושטאנד האט מ[...] איהם אפגעפיהרט אין אננא-מאריא-שפיטאל.

פערזאמלונג פון האנדעלס-אנגעשטעלטע

(2) עהרנעכטען אין אווענד איז אין לאק[...] פון די האנדלס-אנגעשטעלטע (פיעטריקאווער 108) פארגעקומען א פערזאמלונג פון לאדזשער אנגעשטעל[...]טען - פעראיינען, אויף וועלכער עס זענען ארומג[...]רעדט געווארען די רעזולטאטען פון די פערהא[נ]דלונגען פון הויפט-ראט פון ז.ז.פ.או.

צ. א. האבען זיך די פערזאמעלטע ארויסג[...]זאגט פאר דער נויטיגקייט צו רעדוצירען ד[...] דירה געלד אויף אנ'ערך פון 35 פראצענט.

ארבייטער אין פאבריקען אריין מוזען צוגענומען ווערען דורך דער פערמיטלונג פון מלוכהשען ארבייטס-פערמיטלונגס-אמט

(2) ווי בעקאנט, טאר קיין שום פאבריק נישט אננעמען קיין ארבייטער אהן דער פערמיטלונג פון מלוכהשען ארבייטס-פערמיטלונגס-אמט, מינדעסטענס מוז מען צוויסען טון דעם דאזיגען אמט וועגען צונעמען אנ'ארבייטער. ס'פאסירען אבער אפטע פאלען, אז אונטערנעמער פערנאכלעסיגען דאס אפהיטען די דאזיגע פארשריפט.

דער לאדזשער ארבייטס - פערמיטלונגס-אמט ווארענט דעריבער אלע אונטערנעמער אפצוהיטען די דאזיגע פעראָרדנונג, ווייל פאר צונעמען ארבייטער אויף אייגענע אחריות דראהען הארבע שטראפען.

ווי אזוי מען וועט איינקאסירען די פערזיכערונגס-סומען

(2) דאס מיניסטעריום פאר געזעלשאפטליכער שוץ האט צו דער סאציאלער פערזיכערונגס-אנשטאלט אין לאדז צוגעשיקט א צירקולאר וועגען אופן פון איינמאהנען די פערזיכערונגס-סומען אין דער נייע[נ]טשטאנענער אנשטאלט.

אין זין פון דעם צירקולאר, וועט די פערזיכערונגס-אנשטאלט איינקאסירען אלערליי פערזיכערונגס-סומען, וואס וועלען איינגעמאנט ווערען יעדען חודש נאכ'ן אבלויף פון פערזיכערונגס חודש נאך דעם טערמין וועלען סיי די אונטערנעמער און סיי די פערזיכערטע ארבייטער בעצאהלען צו 1 פראצענט שטראף א חודש.

די פערלאנגענע חובות פון די ליקווידירטע פערזיכערונגס- אינסטיטוציעס וועלען איינקאסירט ווערען דורך דער סאציאלער פערזיכערונגס-אנשטאלט.

טוריסטען-רייזעס

קיין ארץ-ישראל

די טוריסטען - אפטיילונג ביי דער ציון. ארגאניזאציע ארדענט איין

עקסקורסיעס

קיין ארץ-ישראל

(גרופענווייז און אינדיווידועל)

די רייזע קומט פאר דורך קאנסטאנץ מיט'ן גרויסען פוילישען דאמפער „פאלאניא"

די נאהענטסטע אויספארונגען:

דעם — — 22 יאנואר
„ 5 , 19 פעברואר
„ 5 , 19 מערץ

צוליב דעם, וואס די פאס-פארמאליטעטען פערנעהמען פיל צייט, דארפען די פערזאנען וועלכע פערוזאנען זיך מעלדען בעצייטענס.

אינפארמאציעס און איינשרייבונגען אין ציוניסטישען ביורא, שרודמיעסקא 29.

Dr. med.

Z.Rakowski

ספעציאליסט פאר אויערן, נאז, האלז און לונגען-קראנקהייטען

פיעטריקאווער 67, טעל. 127-81

שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7

נעהמט אויך אן אין לאטשניצע זגערזשער 17 פון 1-11 און פון 2-3 נאכמ.

צום קארנאוואל!

עמפפעהלט

דעם גרעסטען אויסוואהל

אין די נייעסטע איין- און אויסלענדישע

פערפומען

ווי אויך אלערליי

קאסמעטיק

צו די ביליגסטע פרייזען.

די מאדערנסטע פערפומעריע

J. DRUKIER, Zawadzka 5

tel. 175-92.

:-: פאר ע.ג. דאמען און באלע ע.ג. דעסיסטען בעדינונג :-:

ערב וואהלען צום לאדזער שטאט-ראט

קאנפערענץ פון האנדווערקער און קליינהענדלער, איינגעארדנעט דורך דער פאלקספארטיי

אין לאקאל פון דער יודישער פאלקס-פארטיי (זשעלאזנא 10א) איז פארגעקומען א פערזאמלונג מיט'ן אנטייל פון פארשטעהער פון פאלגענדע האנדווערקער-פעראיינען און צעכען, וועלכע זענען אנגעשלאסען אין דער לאדזער עקספאזיטור פון צענטראלען יודישען האנדווערקער-פערבאנד אין פוילען: לוין-וועבער-פעראיין, קאאפ. „פראגרעס", שניידער-מייסטער (כאליפני קעס) פעראיין, נייער, שניידער-דאמען - מייסטער - פעראיין (כאליפני קעס), שניידער-צעך, בעקער-צעך, שוסטער-צעך, זייגערמאכער און יובילער-צעך, בלעכער-צעך, טישער-צעך, שניידער-מייסטער-פעראיין. אפטיילונג אויף גייערס מארק אלע ווירטשאפטליכע פעראיינען, וואס זענען ארגאניזירט ארום דער קליינהענדלער צענטראלע (פאמארסקא 15), קליינהענדלער פעראיין (אלטשטאט 10) און צענטראלע ראד-פעהר. די פערזאמלונג איז געווען געווידמעט די נאהענטסטע וואהלען צום לאדזער שטאט-ראט.

דעם פארזיץ האט געפיהרט דער וויצע-פרעזעס פון דער לאדזער האנדווערקער עקספאזיטור דאזאר א. גלאטמאן.

ס'פרעזידיום פערנעהמען די ה"ה: אדוו. ווייצמאן, דאזאר פ. כאריי, מאג. באלבארישסקי און ד. יעפאוויטש. דאס ערשטע וואָרט בעקומט אדוואקאט ווייצמאן, וועלכער רעפערירט די איצטיגע לאגע פון די יודען אין וועלט-מאסשטאב, ספעציעל נאכן קומען צו דער מאכט אין דייטשלאנד פון די היטלעריסטען. ער רעדט אויך וועגען דער לאגע פון די יודען אין פוילען. אבער דאס ערגסטע איז דאס, וואס ס'איז איצטער געשעהן מיט די יודען, איז די גלייכגילטיגקייט צו פאליטישע פראגען און געזעלשאפטליכע פראגען. ס'הערשט אויך דער יודישער גאס א פאליטישע נידערגעשלאגענקייט. איצט, ביי די וואהלען צום לאדזער שטאט-ראט הארף נעהמען א סוף צו דער אפאטיע. אין צוזאמענשטעל פון שטאט-ראט זענען די יודישע מאסען פאליטיש און עקאנאמיש פעראינטערעסירט. אדוו. ווייצמאן רופט צו שטיצען די קאמפאניע צו די שטאט-ראט-וואהלען, אויף מיטארבייט מיט דער רעגירונג. ביי דער איצטיגער וואהל-ארדינאציע איז נישט פארהאן קיין שום מעגליכקייט, אז די יודען זאלען זיין ענטשפרעכענד פארטרעטען אין בייעם שטאט-ראט. ס'איז קיין אנדערער אויסוועג נישט פארהאן, נאר צו שאפען אן איינהייטליכען יודישען בלאק, וויל נאר דורך א קאנסאלידירונג פון יודישע כוחות, וועט אונזער רעפרעזענטאנץ אין שטאט ראט זיין אנ'ענטשפרעכענדע.

ה' כארי רופט אויך צו אנ'איינהייטליכען יודישען בירגערליכען בלאק.

פרנס ה' ראובן האפמאן רעדט וועגען דער אלגעמיינער יודישע לאגע און וועגען דער לאגע פון יודישען בעל-מלאכה בפרט. ער דערקלערט, אז ער איז שטענדיג געווען א געגנער פון פיהרען א קאמף מיט דער סאנאציע. ער איז פולשטענדיג מסכים מיט די אויספיהרונגען און בעלויכטונגען פון די רעפערענטען. ער האט נאר געוויסע פאר-בעהאלטונגען בנוגע ארץ-ישראל.

ס'רעדט נאך ה' האמבורגער.

מאג. באלבארישסקי האלט, אז אויב ביי אלע ביז איצטיגע וואהל-אקציעס איז די פראגע פון שאפען אנ'אלגעמיינעם יודישען וואהל-בלאק געווען מעהר א טעארעטישער ענין, איז איצטער דאס שאפען אזא בלאק פשוט א לעבענס-פראגע פאר דער יודישער בעפעלקערונג, וויל ביי עטליכע בעזונדערע יודישע ליסטעס ביי די איצטיגע וואהל-ארדינאציע דראהט א געפאהר, אז די יודישע בעפעלקערונג זאל בלייבען לחלוטין אהן א רעפרעזענטאנץ. אונזער מיטארבייט מיט דער סאנאציע, זאגט ה' באלבערישסקי, קומט פאר, ווי בעוואוסט, פון ערשטען מאמענט אן, אלס פועל-יוצא פון אונזער ריכטיגער אפשאצונג פון דער יודישער לאגע אין פוילען". ער ענטפערט אויך דעם ה' האפמאן אויף זיינע פארבעהאלטען בנוגע ארץ ישראל.

צום סוף לייגט ה' באלבערישסקי פאר אנצונעהמען פאלגענדע רעזאלוציעס: די

די פערזאמלונג, וואס איז פארגעקומען דעם 16. ד. ח. אין לאקאל פון דער יודישער פאלקס-פארטיי, אונטער'ן פארזיץ פון פרנס א. גלאטמאן, רופט צו שאפען אנ'איינהייטליכען יודישען וואהל-בלאק צו די נאהענטסטע שטאט-ראט-וואהלען אין לאדז, וועלכער זאל מיטארבייטען מיט'ן רעגירונגס בלאק.

דערוויל אבער זאל געשאפען ווערען א צייט-ווייליגער וואהל-קאמיטעט פון פארשטעהער פון די ארגאניזאציעס, וואס זענען היינט פערטרעטען, וועלכע בעשטייען פון אלע פרעסען פון די אויבענדערמאהנטע ארגאניזאציעס.

די דאזיגע רעזאלוציעס ווערען איינשטימיג אנגענומען.

בייַ נערווען-רייצבארקייט, קאפ-שמערצען, שלאפלאזיגקייט, מאטקייט, נידערגעשלאגענקייט, מורא-נפילה האט מען אין דעם נאטירליכען ביטער-וואסער

Franciszka Józefa

א הילפס-מיטעל אין דער האנד. עמפפעהלט פון דאקטוירים.

א יאהר אינטעל.-קיך ביי „נותן לחם"

דעם 17 יאנואר ה. י. איז געווארען א יאהר זינט עס איז געגרינדעט געווארען די אינטעליגענטען-קיך ביי דער געז. „נותן לחם".

עס איז כדאי, אז דער ברייטער לאדזער עולם זאל זיך נעהנטער בעקענען מיט דער אינסטיטוציע. עס זענען ארויסגעגעבען געווארען 74,472 מיטאגען פאר אונבעמיטעלטע ארבייטסלאזע יודישע אינטעליגענטען.

א דאנק דער ענערגישער אנפיהרערשאפט פון דער אינסטיטוציע און בפרט דעם קאנסול מאקס קאן, איז דערהאלטען געווארען די אינסטיטוציע, נישט קוקענדיג אויף די מאטעריעלע שוועריגקייטען. פאר קרוב 70 יודישע פליטים פון היטלער-לאנד זענען ארויסגעגעבען געווארען 12'263 מיטאגען.

די אינסטיטוציע פערדיגט אונטערשטיצט צו ווערען פון די ברייטסטע קרייזען.

געחלשט פאר הונגער

(2) אויף לעשנא, נעבען נומער 38 איז פלוצים אוועקגעפאלען פאר הונגער די 23-יאהריגע ארבייטסלאזע גענאוועפא פאוולאק (רעסקינא פיאס קאווא 13).

פאגאטאוויע האט איהר ערטיילט ערשטע הילף און אפגעפיהרט אהיים.

* * *

(2) אויף זשגאווסקא, נעבען נומער 42 איז אוועקגעפאלען פאר הונגער די 72-יאהריגע יאדוויגא קאפושטשינסקא (וויסאצקיעגא 23).

פאגאטאוויע האט זי אפגעפיהרט אין זאפאס-שפיטאל ביים שטאטישען זאמעל-פונקט.

צובראכען א פוס

(א) אויסגליטשענדיג זיך אויף סטאדזלניצנא 24 האט צובראכען דעם לינקען פוס דער 30-יעהריגער לוציאן אלטערמאן.

Dr. med. J. BETTE

ספעציאליסט פון אינערל. און קינדער-קראנקה.

צוריקגעקעהרט

Piotrkowska 6, tel. 144-95

נעמט אן פון 8 ביז 11 פריה און פון 6–8 אוו

ד"ר העללער

ספעצ. פאר הויט און וענערישע קראנקהייטען און מענער-שוועכע

טראגוטא 8, טעל. 179-89

נעמט אן פון 8–11 און פון 4–8 אוונט.

זונטאג פון 11–2 מיטאג.

פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל.

אונבעמיטעלטע -- לעטשניצע-פרייזן

Dr. med.

L. Berman

צעגעלניאנא 15, טעל. 149-07

ספעציאל-ארצט פאר הויט- און געשלעכטס-קראנקהייטען, מענער-שוועכע-בעהאנדלונג און סעקסועלע בעראטונג.

אלע ארט אנאליזען.

נעמט אן פון 8—11 און 4—8 אוו. זונטאג פון 9—1 בייטאג.

פאר אונבעמיטעלטע – לעטשניצע-פרייזען

די גרויסע שעפערין פון טאנץ „שולמית"

לצורעצטקע פון דער העכסטער אויסצייכנונג פון ה' פוילישען מלוכה-פרעזידענט

רות סארדעל אבראמאוויטש

צוזאמען מיט איהר אונפערגלייכליכען פארטנער

Georg Groke

וועלען טאנצען מאנטאג, דעם 22 יאנואר ד. י. 8.30 אוונד אין זאל פון פילהארמאניע אויף א טאנץ-פעסטיוואל. דאס דאזיגע אונאיבערשטייגבארע טאנץ-פארל האט זיך ארויסגערוקט אויפ'ן סאמע אויבען-אן פון לעצטען קאנקורס, ארויסרופענדיג אונגעהויערע בעגייסטערונג פון דער פרעסע און פון פובליקום. צוליב'ן אפפאהר זייערען נאך פאלעסטינא און אמעריקא, וועט דאס זיין דער לעצטער געזעגענונגס-אויפטריט פון די גרויסע ארטיסטען. אין פראגראם 15 גאנץ נייע טענץ אין פרעכטיגע קאסטיומען.

כדי אויסצומיידען א געדראנג ביי דער קאסע, ראטען מיר, זיך פריהער צו פערזעהען מיט בילעטען. בילעטען פון 1 זל. אן שוין צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע.

דער אריער-פאראגראף

ר. איזראעל

שפאנענדער ראמאן פון דער איצטיגער ווילדער צייט

13

העלען האט שוין געטראפען איהר פאטער אינדערהיים. אנ'אנגעכמורעטער, א בייזער האט ער זיך ארומגעדרייט אין צימער. העלען האט פערשטאנען, אז דאס איז נאכ'ן שטורם אדער גאר פארן שטורם, זי האט גוט געקענט דעם פאטער און האט געוואוסט וואס עס בעדייט אזא שטילקייט אין שטוב.

וואו ביזט דו היינט געווען, האט לייטענאנט האמערשטיין אויסגעשריגען, ווי נאר העלען האט איבערגעטרעטען די שוועל פון צימער?

– ביי דער ארבייט, האט העלען גאנץ גלייכגילטיג געענטפערט.

האמערשטיין איז רויט געווארען פאר כעס, די פראטעזע, וועלכע ער האט געהאט אנשטאט דער לינקער האנד, האט אזש א ציטער געגעבען

– ביי וועלכער ארבייט?

– איך האב איבערגענומען אנ'ארבייט צו דינען אונזער נאציאנאלער זאך, האט העלען ווייטער גערעדט אין דעמועלבען טאן.

– וואס פארא ארבייט איז דאס?

– איך בין אנגאזשירט געווארען אלס בעאמטין אין נייעם קאנצענטראציע-לאגער און היינט האב איך שוין דארט געהאט דינסט.

– ווער האט דיך דארט אנגאזשירט? פאר וואס ווייס איך גארנישט וועגען דעם?

– מיך האט אנגאזשירט דער שעף לודוויג קראנינג, איך האב אידהם אליין געבעטען וועגען דעם.

האמערשטיין איז געווארען אויסער זיך, ער האט נישט געקענט פערשטיין וואס דא געהט פאר.

– אלץ אהן מיין וויסן? דארף איך גארנישט וויסען וועגען דעם וואס ס'טוט זיך ביי מיר אין שטוב.

זיי מוחל, פאטער, איך האב געמיינט, אז איך וועל דיר מאכען אנ'אנגענעהמע איבעראשונג, איך קען דיין איצטיגען אמט און האב געמיינט, אז מיט מיין איצטיגען שריט וועל איך נאך פער-פעסטיגען די גוטע מיינונג וועגען דיר און דאס רעכט, אז דו זאלסט פערנעמען דיין הויכען אמט.

– איך בין דיר מוחל אזעלכע טובות, פאר-וואס געפעלט דיר צפיס נישט די ארבייט אין דער פאבריק

– דערפאר וויל יענע ארבייט קען יעדער איינציגער אויספיהרען. דאס דריטע רייך ווערט פון דעם גארנישט געניסען און גארנישט ליידען. דא אבער האב איך א ברייט פעלד פאר ארבייט.

– מוחל, מוחל, דאס איז נישט קיין ארבייט פאר דיר, דו ביזט דארט אינגאנצען נישט נויטיג...

– פאטער, איך האב זיך שוין אינגאנצען בעקענט מיט'ן גאנצען לאגער, איך ווייס שוין אלץ וואס דארט קומט פאר, און איך האב איינגעזעהען, אז אנדערש קען מען נישט האנדלען און בין מסכים צו די איצטיגע פאראיבערגעהענדע אומשטענדען.

– גענוג, מיט דער פילאזאפיע, ווייסט דו דען נישט וועגען דעם, אז ס'איז פערהאן א פער-ארדנונג, אז קיינער טאר בשום אופן אליין נישט פערלאזען זיין ארבייטס-פלאץ?

– ניין, איך ווייס נישט דערפון, איך הער דאס צום ערשטען מאל.

– אלזא זאג איך דיר וועגען דעם און אונזער געשפרעך איז פערענדיגט, גלייך נאכמיטאג זאלסט דו צוריק פערנעהמען דיין ארבייט אין דער פאבריק, קראנינגן וועל איך שוין מעלדן וועגען דעם מיספערשטענדניש.

העלען האט געפיהלט, אז דער ענין שטעהט זעהר שלעכט, קעמפען מיט איהר פאטער איז געווען, ארויסגעווארפענע ענערגיע, ס'קען קיינמאל נישט געמאלט זיין, אז זי זאל דעם קאמף קענען געווינען, זי האט דעריבער געזוכט אנ'אנדער מיטעל, ווי אזוי צו געבען צו פערשטעהן איהר פאטער, אז דאס וואס זי האט געטון האט געמוזט אזוי זיין און אנדערש האט זי נישט געקענט האנדלען, זי האט דעריבער אויף עטליכע סעקונדען איבערגעווארט דעם כעס פון פאטער, דאן האט זי געזאגט.

– פאטער, דאס וואס איך האב געטון איז געווען אויסגערעכענט, אנדערש האב איך נישט געקענט האנדלען.

– פארוואס אזוי?

– דערפאר, וויל אלס לייטער פון דער פאבריק איז בעשטימט געווארען דער לייטענאנט אלפרעד בעהמע.

– איז וואס? וואס געהט דאס דיך אן?

– פאטער, איך האב דיר שוין נישט איינמאל דערצעהלט וועגען דעם ווי אזוי בעהמע בע-האנדעלט מיך, וואס פארא גראבע און מיאוסע פארשלאגען ער האט מיר שוין געמאכט. דו אליין ביזט נישט איינמאל געווארען אויפגערעגט און גע-ביילט דיינע פויסטען וועגען איהם...

האמערשטיין האט געשוויגען, ער האט באמת שטענדיג געווארענט זיין טאכטער פאר דעם דאזיגען אויסוואורף, ווי ער האט איהם שטענדיג גע-פלעגט צורופען, ער האט שטענדיג אליין געהיטען זיין טאכטער, אז זי זאל נישט ווערען צו נאהענט בעקאנט מיט בעהמען, דער דאזיגער אויסרייד פון העלען האט געווירקט אויף האמערשטיינען און ער האט זיך אביסעל בערוהיגט, איצט איז שוין געווען א מאמענט ווען ס'האט זיך אויך געקענט ארייג-מישען אין געשפרעך די פרוי האמערשטיין.

– העלען איז דאך גערעכט, האט זי געזאגט.

– ביי דיר איז זי שוין גערעכט, דאס איז ווייבערישע לאגיק, מ'קען איצט אזוי נישט האנ-דלען, ס'זענען איצט אנדערע צייטען.

– אבער אלפרעד בעהמע איז דאך נישט גע-ווארען אנדערש, ער איז דאך געבליבען דער זעלבער.

– אלע פערזענליכע ענינים דארפען אוועק-געהן אן א זייט, מיר קענען איצט נישט אנדערש האנדלען, בעהמע איז א ריקזיכטסלאזער מענש, און ער וועט דאס נישט ארורכלאזען, ער האט מיך שוין היינט געפרעגט וועגען דעם און מיר געגעבען אנ-צוהערען, אז איך אלס אבערסט דארף וויסען וועגען דעם, אז העלען מוז זיך געפונען ביי דערזעלבער ארבייט, אהן איהר, האט ער מיר געזאגט, קען ער זיך נישט בעגעהן, העלען קען אלע גע-היימנישען פון הייגריך זאקסעס אונטערנעהמונג און זי מוז איהם ארייננפיהרען אין דער ארבייט.

– דאס איז אנ'אויסרייד פון זיין זייט, ער האט געפונען א געלעגענהייט מיך איצט צו שאנ-טאזשירען.

– אויב עס איז אפילו אזוי, האט האמער-שטיין געזאגט, מוזט דו אויך דערוויל פערמאכען די אויגען, איך וועל זיך בעמיהען, אז דו זאלסט נאך א געוויסער צייט בעפרייט ווערען פון דער ארבייט אין דער פאבריק.

– פאטער, דאס איז דאך נישט מעגליך...

– אלץ איז מעגליך, מ'דארף נאר וועלען.

– ליפערסט דו מיך אויס בעהמען, גיסט דו מיך אליין איבער אין זיינע הענד.

– ניין, ניין, האט האמערשטיין זיך געווערט איך זאג עס נישט, איך טו עס נישט, אבער איך האב דערוויל נישט קיין אנדער אויסוועג, צו לאנג האב איך געווארט אויף מיין איצטיגער אנערקענונג אז איך זאל עס פערלירען מיטאמאל, אנדערש קענען מיר איצט נישט טון. דו דארפסט וויסען טאכ-טער, אז איך וועל דעם ענין היטען און ווי שנעל ס'וועט נאר מעגליך זיין, וועל איך דיך ארויסנעה-מען פון בעהמע'ס הענד.

(פארזעצונג קומט)

נייער קאבינעט פאר הייל-גימנאסטיק ביי „טאז“

די טעג ווערט אין „טאז“ ציגעל-גאס 14) געעפענט א קאבינעט פאר ארטאפעדישער און הייל-גימנאסטיק. אלע נויטיגע מכשירים זענען געגעבען געווארען אלס א מתנה פון ד״ר א. פאקשאנסקי, דער מאן פון דער קירצליך - פערשטארבענער פרוי ד״ר צ. פאקשאנסקי ז״ל. וועלכע האט געהאט אין אונזער שטאדט א קאבינעט פאר הייל-גימנאסטיק. דער קאבינעט ביי „טאז“ וועט אויך צום אנדענק פון דער פערשטארבענער טראגען איהר נאמען.

אין דער נייער „טאז“ - אינסטיטוציע וועלען געהיילט ווערען קינדער מיט פערקרימונגען פון ריקענביין. ביי קינדער טרעפען זיך אפט אזעלכע פערקרימונגען ביים שלעכטען זיצען אין שול אויף די שלעכטע, נישט-פאסענדע שול - בענק, נאך אייניגע קראנקהייטען, הויפטזעכליך, נאך דער אזוי - פערשפרייטער צווישען דער ארימער בעפעלקערונג, ענגלישער קראנק; אויך טרעפען זיך דעפארמירונגען פון קערפער נאך אומגליקס-פאלען, צערברעכונגען א.א.וו. מיט דער הילף פון א קוואליפיצירטע שוועסטער, ספעציאליסטין פון הייל-גימנאסטיק, וועלען די קינדער אדורכפירען גימנאסטישע איבונגען אויף די מכשירים לויט די אנווייזונגען און אונטער דער לייטונג פון דאקטוירים-ספעציאליסטען. דער קאבינעט איז טעטיג יעדען טאג. אינפארמאציעס אין דער קאנצעלאריע פון „טאז“ (ציגעל-גאס 14).

פורים אין ארץ-ישראל
גרויסער טוריסטען-אויספלוג

די טראדיציאנעלע פורים - פייערונגען אין תל-אביב און בעזונדערס די אימפאזאנטע מאסקען צוגען איבער די גאסען פון דער שטאט, האבען זיך שוין קונה-שם געווען אין גאר דער וועלט. טוריסטען פון אלע עקען פון דער וועלט שטרעבען געוועהנליך צו קומען קיין ארץ-ישראל דווקא אויף פורים, כדי בייצוואוינען די בעריהמט-געווארענע „עדלידע“ און אויסצונוצען גלייכצייטיג אויף א בעזוך אין ארץ-ישראל די צייט, וואס איז אמבעסטען געאייגענט פאר טוריסטען פון איראפא און אמעריקא — דעם פריהלינג (א״ום פורים—פסח).

די טוריסטען-אפטיילונג ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין לאדז ארדענט איין א געמיינזאמע טוריסטען-עקסקורסיע קיין ארץ-ישראל, וואס וועט ארויספאהרען דעם 19-טען פעברואר און אנקומען קיין תל-אביב זונטאג, דעם 25. פעברואר, א פאר טאג פאר פורים. די רייזע וועט פארקומען אויף דעם פוילישען דאמפער „פאלאניא“. אנמעלדונגען ווערען שוין אנגענומען אין ציוניסטישען ביורא, שרודמיעסקא 29.

א יוד. יונגעלע איבערגעפאהרן

(א) דער 7-יעהריגער שמחה רובין פון באטשנא 6 איז נעכטען איבערגעפאהרען געווארען דורך אנ׳אויטא אויף דער בושעזשינער גאס.

פיים יונגעלע איז צובראכען געווארען א האנד און שווער צושעדיגט דעם קאפ.

דער שאפער וועט צוגעצויגען צו פעראנטווארטליכקייט.

אונטערגעווארפען א קינד
פאליציי האט ארעסטירט די מוטער

(2) נעכטען אינדערפריה האט מען אין ווארטצימער פון דער אפטיילונג פאר געזעלשאפטליכער שוץ ביי דער לאדזער שטאדט - פערוואלטונג, אויף זאוואדזקא 11, אונטערגעווארפען א 7 - חדשים׳דיג מיידעלע.

דער פאליציי איז תיכף געלונגען צו פערהאלטען די מוטער פונם קינד. זי הייסט העלענא שווירטשינסקא (פון ניי-זארזשעווסקא 8). זי ווערט צוגעצויגען צו געריכטליכער פעראנטווארטליכקייט.

Dr. med. H. LUBICZ
ספעציאליסט פאר ווענערישע און געשלעכטס-קראנק.
צעגעלניאנא 7, טעל. 141-32.
נעהמט אן פון 8—10 פריה, פון 12—2 נאכמ. און פון 5—8 אוועגד. זונטאג פון 9—11 ביי טאג

דער׳הרג׳עט מיט א דראנג

(2) אין וואלד, לעם דעם דארף קאדזשיע. וואלינער קרייז, איז אויסגעבראכען א מחלוקה און א געשלעג צווישען פויערים.

בעת׳ן געשלעג האט איין פויער, דער 27=יאהריגער יוזעף קענדזשיא בעקומען א מורא׳דיגען קלאפ מיט א דראנג איבערן קאפ, פון וואס דער שארבען איז ביי איהם צושמעטערט געווארען, און ער איז אנידערגעפאלען א טויטער אויפ׳ן ארט.

דער מערדער איגנאצי סמיגא איז ארעסטירט געווארען.

פון מוזעאום פיעטריקאווער 59

דער נרעסטער אנאטאמיש-פאטאלאגישער מוזעאום פיעטריקאווער 59, בלייבט נאר נאך אייניגע טעג אין לאדז. ס׳איז ווינשענסווערט אויסצונוצען די געלעגענהייט און צו בעזוכען דעם מוזעאום, וועלכער בעזיצט 6 אפטיילונגען מיט איבער 1000 עקספאנאטען.

„מיט וועמען קעגען וועמען?“
ליטעראַרישע פארלעזונג פון דיכטער י. רובינשטיין (ווארשא

פרייטאג, ד. 19. ה.ח. 8.30 אוו. קומט פאר אין זאל פון „פריינד פון ארבייטער-פאלעסטינא,“ אל. קאשטשושקי 21 אנ׳א׳בטערעסאנטע פארלעזונג פון דיכטער י. רובינשטיין אד״ט: „מיט וועמען גגעגען וועמען?“, אין וועלכע דער פרעלעגענט וועט אנווייזען אויף די סאציאלע סיבות, וואס האבען געהאט א דעצידירענדע ווירקונג אויף דעם אינהאלט און טעמאטיק אין דער יודישער ליטעראטור. צום סוף פון דער פארלעזונג רעציטאציעס פון אייגענע שאפונגען.

געפונען א פערבלאנדזשעט קינד

ביים מורה הוראה הרה״ג ר׳ אלעזר שליט״א ליפשיץ נארוטאווישא 7, געפונט זיך א פערבלאנדזשעט יונגעלע אין עלטער פון 4—5 יאהר. דאס קינד איז אנגעטון אין א פאר גומי-שטיוועלעך, א שווארץ שערצעל און א געשטריקט היטעלע.

היינט פרעמיערע אין יודישען טעאטער
מיט וויערא קאניעווסקא און פאול ברייטמאן

היינט, פרייטאג אוועגד. מארגען שבת נאכמיטאג און אין אוועגד הויבען זיך אן די גאסטשפילען פון די אפערעטען-ארטיסטען, וויערא קאניעווסקא און פאול ברייטמאן.

היינט אוועגד ווערט געשפילט די מוזיקאלישע אפערעטע „קאטינקא“, מיט וויערא קאניעווסקא און פאול ברייטמאן אין די הויפט-ראלען. עס נעהמט אויך אנטייל דער גאנצער אנסאמבל.

די שאפקע אין זשעמיאנסקא

מארגען, שבת, 9.15 אוועגד ווערט געגעבען די לעצטע פארשטעלונג פונ׳ם ערשטען פראגראם פון די פאליטישע שאפקע אין „זשעמיאנסקא“.

ס׳ערשטע פראגראם האט ביז איצט געהאט א געוואלדיגען ערפאלג און איז צאהלרייך בעזוכט געווארען. די טעקסטען האט געשריבען סט. געלבארט, די לאלקעס זענען קינסטלעריש אויסגעפיהרט געווארען פון טאדעאוש טרעמבאטש.

אוועגד פון ארטיסטישע טענץ

די אונפערגלייכליכע טענצער, רות שרה אבראמאוויטש, ערשטע פרימאבאלערינא פון דער בערלינער אפערע, בעשאנקען געווארען אויפ׳ן לעצטען אינטערנאציאנאלען טאנץ-קאנקורס מיט׳ן העכסטען אויסצייכנונג פון מלוכה-פרעזידענט און אויך איהר פארטנער געארג גראקע בעשאנקען געווארען מיט א גאלדענעם מעדאל, קומען קיין לאדז און וועלען ארויסטרעטען מיט איין איינציגען טאנץ-אוועגד, דעם קומענדיגען מאנטאג. אין פילהארמאניע-זאל, פאר זייער אפפאהרען אויף א גרעסערען טורנע איבער איראפע, ארץ-ישראל און אמעריקא.

זאל פילהארמאניע טעל. 213-84
זונטאג, דעם 21 יאנואר ד. י. 4 נאכמיטאג
גרויסער נאכמיטאג-קאנצערט
— אויספיהרער: —
Marceli Neumiller
14-יעהריגער פידעל-שפילער
Lili Koroczyńska
פיאניסטקע — לאורעאטקע פון שאפען׳ס מוזיק-שולע אין ווארשא.
— אין פראגראם: —
טשייקאווסקי, מאשקאווסקי, סאראסאטא, בלאך. זארושיצקי, מאצארט, שאפין, ליסט, פאגאניני א. א.
בילעטען פון 1 זל. ביז 5 זל. צו בעקומען אין דער בוכהאנדלונג ק. גוימילער, פיעטריקאווער 61 און אין קאסע פון פילהארמאניע.

יודיש טעאטער „פילהארמאניע“ נארוטאוויטשא 20 טעל. 213-84
היינט, פרייטאג, 9 אוונט, מארגען שבת, 4 נ״מ (פון 70 גר. ביז 2.20), מארגען שבת, 9 אוונט
ערשטע גאסטאויפטריטען פון די בעריהמטע אפערעטען-ארטיסטען

וויערא קאניעווסקא און פאול ברייטמאן

צוזאמען מיט׳ן גאנצען „פילהארמאניע“-אנסאמבל
פרעמיערע! פרעמיערע!
דער גרעסטער אפערעטען-שלאגער אין 3 אקטען פון ס. וואלף
„קאטינקא“
וויערא קאניעווסקא—„קאטינקא“; פאול ברייטמאן—„בערקא“.
הערליכע נייע אויסשטאטונג! 30 נומ׳ געזאנג און טענץ! גרויסער כאר און באלעט
דער גאנצער אנסאמבל אין שעהנע ראלען. פערשטארקטער ארקעסטער אונטער לייטונג פון ל. זעלמאן
פרייקארטען און הנחה-בילעטען נישט גילטיג. בילעטען שוין צו בעקומען אין טעאטער-קאסע.

זונטאג נאכמיטאג-קאנצערט

ווי מיר האבען שוין געמאלדען קומט פאר זונטאג, 4 נאכמיטאג אין פילהארמאניע-זאל א גרויסער נאכמיטאג-קאנצערט מיט׳ן אנטייל פון 14-יעהריגען פידעל-ווירטואז מארצעלי נוימילער, וועלכער איז שוין זעהר גוט בעקאנט דאס מוזיקאלישע לאדז נאך מיט זיינע פריהערדיגע קאנצערטען.

עס נעהמט אויך אנטייל די יונגע טאלאנטפולע פיאניסטין לילי קאראטשינסקא לאורעאטקע פון דער העכערער מוזיק-שול אויפ׳ן נאמען פון פר. שאפען.

פון דער לאדזער בערזע

באנק פאלסקי — — — —	85 00
3 פראצענטיגע בוידאוולאנע —	40.50
4 „ דאלארובקא —	50.75
7 „ סטאביליזאציע (אמ.)	56.75
8 „ ווארשאווער פאנד-בריף	51.75
8 „ לאדזער . .	48.25
ענגלישער פונט — — —	27.83
דאלאר — אפיצ. — 5.53 נישט אפיצ. —	5.46
גאלד-דאלאר — — — —	8.93
גאלד-רובל — — — —	4.64
דייטשער מארק — — —	2.10

ראדיא-פראגראם
פרייטאג, ד. 19-טען יאנואר 1934

7,00 צייט-סיגנאל. 7,05 גימנאסטיק, 7,20 גראמאפאן, ידיעות, 7,40 גראמאפאן. 7,55 הויז-ווירטשאפט. 11,40 פרעסע, ידיעות, 11,57 צייט-סיגנאל, 12,05 דזשעז מוזיק. 12,30 ידיעות. 12,33 דזשעז-מוזיק, ידיעות, 3,25 עקספארט, 3.30 קאמוניקאט, 3,40 קאנצערט, 4.40 איבערזיכט, 4,55 קאנצערט, 5,20 קאנצערט, 5,50 רעפערטואר פון די טעאטערן, קאמוניקאט פון לאדז, 6,00 רעפעראט, 6,20 מוזיק, 7.15 פערשידענעס, 7,25 פעליעטאן, 7,40 ספארט, 7,45 קאמיניקאט, ידיעות 8,00 מוזיק, שמועסען, 8,15 סימפ. קאנצערט 10,40 מוזיק, 11,00 ידיעות, קאמוניקאט, 11,05 מוזיק.

פון אויסלאנד

7,20 וויען — קאנצערט, 7,30 בודאפעשט—אפערע, 8,00 אסלא — סימפ. קאנצערט, 9,00 מיילאנד — סימפ. קאנצערט, 10.00 לוקסענבורג — קאנצערט, 10,10 לאנדאן—סימפ. קאנצערט.

שבת דעם 20-טען יאנואר
(הייבט 6,20 גרשון סיראטא מיט׳ן כאר)

7,00 צייט-סיגנאל, 7.05 גימנאסטיק, 7,20 גראמאפאן, ידיעות, 7,40 גראמאפאן, 7,55 הויז-ווירטשאפט, 11,40 פרעסע, ידיעות, 11,57 צייט סיגנאל, 12,05 קאנצערט, ידיעות, 12,36 מוזיק, 3,25 עקספארט, 3,30 קאמוניקאט, 3,40 פון די סטזשעלצעס, 3,55 געגען גאז-אנגריף, 4,00 אודיציע פאר קראקע, 4.30 אודיציע פאר סקויטען-דרוזשינעס, 4,40 לעקציע פראנצויזיש, 4,55 קאנצערט, 5,50 רעפערטואר פון די טעאטערן, קאמוניקאטען פון לאדז. 6,00 רעפעראטאזש, 6,20 רעליגיעזער יודישער קאנצערט, אויסגעפיהרט

פון כאר פון נאזשיק׳ס שוהל אין ווארשא מיט דער

בעטייליגונג מיטן אויבערקאנטאר גרשון סיראטא,

7.05 פערשידענעס, 7,25 רעציטאציע, 7.40 ספארט, ידיעות, 8,00 לידער, 9,00 פאסט-קעסטעל, 9.15 שאפען-קאנצערט, 10.00 קאנצערט, 11,00 ידיעות, קאמוניקאטען, 11,05 קאנצערט.

פון אויסלאנד

5,15 רוים — קאנצערט, 6,55 וויען — אפערעטקע, 8.40 מיילאנד — אפערעטקע, 9,00 פאריז — אפערעטקע, 11,10 דאווענטרי — אפערע „פאוסט“ (3-טער און 4-טער אקט).

א טיכטיגע פריילין פון אנשטענדיגע עלטערן ווערט געברויכט צו פערקויפען סארע-וואסער. צו ערפאהרען אין ארמיג. פון דער צייטונג.

פון פוילישען טעאטער

היינט און מארגען פינקטליך 8.45 אוועגד ווערט אין שטאט׳שען פוילישען טעאטער געשפילט די סענסאציאנעלע רעפארטאזש-פיעסע „איוואר קרויגער“.

מארגען שבת ביי טאג — „דער קינאסטאר און זיינע פערעהרערינס“.

מעלדונגען
קאמוניקאט פון זש.ט.ק.

די נאהענטסטע אויספלוגען: שבת, דעם 20. ה.ח. קומט פאר אנ׳אויספלוג אין די פוילישע טאטערן. אנפיהרער פראפ. ש. לעפאנען אקציען געזעלשאפט, אנפיהרער פראפ. ש. צינדלער. צוליב די בעגרענצטע צאהל פלעצער, איינשרייבונגען אין סעקרעטאריאט.

סונטאג, דעם 21. ה.ח. קומט פאר א טוריסטישער שפאציר קיין לאגעווניק. זאמעלפונקט 9.45 פריה אויפ׳ן לעצטען טראמוואי-אנהאלט פון נומער 1 (דאלי). עס ווערט געבעטען מיטצונעהמען מיט זיך סקי אדער שליטען, אנפיהרער פר. ה. גרינפעלד.

אימפרעזעס: פרייטאג, דעם 19. ה.ח. 9 א זייגער אוועגד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל א פארלעזונג פון ה׳ רעד. אהרן צייטלין פון ווארשא, אד״ט: „די פארגייער פון היטלעריזם אין דער דייטשער ליטעראטור און וועלט-געשיכטע“.

שבת, דעם 20. און זונטאג, דעם 21. ה.ח., פונקט 5 א זייגער אוועגד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל „חבר׳שע טיי-אוועגטען“. איינגאנג פאר מיטגלידער און פערבעטענע געסט.

שפראך-קורסען: די היינטיגע וואך האבען זיך אנגעהויבען שפראך-קורסען פון יודיש, שפראך און ליטעראטור, און פראנצויזיש. דעקאמפלעטירענדע איינשרייבונגען פון דער דערמאהנטע שפראך-קורסען. אויך פון דער ענגלישער שפראך ווערען נאך אנגענומען. אין די נאהענטסטע טעג הויבען זיך אן די שפראך-קורסען פון העברעאיש און עספעראנטא.

אינפארמאציעס ערטיילט און איינשרייבונגען נעהמט אן דער סעקרעטאריאט פון 8—11 פריה און 5—10 אוועגד. אין אייגענעם לאקאל אויף וואלטשאנסקא 35, טעל. 121-53.

הנחה-בילעטען אין שטעטישען טעאטער און אין די קינא׳ס צו בעקומען אין דער באראכאוו-ביבליאטעק, אל. קאשטשושקי נומער 9, טעל. 191-50.

די קולטור-קאמיסיע ביי דער באראכאווביבליאטעק גיט ארויס הנחה בילעטען אין שטאטישען טעאטער צו זעהר נידריגע פרייזען אויף אלע פלעצער.

הנחה-בילעטען אין די קינאס שטענדיג גילטיג.

דער סעקרעטאריאט פון דער באראכאוו-ביבליאטעק, אל. קאשטשושקי 9, טעל. 191-50 אי טעטיג טעגליך פון 10 פריה ביז 2 נ. מ. און פון 4 ביז 10 אוועגד.

הנחה-בילעטען אויף דעם ראוט, שבת, דעם 20-טען אין „ווארשעווער זאל“ לטובת די באראכאוו-שולען.

CASINO
הייגט פרעמיערע!
Greta Garbo
אין פילם לויט דער ערצעהלונג פון
L. Pirandelli
אלס וואס פארע שטרעבסטו מיך צו האבען
אויסער׳ן פראגראם: אקטואליטעטען
ביז 6.30 זענען די פרייזען פערקלענערט.
פרייקארטען און הנחה-בילעטען אונגילטיג.

ערשטקלאסיגער
שניידער = אנשטאלט פון
M. FAJN
Pomorska 33

מאכט בעקאנט דער ג' קונדשאפט, אז ער איז יעצט איבערגעצויגן אויף
פיעטריקאווער 43
ליגקע אפיצינע, I שט. טעלעפאן 200=48
און פירט אויס בעשטעל. לויט די לעצטע מאדעלן. ערמעסיגטע פרייזן

OGŁOSZENIE

w sprawie obowiązku zgłoszenia przez pracodawców, zakładów pracy i pracowników w nich zatrudnionych.

Na mocy Rozporządzenia Ministra Opieki Społecznej z dnia 28 grudnia 1933 r. (Dz. U. R. P. № 103, poz. 818) — **Ubezpieczalnia Społeczna w Łodzi wzywa PP. Pracodawców, którzy jeszcze nie dopełnili obowiązku zgłoszenia swych zakładów pracy i swych pracowników, aby dokonali tych zgłoszeń w terminie nieprzekraczalnym do dnia 31 stycznia 1934 r.**

PP. Pracodawcy służby domowej również obowiązani są zgłosić w Ubezpieczalni swoje gospodarstwo, które ustawa traktuje, jako zakład pracy, zgłaszając jednocześnie zatrudnione w niem osoby.

Formularze zgłoszeniowe należy wypełniać według wzorów, które umieszczone są na widocznych miejscach w każdem biurze zgłoszeń.

Zgłoszenia przyjmują biura Ubezpieczalni Społecznej w Łodzi, mieszczące się przy ulicy:

1) Wólczańskiej 225,
2) Karola 28,
3) Piotrkowskiej 17,
4) Piotrkowskiej 86,
5) Łagiewnickiej 34/36,
6) Rzgowskiej 74.

Zgłoszenia pracodawców i ubezpieczonych z Tuszyna, Rzgowa i Rudy Pabianickiej przyjmuje biuro Ubezpieczalni w Rudzie Pabianickiej, zgłoszenie ze Zgierza i Aleksandrowa przyjmują tamtejsze biura Ubezpieczalni, natomiast zgłoszenia z Konstantynowa przyjmuje Biuro Zgłoszeń przy ulicy Piotrkowskiej Nr. 17.

Ubezpieczalnia zwraca uwagę PP. Pracodawcom, iż, zgodnie z art 269 ustawy z dnia 28 marca 1933 r (Dz. U. R. P. № 51, poz. 936) **pracodawca, który w wyznaczonym terminie nie dopełni obowiązku zgłoszenia, podlega karze grzywny do 500 zł**

W ostatnich dniach przed upływem powyższego terminu przewidywany jest wzmożony ruch w biurach zgłoszeń — przeto PP. Pracodawcy pragnący uniknąć wypływających z tego powodu niedogodności i straty czasu, winni, nie zwlekając dokonywać zgłoszeń już obecnie.

UBEZPIECZALNIA SPOŁECZNA
w ŁODZI.

Łódź, w styczniu 1934 r.

זיכערע הילה און א רפואה!

אהן אפעראציע, אהן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פער-גיסונג פאר קראנקע אויף ברוכען, פאר מענער, פרויען און קינדער, פערשידענע קאליבערס אין גוט, פאר הויקערס אהן פיס.

פערלאזט נישט די קראנקהייט, ווייל דער ווינקעל-ברוך קען ווערן גרויס ווי א מענשען-קאפ, און עס פאלט אריין אין דעם פיס איז דער קראנקער אין א גרויסער סכנה, דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער ברענדיג און שטערבליך. ספעציעלע גוטע היל-באנדאזשען בעזונדערע זיכער דעם שוואכען ברוך, אויף פאר הויקערס, ליימונגען ספעציעלע היל-גארסעטען און אפאראטען פאר פערקרימטע פיס און פלאטפיס, ווי אויך קינסטליכע גוטע פיס.
שפאציערנס טעגליך פון 9 פריה ביז 7 אבענד.

אכטונג
זייט דעם ערשטען אקטאבער ד. י. ווערען אלע קראנקע אין מיין ארטאפעדישע היל-אנשטאלט נור פון מיר פערזענליך בעהאנדעלט.

איינציגע ארטאפעדישע היל-אנשטאלט
Specialist Dyr. J. RAPAPORT, Ortoped
פון לעמבערג
Łódź, Wólczańska 10, tel. 221-77, front, parter.
מיר נעהמען אויך אן פערזיכערטע פון דער קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.
דעם ה' ספעציאליסט י. ראפאפארט, וואוינהאפט אין לאדז, וואלטשאנסקא 10 (פראנט, פארטער) דריק איך אויס מיין הייסע דאנקבארקייט פאר איינהאלטן מיר די זעהר שווערע ברוך-ראנכוד. אנ'ערך 25 יאהר האב איך געליטען פון שטענדיגע ווהעטאגשמערצען און היינט, א דאנק דעם גרויסען ספעציאליסט בין איך פריי פון ליידען און בין פעהיג צו דער ארבייט.
איך בלייב אייביג איהם אויף אייביג הערצליך דאנקבאר.
(—) **Tema Rozenblum,** Brzeziny. (3)

מאטארען עלעקטרישע
נייע און גענוצטע צו װינדדרינגסטע פרייזן רעפעראטור-ווערקשטעלן. איבערוויקלונג פון מאטארען און דינאמא-מאשינען, עלעקטרישע אינסטאלאציעס פון קראפט, ליכט און סיגנאליזאציעס פיהרט אויס
Przedsiębiorstwo Inżynieryjno Elektro-mechaniczne
MAURYCY RAK
Zawadzka 12 tel. 214-11 i 243-66

Zakład Leczniczy·
POŁOŻNICZO-GINEKOLOGICZNY
ul. EWANGELICKA 18
(Sienkiewicza 83)
Ordynują: **Dr. med. Sz. Eigerowa i Dr. med. J. Baum**
Zapisy na porody I, II i III klasy.
TELEFON **107-23**
כשר'ע קוך.

Dr.
Silberstrom
11 ZIELONA 11
הויט און ווענערישע קראנקהייטען
נעמט אן: 9—1 מיטאג און פון 4—8 אוו.
לעטשניצע פרייזען.

Dr. med.
Haltrecht
ספעציאל-ארצט פאר הויט-און געשלעכטס-קראנקהייטען
פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21
נעמט אן פון 8—1 מיטאג און פון 5—9 אוונט.
זונטאג פון 10—1 מיטאג.
עלעקטרא גאלוויזען.
פאר ארבייטסלאזע לעטשניצע-פרייזן

אויערן, נאז און האלז-קליניק
מיט בעטען פון Dr.
Z. Rakowski
פיעטריקאווער 67, טעל. 127-81
נעהמט אן שטענדיגע קראנקע (צוועק אפעראציע א. ז. וו.), ווי אויך אמבולאטארישעס פון 11—2 און פון 5—8 אוונט.

אויגען-קליניק
מיט שטענדיגע בעטען פון
Dr. B. Donchin
פיעטריקאווער 90, טעלעפ. 221-72
נעהמט אן שטענדיגע אויגען-קראנקע (צוועק אפעראציע א. ז. וו.), ווי אויך אמבולאטארישעס פון 9 ביז 1 און פון 4 ביז 7.30 אוונט.

כעמיש-באקטעריאלאגישער לאבאראטאריום
מ. שאץ
לאדז, פעטרייקאווער 37.
פיהרט אדורך זעמטליכע ערצטליכע אנאליזען פון אורין, בלוט, פלעגמע, א. א.

השבת אבדה
ס'זענען פערלוירען געווארען, בע-העגדיג פון דרעוונאווסקא נומער 11 ביז נר. 7, 7 וועקסלען אויף א סומע פון 397 זל. צווישען וועלכע עס געפינט זיך א וועקסעל מיט דער אויסשטעלונג פ. גאלדקארן, צאהלבאר דעם 5/4 1934. די רעשט וועקסלען זענען מיט די זשירעס פון פ. גאלד-קארן, אויף א לאטעריע-צעטעל № 97415 די וועקסלען ווערען ערקלעהרט פאר אונ-גילטיג. ס'ווערט בעבעטען געגען בעלוי-נונג אפצוגעבענגען די וועקסלען צו ראזענ-גארטען, דרעוונאווסקא 11, פראנט 3 שטאק

אכטונג!
קראנקע אויף אסטמע, לעבער נירן און אנדערע ענליכע קראנקהייטען ווערען געהיילט מיט ספעציעלע
פאטענטירטע טעהען
(גרעזער)
צו בעקומען אין אפטייק · סקלאד
ש. מעל, פראנטשישקאנער 20

לעהרערין
גוטע פעדאגאגין ערטיילט אונטערריכט פאר דערוואקסענע, אין פוילישע, יודישע און דייטשע שפראכען צו בילליגע פרייזען.
לאסמאן, בזשעזשינער 15.

לעכער
צו וועש און הענט-שקעס ווערן געמאכט
שרודמיעסקא 8.

וויכטיג נייעס פאר דער יוד. בעפעלקערונג!
איהר דארפט שוין נישט טראגען קיין אפגעניצטע-מלבושים, ווייל איך, דער לאנגיעהריגער בעשטעלטער שניידער פון יודישע לאנגע מלבושים האב ערעפענט א
יודישע לאנגע מלבושים
געשעפט פון סאר'ן ועלבען פרייז, וואס איר אנדערע געשעפטען בעצאהלט איהר פאר אפגענוצטע רבייס, בעקומט איהר ביי מיר גוטע גאראנטירטע בעשטעלטע ארבייט. איך בעזיץ שטענדיג אויף לאגער: ווינטער- און זומער-פאלטענס נייסט מאדערן, שלאפראק, געהאקטע אנציגער פון די בעסטע קאמגארנע שטאפען, פוזשאמעס, זיידענע יובעצעס, אלפאגע-פאלטענדלעך, וואלענע און האלב-וואלענע באלטעלעך, אלפאגע-מאריגארקעס ווי אויך פאר קינדער. איך נעם אן בעשטעלונגען פון די בעסטע בילליגער און מאסמאטער שטאפען אויך גאנצע אויסשטאטערס פאר חתנים. אויפ'ן פער-לאנג ווערט אויסגעפערטיגט אין פערלויף פון 24 שעה. אלעס ווערט אנ-גענעמע אויסארבייטונג, ועלבער בילליגער ווי איבעראל.
— ווערקשטאט אויפ'ן ארט! — געדענקט די אדרעס! —
ה. ליסנער, לאדז, אגראדאווא 5
איז הויף פארמער לינקס.
בעמערקונג: וויכטיג פאר עלעגאנט-געקלייטע! אין מיין ווערקשטאט ווערט אויסגעפערטיגט מלבושים לויט די נייעסטע פאסאנען.
גאראנטירטע צופרידענקייט! — קומט און איבערצייגט אייך!

כירורגישער קאבינעט
D. med.
J. Szreiber
געפינט זיך יעצט אויף
Narutowicza 9 tel. 122-95
אפעראציעס, אפאטרענקעס, היילט ושילאקעס א. א. וו.
נעמט אן פון 2 ביז 3 און פון 7 ביז 8.30 אוו.
לעטשניצע-פרייזן.

כירורגישער קאבינעט
Dr. med. פון
A. FORSZANSKI
Piotrkowska 101
tel. 210-76
נעהמט אן פון 1—2 און פון 5—7 אוונט
אפעראציעס, אפאטרונקעס, קווארץ, דיאטערמיע א. ז. וו.
לעטשניצע = פרייזען.

Dr
Wajnberg
ספעצ. פון לונגען, הארץ און סקלערא-זי-קראנקהייטען
וואוינט יעצט פיעטריקאווער 145
טעל. 126-02.
נעמט אן פון 9—10 פריה, 3—4, 8—9 אוו.

כירורגישער קאבינעט
Dra med.
M. Kantor
איז געווארען איבערגעטראגען אויף זשעלאנא 5
טעל. 112=22
נעהמט אן פון 1—3 און פון 6—8 אוו.
לעטשניצע-פרייזן.

געזונט איז אן אוצר

איז די גאראנטיע פארן געזונט

Lek.-Dent
L. GECOWOWA
ZIELONA 3, tel. 131-91, I p. fr.
(aw. Lecznica „Vita")
przyjm. od 11-1 i 3-8 w.

Dr. med.
I. Gajst
האט זיך איבערגעצויגען אויף
זגערזשער 40, טעל. 119-45
נעמט אן פון 10 ביז 11 און פון 5—6 אוו.

כירורגישער קאבינעט
Dr. med. M.
Eljasberg
80 פיעטריקאווער 80
טעל. 117-87.
נעהמט אן פון 3—5 נאכמיטאג.

LECZNICA
chorób uszu, nosa i gardła
מיט שטענדיגע בעטען
עס ארדינירען די דאקטוירים:
Dr. IMICH, Dr. WOŁYŃSKI
PIOTRKOWSKA 55
fr. I p., tel. 174-74.

Dr
S. Kantor
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוועכע
וואוינט יעצט
Piotrkowska 90, tel. 129=45
נעמט אן פון 8—2 נאכמ. און פון 4—9 אוו., זונטאג און יום-טוב פון 8—2 נאכמ.

Dr. med. Niewiażski
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוועכע
אנדזשעיא, 5 טעל. 159-40
נעהמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.
זונטאג און יום-טוב פון 9 - 1 פארמיטאג.
בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען

Dr. med.
Ignacy Grynberg
ספעצ. פאר אינערליכע קראנקהייטען
צעגעלניאנא 17, טעל. 174-15
נעמט אן פון 6 ביז 7 אוונט.

Dr.
J. DOBROWOLSKI
choroby skórne i weneryczne
Nawrot 2, tel. 118-04.

Dr. med.
Z. Datyner
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען, בלאז און אורין-קראנקה.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
נעהמט אן פון 2—3 און פון 6—8 אוו.

Dr. ŁAGUNOWSKI
Piotrkowska 70 i róg Traugutta
Telefon 181-83.
choroby skórne, weneryczne i moczopłciowe.
Gabinet Roentgenoleczniczy.
Przyjmuje od 8[30] do 10 1 — 2[30], od 6 do 8[30] w. w niedzielę i święta od 10—1
Oddzielna poczekalnia dla pań.

Dr. med. J. PIK
Al. Kościuszki 27 tel. 175-50
נערווען-קראנקהייטען.
ספעציאליסט פון נערווען-קראנקהייטען און סעקסועל-נערווען-ליידען.
שפרעכשטונדע פון 5—7 נאכמ.

METRO
2 פּױשעיאַזד 2

הײנט און פאלגענדע טעג! צום ערשטן מאל אין לאדז!
„דער פערברעכער"
אין די הויפּטראָלן: CHARLES LAUGHTON i NEIL HAMILTON
פּעסספּאַרטוס און הנחה-בילעטן, אחוץ אַמטליכע, אונגילטיג
נעכסטער פּראָגראַם: FLIP i FLAP אין דער פּריליכער קאָמעדיע „זײ מאַכן א קאַריערע"

ADRIA
1 גלובנא 1

הײנט פּרעזענטירעז מיר! דאָס מעכטיגע פילם-מײסטערווערק, רעזשי ס. גאָלדין. לויט דער ערצײלונג פון שלום אַש א. נ.
אַנקעל מאָזעס
עפּאָפּײ פון פרײד און טרויער פון יודן אויף דער ברײטער וועלט. אין די הויפּטראָלן:
מאָריס שוואַרץ
רובין גאָלדבערג, יהודית אַבאַרבאַנעל
אויספירן פּראָגראַם: רעוואָלאַציאָנס-קלאַנג-צונאַבע P.A.T. א. נ. מיט „POLONJA", נאָך פאָלעסטינע"
אַנהויב פון די סעאַנסן: הײנט, פרײטאָג פון 3 אַ זײגער; מאָרגן, שבת, דעם 20-טען — פון 11 אַ זײגער פאַרמיטאָג.

קלאַנג-קינא
CAPITOL
זאַוואַדזקאַ 16

הײנט און פאָלג. טעג! מיטרײסנדע סענסאַציאָנעלע סאַלאָן-דראַמע לויט דער ערצײלונג פון לאורעאַט פון ליטעראַרישן קאָנקורס
„דאָס געהײמניש פון שלאָפּצימער"
CONWAY TEARLE, MARCELINA DAY, DON ALVARADO
— פון Jerzy Kossowski „פּלאַץ אויף רעדלעך". אַנהויב פון די סעאַנסן: 4 אַ זײגער נאָכמיטאָג. אויפ'ן ערשטן סעאַנס זענען די פּלעצער צו 54 גר.

הײנט און פאָלג. טעג! דאָס איז אַ דראַמע פון אַ שײנע פרוי, וועלכע איז געפאַלן אַלס קרבן פון אײגענעם שגעון! אין די הויפּט-ראָלן:
אויסער'ן פּראָגראַם: פּוילישער רעוואָלוציאָנס-פילם, פּראָדוקציע לויט דער ערצײלונג

CZARY

קלאַנג-קינא-טעאַטער
„CORSO"
זשעלאַזנאַ 2-4

צום ערשטן מאל אין לאדז! גרױסער דאָפּעלטער שלאַגער-פּראָגראַם: 1)
ROCAMBOLE
אין די הויפּט-ראָלן: JIM GERARD — LEDA GINELLI

2) פּרעכטיגע דראַמע פון'ם לעבן פון ווילדן מערב א. נ.
אויף די שפּורן פון פערברעכער
אין די הויפּט-ראָלן: דער קעניג פון דער ווילדער פּרעריע KEN MAYNARD
מיט זײן פענאָמענאַל פערדל Tarzan. אויסער'ן פּראָגראַם: אַקטואַליטעטן.

ערשטקלאַסיגער קלאַנג-קינא-טעאַטער
„AMOR"
89 פּאָמאָרסקא 89
טעל. 248-05

הײנט און פאָלגענדע טעג! גרױסער דאָפּעלטער שלאַגער-פּראָגראַם!
I. „סיבירישער קוריער"
II. „הערצער איז געפאַנגשאַפט"
דראַמע פון הערצער און אָפּפירונג (אונטער אַ פּײנדליכער פאָהן) אין די הויפּט-ראָלן:
Jenni Crawford, Uno Menning
אין די הויפּטראָלן: Mieczysław Cybulski Bol. Mierzejewski
דער זאַל איז גוט בעהײצט
אַנהויב 4 נאָכמ., שבת און זונטאָג 12 אַ זײגער בײטאָג

קלאַנג-קינא-טעאַטער
PRZEDWIOŚNIE

זשעראָמסקיעגאָ 74/76
(רוג קאָפּערניקאַ)
הײנט און פאָלגענדע טעג!

הײנט און פאָלגענדע טעג! די רײצענדע ציגײנער-ראָמאַנסן אויסגעפירט פון שענסטן אַטאָנט
Jose Mojica
ציגײנער-קעניג
אין פּרעכטיגן פילם א. נ.
שבת, דעם 20 יאַנואַר, 12 בײטאָג און זונטאָג, דעם 21 יאַנואַר 11 פאַרמיטאָג פאַר יוגענד ווערט דעמאָנסטרירט דער פילם
א. נ. „ווײסער פּיהרער". נעכסטער פּראָגראַם: „ווען כ'וואָלט געהאַט אַ מיליאָן".

קלאַנג-קינא-טעאַטער
SZTUKA
מאַפּעריניאַ 16

הײנט און פאָלגענדע טעג! ליבעס-דראַמע, געפלאָכטן מיט רײץ פון מזרח-מעלאָדיעס און עקזאָטיזם א. נ.
אַ נאַכט אין קאַירא
אין די הויפּטראָלן MYRNA LOY
און דער שײנער העלד פון „בן-חור"
RAMON NOVARRO
נעכסטער פּראָגראַם: „אַ נאַכט פון ליבע" מיט Don Joe Mojica. אַנהויב פון די סעאַנסן 4 נאָכמ. שבת און זונטאָג 12 בײטאָג. דער זאַל איז גוט בעהײצט

קלײנע אַנאָנסן

פּרײז פון אַנ'אַנאָנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאָטי

פּרײז פון אַנ'אַנאָנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאָטי

Zagubiony został czek na P. K. O. Warszawa, na sumę 190 zł. na imię Jochwet Ejdelsztajn, Kowel. Czek zostaje unieważniony. Zwrócić za wynagrodzeniem do J. Lipszyca, Północna 4. 161

Nauczyciel udziela polskiego, żydowskiego, francuskiego i buchlterji. Jakóba 12 m 30 prawo oficyna, 1-sze piętro Szyf. 184

Radio Aparat, 4 lampowy do sieć Elektrycz. Okazyjnie do sprzedania wiadomość ul. Pomorska 11 m. 12 w podw. poprzecz. Ofic. 1 piętro. 192

Pierwszorzędne peruczki, i andulacja po niskich cenach. Kilinskiego 27, 1 p. S Holc. 189

איך וויל קויפן אַ גרויסע שפּיל-מאַשין און וויל פערקויפן אַ קלײנע שפּינדלען. אָפּערטן אונטער "25". 16 200

פאַר 10 זל. אַ חודש לערנען מיר אויס גרונדליך און שנעל בוכהאַלטעריע אײנפאַכע און דאָפּעלטע). סטענאָגראַפיע, קאָרעספּאָנדענץ (פּויליש, דײטש) און מאַשין-שרײבען. קילינסקיעגאָ 50 קוואָר-אָפיצינע, 1 שטאָק.

אַ פּראָווינצער יונגערמאַן זוכט אַרבײט בײ שרימף אָדער אַנדערע בראַנזשעס צו וויסן צו טון אויף דער אַדרעס א. פּ. ראַבינאָוויטש, פּולנאָצנאַ 1. 174

עס ווערט אָנגענומען צו שטריקן רענדער צו קינדער-שקאַרפּעטלעך אויף 12-ער און 13-ער מאַשינדלעך. צו ערפאַהרען פּל. וואָלנאָשטשי 7 פּינדיק. 176

ווער עס האָט וויראַקען אויף מאַכל לעווי, פּיעטריקאָווער 37, זאָל זיך ווענדען בזשעזשינער 13 צו י. נאָוואַק וו. 34. איך וויל גוט בעצאָהלען פאַר די וויראַקען. 186

איבערצוגעבן אַ לאַנג-יעהריגען פּלאַץ פון קויהלען ליפּאָווע 7. צו ערפאַהרען אויפן אָרט. 190

אַ גוט פּראָספּערירענד געשעפט, וואָס עקזיסטירט עטליכע צוואַנציג יאָהר מיט אַן אײנגעפיהרטער קונדשאַפט איז פון זאָפאָרט איבערצוגעבען. צו ערפאַהרען אין אַדמיניסטראַציע. 197

רוטינירטער צושנײדער און טיכטיגער פערקויפער צו מענער-גאַרדעראָבען, זוכט אַ פּאָסטען. אָפּערטן אונטער „צושנײדער" אין אַדמינ. פון דער צײטונג.

עס ווערט געבריכט אַ זײגער-מאַכער, צו ערפאַהרען בײ ראָזען, זגערזשער 7. 171

אַ טיכטיגער וואָזשנע וואָס זאָל קענען האַלטען אַ בופעט ווערט געזוכט אין מאַגאַזין-שנײדער-מײסטער-פאַראײן, פּל. וואָלנאָשטשי 7, אָפיצינע 1 שטאָק. 775

אַ לערן-יונגעל און אַ האַנד-נײטער צו מענער בעשטעלט ווערט געזוכט, ליסטאָפּאַד 13, 5. גראָסמאַן. 11 180

פערשידענעס

אַכטונג! ס'ווערט געזוכט אויסצולערנען נײען שטריקענע דאַמען-היטען. ס'קען זיך מעלדען אויך אַ לערן-יונגעל פּיעטריקאָווער 28 אין הוט-פאַבריק. טעל. 241-71. 185

אַ יונגערמאַן מיט ערשטקלאַסיגע סוחרישע קוואַליפיקאַציעס. בראַנזשיסט בײ גאַרן זוכט בעשעפטיגונג בעגען קלײנעם בעהאַלט. טוך, קאָרט, מאַנופאַקטור בעווײנשען. אָפּערטן אין אַדמיניסטראַציע אונטער "Jutrznia".

צו פערדינגען 1 שטוב לעגיאָנאָוו (זשעלאַזנע) 40, פראָנט 2-טען שטאָק וו. 22 פּריש רעמאָנטירט. 202

ס'ווערט געזוכט אַ וואוינונג 3-4 צימערן בעגענד נאָוואָמיעסקאַ, זגערזשער ביז 40, אַגראָדאָוואַ און פּלאַשטשאַט. אָפּערטן אַדמינ. אונטער "G". 181

1 אָדער 2 אַנשטענדיגע יונגעלײט קענען בעקומען לאָזשי בײ אַנ'אינטעליגענטער פאַמיליע געגען חודש געלד, צו ערפאַהרען פּילסודסקיעגאָ 68, 2 שטאָק לינקס וו. 16. 182

Do wynajęcia pokój z wszelkiemi wygodami dla 1 lub 2 osób. Wiadomość Piotrkowska 17 II podw. m 85 211

פרײע פּאָסטענס

אַכטונג שטעפּער! עס ווערט געזוכט אַ נײער וואָס זאָל קענען אויך בײם טיש און אַ קאַפּער נאָוואָמיעסקאַ 26, בײם שטעפּער. 194

אַ טאַמבורירער אַ קוואַליפיצירטער פאַכמאַן ווערט געזוכט צו גוטע אַרבײט בײ ליפּפעלד פּילסודסקיעגאָ 56. 205

ראַקאַלעז

עס ווערט געזוכט 2 יונגעלײט צו שלאָפן אין אַ בעזונדער צימער אין אַ בעזונדערער אײנגאַנג. פּילסודסקיעגאָ 56 וו. 5. פראָנט 1 שטאָק. 198

אַ שעהן זוניג צימער צו פערדינגען עס קען זײן פאַר אַ שנײדער ווערקשטעל אויך, צו ערפאַהרען זשעראָמסקיעגאָ 15 בײם יועכטער. 388

אַ בעקוועם אָרט צו שלאָפן פאַר 2 אַנשטענדיגע יונגעלײט, צו ערפאַהרען נאַשעזשינער 15 וו. 31.

צו פערמיטען 3 צימער און קיך מיט בעקוועמליכקײטן. ד"ר שטערלינגאַ (נאָווע-טאַרגאָווע) 5, בײם ווירט. 197

אַ האַלב געוועלב אָפּצוגעבען אויף זגערזשער גאַס אין געגענד פון פּלאַץ קאָשטשעלנע ביז באַלוטער מאַרק אָפּערטע "R" אין אַדמינ. 171

אָפּצוגעבען אַ זוניגע שטוב מיט 2 פענסטער פאַר אַ פּאָרפאַלק ווי אויך געאײגנעט אויף אַ פּראַצאָווניע. צו ערפאַהרען בײ גאָטליב, אַלטשטאָט 10. 172

אַנאָנסען-פּרײז פאַר אַ מילימעטער-שורה
פאַר'ן טעקסט 18 גר. פרײטאָג און ערב-יו"ט 24 גר. אין דער זײט שפּאַלטן
אין טעקסט 40 — 60
זאָג'ן טעקסט 12 — 18
ליסטער דער שטאָט 50 פּראָצ. טײערער, אויסלאַנד 100 פּראָצ. טײערער. מעלדונגען — 10 גר. אַ וואָרט

נעקראָלאָגען 20 גר. אַ מ/מ (אין דער זײט שפּאַלטן) קלײנע אַנאָנסן ביז 15 ווערטער 1 זל. יעדעס נאָכפאָלגנדע וואָרט — 10 גר.

אַבאָנאַמענטס-פּרײז: אין לאָדז — 4 זלאָטעס אַ חודש מיט צושטעלן אַ הײם. אויף דער פּראָווינץ — 5 זל. אַ חודש; אין אויסלאַנד 7 זל. אַמעריקע — 1 דאָל.

פאַר'ן אינהאַלט און פאָרם פון די אַנאָנסן איז דער פערלאַג נישט פאַראַנטוואָרטליך. די אַדמינ. איז אָפן בײטאָג און בײנאַכט.

מאַנוסקריפּטן, וועלכע ווערן נישט געדרוקט ווערן נישט צוריקגעשיקט. פּרינציפּיעל דעם אינהאַלט פון דער אַנאָנס בערעכטיגן די אַדמיניסטראַציע צום איבערזעצן אָדער צוריקצושטעלן פאַר דעם אַנאָנס

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg
Czcionkami i druk. zetac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 81.
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman